BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
A
64
NAPOLI

XI. g. 12

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OBLECTATIO VITÆ RUSTICÆ

EGIDII van der Myle:

Auctior & emendatior ſecundum edita.

STETINI
typis & impenſis
JOH. VALENT. RHETII,
Regii typographi & bibliopolæ.
Anno cIↃ LXI.

1661

Reverendiſſimo, Generoſo,
Magnifico & maxime Strenuo

Dn. EOWALDO

à Kleiſt/

Sereniſſimi Electoris Brandenburgici intimioris admiſſionis Cameræ Conſiliario primario, Pomeraniæ Electoralis Præſidi, Capitali Camminenſis Decano, Arciſq; Mariæflieſenſis Præfecto eminentiſſ. &c.

Domino, Patrono
noſtro magno,

Salutem & felicitatem perpetuã P.

Vigeſimus & octavus jam agitur annus, Reverendisſime & Magnifice Domine Præſes, Domine & Patrone ſuſpiciende, ex qvo Vir, dum vivebat, optimus, EGIDIUS van der Myle p. m. Parens noſter deſideratisſimus, eminentium virorum authoritate & familiarium precibus motus, hanc de VITA RUSTICA OBLECTATIONEM publici juris fecit: qvæ cum tanto eruditorum applauſu excepta fuit, ut eam exqviſitisſimum qvodq; ingenium maximè probaverit, indeq; exemplaria illius opuſculi

ſculi jam olim diſtracta emptu-
rientium deſideria deſtituerint.
Cum verò monita Amicorum
reviſionem hujus libelli & alte-
ram editionem flagitarent, no-
luit Parens optimus, & publici
boni cupidisſimus, ipſorum
voluntati diutius refragari, ſed
hanc pluribus in locis emen-
datam, & deſcriptione prædii
amœnisſimi, tanqvam accom-
modato ad hoc argumentum
exemplo, auctam denuo ador-
navit, & publico deſtinavit.
Qvi, niſi in hoc ipſo conatu
præpropero Fato interceptus
fuisſet, novæ huic editioni non
alium Patronum, qvam Te,
GENEROSE PRÆSES, cujus
propenſus erga literas & ſtudiis
addictos affectus non minus,
qvam

qvam erudita Virtus & illuſtria in Patriam merita omnium ore celebrantur, elegiſſet, & hoc, qvicqvid eſt muneris, vel verbis exornare, vel tenuitatem ejus excuſare potuiſſet. Poſtqvam verò, Fato peracerbo nobis & miſerabili, ad nos cura ambiendi huic Scripto Patronum devoluta eſt, non dubitavimus, REVERENDISS^æ^. TUÆ MAGNIF^æ^. humili reverentia illud obferre & conſecrare; ſubmiſsè contendentes, ut ſereno vultu, & eâ, qva aliorum operas ſvevit, benignitate, hunc qvalemcunq; laborem reſpicere, & eminenti ſuo favore & Patrocinio dignari velit, qvi ſe pariter, ac nos ipſos, ſi nullo alio nomine, certè orbitate ſua

&

& auctoris memoriâ REVERENDISS. T. MAGNIFæ. commendat. Nos æternum illud Numen veneramur, ut REVERENDISS. T. MAGNIFICENTIAM, Columen & Præſidium Patriæ, incolumem & rebus omnibus florentem qvàm diutisſimè conſervet! Colbergæ Kalendis Martiis An. CIↃ.IↃC.LXI.

Reverendiſſ. Tuæ
Magnif.

Humiles & devoti
Clientes,

Bernhardus & Egidius,
fratres van der Myle.

Digitized by Google

VIRO

Nobiliſſimo & Excellentiſſimo,

DN. D. BALDASSARI

TIMÆO võ Guldenklee/

Sereniſſ. Elect. Brandenburg. Archiatro,

Hortolini Domino,

EGIDIUS van der MYLE

S. P. D.

EX pacto, qvo Te perlecturum receperas, Vir Excellentisſime, mitto VITAM RUSTICAM. Qvanto ocyus fieri poteſt, qvæſo pervolvas; &, qvæ noſtra animorum conjunctio eſt, de valore cenſeas, lapſus moneas & emendes, deniq; carmine cohoneſtes. Editio ex tanti Amici judicio maturabitur. Proſpicio namq;, ſi differatur diutius, ſubſeqvuturam meæ ætatis moroſitatem, presſuram forſitan, qvod nunc nonnihil placet. Vale, & me, tui obſervantisſimum, amare derge.

Digitized by Google

Nobiliſſimo & Conſultiſſimo
Dn EGIDIO van der Mühle/
Senatori Colbergenſi digniſſimo, &c.

BALDASSAR TIMÆUS von Guldenklee

S. D.

OPuſculum tuum, Compater & Amice ſvaviſſime, ſub prandium heſterni diei mihi exhibitum, vel dapalibus menſis, à qvibus, COSMI noſtri conviva, me retraxi, jucundius fuit. Adeo namq; lectione ejus delectatus ſum, ut cœptam intermittere non potuerim, donec ad ſeræ noctis lucubrationem penitus abſolviſſem. Rectè autem inſcribitur OBLECTATIO: Etenim concinnâ verborum ſvavitate, & ſummâ rerum jucunditate, neminem, niſi lapidem non oblectet. Auget amœnitatem Scripti varia utilium doctrina, & prona in Creatorem convenientibus locis excitata pietas. Cæterum in perfectiſſimo opere, qvod emendem, nihil invenio; nec arrogo mihi hanc provinciam: nihil etiam, qvod moneam, niſi fortè ſtylus Heroum geſtis, æternitati transmittendis, dignior cenſeri

cenſeri poſſit, qvam ſulco & vomere; limatior qvidem, qvod à veterum rei ruſticæ Scriptorum, Palladii præcipue & Catonis, gravitate non decebat eſſe degenerem. Ut autem novennali curâ abſolutiſſimum ingenii tui fœtum, nullâ amplius interpoſitâ morâ, luci committas, & publico & meo nomine inſto, certò perſvaſus, placido Dianæ & Cereris lumine naſciturum, earundemq; inter, maxime verò & Phœbi, cultores immortali gloriâ perennaturum. Interea, ne qvid exſpectationi tuæ deſit, ecce & Carmen, qvod poſcis, pro hedera: ſed rude & impolitum, qvale, inter curas & Conſulentium qverelas, diſtracto in plura, ut noſti, animo fingi potuit. Si tamen lepidiſſimo libello tuo non videbitur inconveniens, annecti poterit: ſin minus, lethæo flumine mergi. Utrumq; per me liberum eſto. VALE.

VIRO

NOBILI ET CONSULTISSIMO

DN. EGIDIO van der Hoeve/

Ruris & vitæ innocentis Vindici.

ET medios inter lituos, infeſtaq; Martis
Signa, ſuus raſtris & adunco dignus aratro

Per

Per te ſurgit honos, MYLI; dum vindice parvo,
Sed qvem vel Latium ſtupeat, fortuna prioris
Ævi & deliciæ ruris ſtant culta libello.
Qvam felix, exoſa Urbes & magna Potentum
Limina, qvæ Faunos inter, Nymphasq; ſorores,
Vita, carens vitiis, ſecuro ducitur ævo!
Non ebur aut faſces illum, non cura trabalis
Sollicitat ſceptri, qvi ſe Cerealibus arvis
Credidit, ambiguæ fugiens ludibria ſortis.
Non levis ambitio, non perlita gloria fuco,
Magnarumq; fames rerum: non mentis avaræ
Inflammat furor & nummi ſcelerata Cupido.
Sed nec livor edax atro proſcindere morſu
Criminis expertem novit: procul exulat omne
Diſſidium, aut ſi qvis ſtrepitus circumſonat, illum
Vix pavet, & fracto non horret conſcius orbe.
Qvippe operum patiens, & parvo vivere ſvetus,
In patriis deſudat agris, & vomere terras
Aut raſtris, occâq; movet, vel retia cervis
Et pavido tendit lepori: mox luſtra ferarum
Invia rimatus, jaculo, canibusq; frementes
Inſectatur apros. Hic dulces fallere turdos,
Perdicumq; greges; illic concludere naſſa
Piſces; & tremulo ſalientem ducere mullum
Fune placet. Qværuntur aves: fragrantia manant
Mella cado: riguis labuntur fontibus amnes.
Intonſæ merſantur oves, reſonare boatu
Umbriferæ gaudent valles: exultat ariſtis
Maturata Ceres: pulchris ſe fœtibus effert
Pur-

Purpureum redimita caput Pomona: ſuperbo
Undiq; flore nitet tellus, ditiſſima tellus.
Usq; adeò totis Divûm veſtigia campis
Dimanant vegeti largâ pingvedine ſucci:
Et tamen hæc demens, qvalis fuit Alphius olim,
Oderit, & qvisqvis Sarrano ſplendidus oſtro
Sublimes frenat currus, aut divite cenſu
Eois Arabum ſatagit contendere gazis.
Non me, non feriant faſtigia lubrica rerum,
Cui parvum ſatis eſt. Habitatum indulſit agellum
Qvinq; focis, nemus exiguum, mediocria prata,
Et fontem, & gemini labentia murmura rivi
Sors melior; ſit parca licet. Nihil amplius opto,
Qvam devota DEO, ſacris & dedita Muſis,
Hos inter tranqvillus agros, hoc rure beatus
Tempora ſolliciti traducere molliter ævi.
At ſi, qvod caveant Superi, crudelior ætas
Ingruat, & toti jam funeſtiſſimus orbi
Hæc qvoq; diſturbet campeſtria gaudia Mavors:
Tunc, formoſa velut Nais, qvam pallida Fato
Mors raptam celeri lethæis abſtulit undis,
Sub tenera qvoties reſplendet imagine, ſi non
Cor ipſum, aſt oculos miſeri ſolatur amantis;
Sic mihi, ſic aliis, divini gratia ruris,
Et campi & ſylvæ, & fontes & frigida tempe,
Qvanqvam fatali rerum ſubjecta ruinæ,
Hoc ſervata tamen florebunt pulchra libello.
Sed Tu, qvem Themis & Latii ſvadela leporis
Jam dudum Aonio vidit clareſcere cœtu,

Nunc

Nunc etiam Satyros inter, Dryadesq́ puellas,
Quarum ſacra canis, magno perculſus amore,
Ter geminos, Vir clare, Tibi, ſi Dædala tellus,
Si Muſæ fuerint, vernare videbis honores.

Compatri & Amico ſpeciali
L. M. F.
BALDASS. TIMÆUS
von Guldenklee/

QVicqvid avita domus Tua, qvicqvid nobile ſtemma
Perdidit, & rapidis ſors tulit atra rotis;
Præſenti reparas paſſim congeſta libello,
Hos fructus Domino Scripta dedêre ſuo.
Ruris opes varias, pecudes hic, paſcua, ſaltus,
Hicq́; tenes fontes lene fluentis aqvæ:
Hic piſces, volucres captas, hic luſtra ferarum,
Et placet obſcuro vita beata loco.
Dilabuntur opes; ſed qvos Sors abſtulit agros,
Muſa refert, ſortis non ſubitura vices.

WOITZLAUS Schulten/
Camerarius Colbergenſ.
Genero ſuo ſcr.

DElicias nemorum ſi Fors, ſi rura negarit,
Si Fontes, ſtudii candida vota tui :
Nil nocet. Exiguo hoc floret RES RUSTICA libro :
Hic pecus, hic fontes, conſeqveriſq; Nemus.
Qvicqvid Avis periit, poterunt ſperare Minores,
Qvaq; ſuas, MYLI, ſecla tulere vices.
Spe fruere, oblato dū RES datur ALTERA fundo :
Qvem ſi Fata negant ; ſufficit ille Liber.

CHRISTIANUS Schlieff/
Senat. Colb. Comp.
& Affini F.

CLam Tibi non virtus nunqvam moritura reſedit,
EGIDI, ſacræ Themidos doctiſſime cultor,
Non dubius Tibi proponis, vulgareq; in auras.
Arte laboratas dum res commitere prælo
Summa etenim laus eſt ; non condere, promere fœtus :
Pluribus eſſe bono, qvos longus comprobat uſus.
Ergo, ut cœpiſti, genii, ingeniiq; ſagacis
Prodere fœturā in laudem nunqvam moriturā
Pergas : ſuccedent Tibi præmia digna labore.

LAURENTIUS Henning/
Senat. Colb. ſcr.

E De novennali librum curâ atq; labore
Perfectum, novies qvi caſtigatus ad ungvem:
Qvem qvoties legi, toties mirabar acumen
Ingenii, & dotes varias; qvêis abdita rerum
Scrutare. O qvoties hæc ipſa ego verba locutus
Eſſem, cum legerem, ni præſens ipſe fuiſſet:
Si liber intereat, certe irreparabile damnũ eſt.
Aut, cum Tu legeres, qvoties hæc mente revolvi:
Proh hominumq; Deumq; fidem! bene culta diſertus
Jam Pomeranorum ſpaciatur Varro per arva
Ductore EGIDIO à MYLEN, atq; inſtruit omnes
Agricolas, qvô ſit ſpargendum ſidere ſemen.
Nec non digreditur, qvæ provida cura Jehovæ:
Qvæ ſint agricolis feriæ: ac alia id genus. *Ede,*
Ede (inqvam) partum: qvem cura, litura, laborq;
Perfectum decies plus caſtigavit ad ungvem.

M. JOACHIMUS Plene.

In titulum Libelli.

HActenus eximiis eſt oblectamen in arte
Qvæſitum multis, Marte furente, viris.
Tullius eloqvii ſtudio, Sophiæq; fefellit
Curam, ubi Roma ſuis viribus ipſa ruit.
Munivit pectus Conſtantia vivida LipsI,
Perdidit ut dextrâ ſe prope BELGA ſuâ.

At

At Te ſimplicitas oblectat candida ruris,
Docte vir, ambigui Martis in inſidiis.
O! ſi ſic minimis hæc vita beata juvaret
Multos, non adeò ſqvalidus esſet ager.
Non tantas pasſim clades fera bella cierent,
Sed virtus orbi maſcula ſufficeret.
Nos verò interea tecum lateamus in umbra
Palladis, oblectet ruris amœna qvies.
Donec in his turbis oriatur Eous agellis,
Et pacis belli nubila ſole fuget.

F.

Joachimus Eberhardi.

INnocui ruris, poſt tot monumenta priorum,
Penè novo, MYLI, pingis amœna ſtylo.
Das ſegetes, ſed qvas haud ſcit dare qvodlibet arvū,
Ingenii qvales arva dedêre tui.
Rus Tu das Latium, & flores, qvos vellet in hortis
Tullius & Doctus Varro fuisſe ſuis.

Aliud.

PLebejos de rure tuo ſi ferre rogares
Suffragia, esſet hoc, MYLI, punctum meū:
Tale tuum RUS eſt, MYLI, videatur ut illud
Ad rus inurbana omnis esſe urbanitas.

Scribebam Colbergæ
in tranſitu

Joachimus Hirthenius.

ÆGIDIUS VON DER MILE.

per Anagramma:

DII MEL DURO: EN VIGEAS.

DOna DII DURO vendunt pretioſa labore,
MEL partum multo dulce labore venit.
Agricola vix qvis poterit numerare labores;
Divite ſed fructus fœnore reddit ager.
Qvos edis, ſvaves fœcundo pondere fœtus,
Inſomnes horas qvis peperiſſe neget?
Perge modo plures producere lucis in auras,
Et paries laudem nominis inde Tibi.
EN VIGEAS, agriculturam laudibus ornans:
VVOITZLAUS pariter parvulus ille tuus.
Conſiliisq; Tuis Reſpublica floreat Urbis:
Atq; tui fructus multiplicentur agri.

MATTHIAS KEMPIUS,
Eccleſ. Garin. P.

AStræum Juvenem præſtantes corpore Nymphæ,
Eupolis & Come, divæ ad Bregelamidos undã
Mulcent, ac ſatagunt ſibi devincire canendo.
Qvæq; ſuas jactat dotes: cava ſaxa ſtupeſcunt,
Et reqvieſſe ſuos perhibent vaga flumina curſus.
Ipſe animo dubius, cura ingens occupat artus.

Luxerat

Lux erat, & medias jam Sol penetrarat in arces
Ætheris, ætherio ponens diſcrimina mundo:
Florida ſtat tellus gemmātes picta per herbas,
Atq; notat variis diſtincta coloribus arva.
Hinc alta ſub rupe canit frondator ad auras:
Hinc geminas aviū vox gratior obſtrepit aures.
Nunc philomela refert vocū diſcrimina mille,
Nunc gemere aeriâ procul inſtat turtur ab ulmo.
Cacabat hinc perdix; hinc gratiat improbus anſer:
Hinc cuculus cuculat: ſonitus alit aëris Echo.
Nec mora: tripudiat Come. Sua jura reponit.
Evpolis, & mirum præbet virtutis acervum.
Ut memini: Comes ubi Solibus uſta Sabina,
Margarin ardebat Juvenis: ſed cætera totus
Addictus Comæ: Come ipſum in retia traxit.
Qvisqvis es, Autori felicia qvæq; precare,
Hunc tibi qvi juvenem minimum vel pingit ad ungvem.
Lumen adeſt, nec flumen abeſt: ſunt ſvavia vitæ.

Honoris & Amicitiæ cauſa
luſitabundus ſcrib.

HEINRICUS Geldeborn/
Lycei Colb. Rect.

INDEX CAPITUM OBLECTATIONIS VITÆ RUSTICÆ.

CAPUT I. Seculi ſtudia, & Scripti occaſionem continet. Pag. 1.

CAP. II. De felici avo: hinc de ſuccedente agricultura, hujusq́ profeſſionis innocentia. 5.

CAP. III. Deſcribit Prædium, qvod huic Scripto occaſionem dedit. 15.

CAP. IV. Pergit in deſcriptione ſuburbani, & palatium depingit: ſeceſſus Muſarum & continentiam laudat. 23.

CAP. V. Abſolvit Prædii deſcriptionem, & ſtudium commendat Eqvorum: Ubi Nobilitatis laus. 30.

CAP. VI. De ambitione & Fortunæ inconſtantia Digreſſio. 39.

CAP. VII. Oblectationes ruris vernas incipit, de agrorum varietate, aratione, ſatione, prognoſticis, & prudentia ruſtica agens. 44.

CAP.

CAP. VIII. De ſtercoratione agrorum, aliisq; curis. Ubi de telluris vervactæ vigore: mox vitium, hortorumq; cultura. 55.
CAP. IX. Commendatio & laus ſtudii hortenſis. 68.
CAP. X. De ſeculi turbis, & magnæ fortunæ periculis digresſio. 75.
CAP. XI. Perſeqvitur provectioris Veris occupationes: variorum prædiorum ſitum: pecudum conſociationes: temporumq; licentiam notat. 79.
CAP. XII. Laus Veris: de Apum mellificio & monarchia. 89.
CAP. XIII. Veris oblectationes abſolvit, ruris ſecuritatem, patrisfamilias recreationes, & conjugalis vitæ ſvavitatem allegans. 96.
CAP. XIV. De æſtivis occupationibus, oviũ cura & tonſura. Ubi de Mercatura. Laus pecuariæ, gregum præſertim. 102.
CAP. XV. De Fœniſicio & junctis oblectationibus. Ubi de fragilitate vitæ: mox agriculturæ dignitate. 113.
CAP. XVI. De Meſſe. Mellis vindemia, & æſtivo aucupio. 123.

CAP. XVII. De Providentia Divina. 131.
CAP. XVIII. De gratitudine erga beneficia DEI. 137.
CAP. XIX. Incipit Auctumnum: Ubi de agricolarum moderatione, & avaritiæ malis. 142.
CAP. XX. De Venatione, inprimis Cervorũ, ejus modo, & Venatoriæ dignitate. 146.
CAP. XXI. De Vivariis, Aucupio, Leporum venatu & Caprearum. 153.
CAP. XXII. De Piſcatione & Piſcinis. 163.
CAP. XXIII. De Vineis & origine earundem: Ubi de laude Italiæ & Germaniæ. 169.
CAP. XXIV. De Vindemia, & Aviariorum uſu. 176.
CAP. XXV. De Autumni opulentia & Pithægiis. 186.
CAP. XXVI. De Lini & Cannabis præparatione: dein Altilium cura & lignatione: mox fugacitate vitæ. 192.
CAP. XXVII. De Hyeme, naturâ ejusdem & occupationibus. 203.
CAP. XXVIII. De tritura, granariis & hyberna ex pecudibus oblectatione. 208.

CAP. XXIX. De Natali Dominico, & ejusdem ſvavitate. 214.
CAP. XXX. De domeſticis ſtudiis, pecudum hybernis & partu. 221.
CAP. XXXI. De venatu hyberno, ætheris pulchritudine, aucupio & piſcatu 228.
CAP. XXXII. Villicas oblectationes, picturarumq́ elegantiam adducit. 237.
CAP. XXXIII. Laus Pictoriæ. 242.
CAP. XXXIV. Februarii ſtudia: Bacchanalia & Nundinæ ruſticæ. 247.
CAP. XXXV. Repetitio Bonorum Ruris: Privilegia obiter adducta, & Votum pro Concluſione. 251.

Accedunt:
Qvæ ſeqvens Pagina
indicat.

Nobilisſimo & Conſultisſimo

Dn EGIDIO van der MYLEE/

Senatori Colbergenſi dignisſimo, &c.

BALDASSAR TIMÆUS

von Guldenklee

S. D.

OPuſculum tuum, Compater & Amice ſvavisſime, ſub prandium heſterni diei mihi exhibitum, vel dapalibus menſis, à qvibus, COSMI noſtri conviva, me retraxi, jucundius fuit. Adeo namq; lectione ejus delectatus ſum, ut cœptam intermittere non potuerim, donec ad ſeræ noctis lucubrationem penitus abſolvisſem. Rectè autem inſcribitur OBLECTATIO: Etenim concinnâ verborum ſvavitate, & ſummâ rerum jucunditate, neminem, niſi lapidem non oblectet. Auget amœnitatem Scripti varia utilium doctrina, & prona in Creatorem convenientibus locis excitata pietas. Cæterum in perfectisſimo opere, qvod emendem, nihil invenio; nec arrogo mihi hanc provinciam: nihil etiam, qvod moneam, niſi fortè ſtylus Heroum geſtis, æternitati transmittendis, dignior

cenſeri

cenſeri poſſit, qvam ſulco & vomere; limatior qvidem, qvod à veterum rei ruſticæ Scriptorum, Palladii præcipue & Catonis, gravitate non decebat eſſe degenerem. Ut autem novennali curâ abſolutiſſimum ingenii tui fœtum, nullâ amplius interpoſitâ morâ, luci committas, & publico & meo nomine inſto, certò perſvaſus, placido Dianæ & Cereris lumine naſciturum, earundemq; inter, maxime verò & Phœbi, cultores immortali gloriâ perennaturum. Interea, ne qvid exſpectationi tuæ deſit, ecce & Carmen, qvod poſcis, pro hedera: ſed rude & impolitum, qvale, inter curas & Conſulentium qverelas, diſtracto in plura, ut noſti, animo fingi potuit. Si tamen lepidiſſimo libello tuo non videbitur inconveniens, annecti poterit: ſin minus, lethæo flumine mergi. Utrumq; per me liberum eſto. VALE.

VIRO
NOBILI ET CONSULTISSIMO
DN. EGIDIO van der HOEVE,
Ruris & vitæ innocentis Vindici.

ET medios inter lituos, infeſtaq; Martis
Signa, ſuus raſtris & adunco dignus aratro
Per

Per te ſurgit honos, MYLI; dum vindice parvo,
Sed quem vel Latium ſtupeat, fortuna prioris
Ævi & deliciæ ruris ſtant culta libello.
Quam felix, exoſa Urbes & magna Potentum
Limina, quæ Faunos inter, Nymphaſq; ſorores,
Vita, carens vitiis, ſecuro ducitur ævo!
Non ebur aut faſces illum, non cura trabalis
Sollicitat ſceptri, qui ſe Cerealibus arvis
Credidit, ambiguæ fugiens ludibria ſortis.
Non levis ambitio, non perlita gloria fuco,
Magnarumq; fames rerum: non mentis avaræ
Inflammat furor & nummi ſcelerata Cupido.
Sed nec livor edax atro proſcindere morſu
Criminis expertem novit: procul exulat omne
Diſſidium, aut ſi quis ſtrepitus circumſonat, illum
Vix pavet, & fracto non horret conſcius orbe.
Quippe operum patiens, & parvo vivere ſuetus,
In patriis deſudat agris, & vomere terras
Aut raſtris, occâq; movet, vel retia cervis
Et pavido tendit lepori: mox luſtra ferarum
Invia rimatus, jaculo, canibusq; frementes
Inſectatur apros. Hic dulces fallere turdos,
Perdicumq; greges; illic concludere naſſa
Piſces, & tremulo ſalientem ducere mullum
Fune placet. Quæruntur aves: fragrantia manant
Mella cado: riguis labuntur fontibus amnes.
Intonſæ merſantur oves, reſonare boatu
Umbriferæ gaudent valles: exultat ariſtis
Maturata Ceres: pulchris ſe fœtibus effert

Pur-

Purpureum redimita caput Pomona: ſuperbo
Undiq; flore nitet tellus, diviſſima tellus.
Usq; adeò totis Divûm veſtigia campis
Dimanant vegeti largâ pingvedine ſucci:
Et tamen hæc demens, qvalis fuit Alphius olim,
Oderit, & qvisqvis Sarrano ſplendidus oſtro
Sublimes frenat currus, aut divite cenſu
Eois Arabum ſatagit contendere gazis.
Non me, non feriant faſtigia lubrica rerum,
Cui parvum ſatis eſt. Habitatum indulſit agellum
Qvinq; focis, nemus exiguum, mediocria prata,
Et fontem, & gemini labentia murmura rivi
Sors melior; ſit parca licet. Nihil amplius opto,
Qvam devota DEO, ſacris & dedita Muſis,
Hos inter tranqvillus agros, hoc rure beatus
Tempora ſolliciti traducere molliter ævi.
At ſi, qvod caveant Superi, crudelior ætas
Ingruat, & toti jam funeſtiſſimus orbi
Hæc qvoq; diſturbet campeſtria gaudia Mavors:
Tunc, formoſa velut Nais, qvam pallida Fato
Mors raptam celeri lethæis abſtulit undis,
Sub tenera qvoties reſplendet imagine, ſi non
Cor ipſum, aſt oculos miſeri ſolatur amantis;
Sic mihi, ſic aliis, divini gratia ruris,
Et campi & ſylvæ, & fontes & frigida tempe,
Qvanqvam fatali rerum ſubjecta ruinæ,
Hoc ſervata tamen florebunt pulchra libello.
Sed Tu, qvem Themis & Latii ſvadela leporis
Jam dudum Aonio vidit clareſcere cœtu,

Nunc

Nunc etiam Satyros inter, Dryadesq́ puellas,
Quarum ſacra canis, magno perculſus amore,
Ter geminos, Vir clare, Tibi, ſi Dædala tellus,
Si Muſæ fuerint, ſervare videbis honores.

Compatri & Amico ſpeciali
L. M. F.
BALDASS. TIMÆUS
von Guldenklee/

QVicqvid avita domus Tua, qvicqvid nobile ſtemma
Perdidit, & rapidis ſors tulit atra rotis;
Præſenti reparas pasſim congeſta libello,
Hos fructus Domino Scripta dedêre ſuo.
Ruris opes varias, pecudes hic, paſcua, ſaltus,
Hicq́; tenes fontes lene fluentis aqvæ:
Hic piſces, volucres captas, hic luſtra ferarum,
Et placet obſcuro vita beata loco.
Dilabuntur opes; ſed qvos Sors abſtulit agros,
Muſa refert, ſortis non ſubitura vices.

WOITZLAUS Schulten/
Camerarius Colbergenſ.
Genero ſuo ſcr.

Elicias nemorum ſi Fors, ſi rura negarit,
Si Fontes, ſtudii candida vota tui:
nocet. Exiguo hoc floret RES RUSTICA libro:
Hic pecus, hic fontes, conſeqveris& Nemus.
icqvid Avis periit, poterunt ſperare Minores,
Qvaq; ſuas, MYLI, ſecla tulere vices.
fruere, oblato dũ RES datur ALTERA fundo:
Qvem ſi Fata negant; ſufficit ille Liber.

CHRISTIANUS Schlieff/
Senat. Colb. Comp.
& Affini F.

Lam Tibi non virtus nunqvam moritura reſedit,
IDI, ſacræ Themidos doctiſsime cultor,
dubius Tibi proponis, vulgareq; in auras.
e laboratas dum res commitere prælo
ma etenim laus eſt; non condere, promere fœtus: (uſus.
ibus esſe bono, qvos longus comprobat
, ut cœpiſti. genii, ingeniiq; ſagacis
lere fœturã in laudem nunqvam moriturã
as: ſuccedent Tibi præmia digna labore.

LAURENTIUS Henning/
Senat. Colb. ſcr.

E De noṽennali librum curâ atq; labore
Perfectum, noṽies qṽi caſtigatus ad ungṽem:
Qṽem qṽoties legi, toties mirabar acumen
Ingenii, & dotes ṽarias, qṽeîs abdita rerum
Scrutare. O qṽoties hæc ipſa ego ṽerba locutus
Esſem, cum legerem, nî præſens ipſe fuiſſes:
Si liber intereat, certe irreparabile damnũ eſt.
Aut, cum Tu legeres, qṽoties hæc mente reṽolṽi:
Proh hominumq; Deumq; fidem! bene culta diſertus
Jam Pomeranorum ſpaciatur Varro per arva
Ductore EGIDIO à MYLEN, atq; inſtruit omnes
Agricolas, qvô ſit ſpargendum ſidere ſemen.
Nec non digreditur, qvæ provida cura Jehovæ:
Qvæ ſint agricolis feriæ: ac alia id genus. *Ede,*
Ede (inqṽam) partum: qṽem cura, litura, laborq;
Perfectum decies plus caſtigaṽit ad ungṽem.

M. JOACHIMUS Plene.

In titulum Libelli.

HActenus eximiis eſt oblectamen in arte
Qvæſitum multis, Marte furente, viris.
Tullius eloqvii ſtudio, Sophiæq; fefellit
Curam, ubi Roma ſuis viribus ipſa ruit.
Munivit pectus Conſtantia vivida LipsI,
Perdidit ut dextrâ ſe prope BELGA ſuâ.

At

At Te ſimplicitas oblectat candida ruris,
Docte vir, ambigui Martis in inſidiis.
O! ſi ſic minimis hæc vita beata juvaret
Multos, non adeò ſqvalidus esſet ager.
Non tantas pasſim clades fera bella cierent,
Sed virtus orbi maſcula ſufficeret.
Nos verò interea tecum lateamus in umbra
Palladis, oblectet ruris amœna qvies.
Donec in his turbis oriatur Eous agellis,
Et pacis belli nubila ſole fuget.

F.

Joachimus Eberhardi.

INnocui ruris, poſt tot monumenta priorum,
Penè novo, MYLI, pingis amœna ſtylo.
Das ſegetes, ſed qvas haud ſcit dare qvodlibet arvũ,
Ingenii qvales arva dedêre tui.
Rus Tu das Latium, & flores, qvos vellet in hortis
Tullius & Doctus Varro fuisſe ſuis.

Aliud.

PLebejos de rure tuo ſi ferre rogares
Suffragia, esſet hoc, MYLI, punctum meũ:
Tale tuum RUS eſt, MYLI, videatur ut illud
Ad rus inurbana omnis esſe urbanitas.

Scribebam Colbergæ
in tranſitu

Joachimus Hirthenius.

ÆGIDIUS VON DER MILE.

per Anagramma:

DII MEL DURO: EN VIGEAS.

DOna DII DURO vendunt pretioſa labore;
MEL partum multo dulce labore venit.
Agricolæ vix qvis poterit numerare labores;
Divite ſed fructus fœnore reddit ager.
Qvos edis, ſvaves fœcundo pondere fœtus,
Inſomnes horas qvis peperiſſe neget?
Perge modo plures producere lucis in auras,
Et paries laudem nominis inde Tibi.
EN VIGEAS, agriculturam laudibus ornans:
VVOITZLAUS pariter parvulus ille tuus.
Conſiliisq́ Tuis Reſpublica floreat Urbis:
Atq́ tui fructus multiplicentur agri.

MATTHIAS KEMPIUS,
Eccleſ. Garin. P.

AStræum Juvenem præſtantes corpore Nymphæ,
Eupolis & Come, divæ ad Bregelamidos undã
Mulcent, ac ſatagunt ſibi devincire canendo.
Qvæq; ſuas jactat dotes: cava ſaxa ſtupeſcunt,
Et reqvieſſe ſuos perhibent vaga flumina curſus.
Ipſe animo dubius, cura ingens occupat artus.

Luxerat

Lux erat, & medias jam Sol penetrarat in
arces
Ætheris, ætherio ponens diſcrimina mundo:
Florida ſtat tellus gemmātes picta per herbas,
Atq; notat variis diſtincta coloribus arva.
Hinc alta ſub rupe canit frondator ad auras:
Hinc geminas aviū vox gratior obſtrepit aures.
Nunc philomela refert vocū diſcrimina mille,
Nunc gemere aeriā procul inſtat turtur ab ulmo.
(anſer:
Cacabat hinc perdix; hinc gratiat improbus
Hinc cuculus cuculat: ſonitus alit-aëris Echo.
Nec mora: tripudiat Come. Sua jura reponit.
Evpolis, & mirum præbet virtutis acervum.
Ut memini: Comes ubi Solibus uſta Sabina,
Margarin ardebat Juvenis: ſed cætera totus
Addictus Comæ: Come ipſum in retia traxit.
Qvisqvis es, Autori felicia qvæq; precare,
Hunc tibi qvi juvenem minimum vel pingit
ad ungvem.
Lumen adeſt, nec flumen abeſt: ſunt ſvavia
vitæ.

Honoris & Amicitiæ cauſa
luſitabundus ſcrib.

HEINRICUS Freideborn/
Lycei Colb. Rect.

INDEX CAPITUM OBLECTATIONIS VITÆ RUSTICÆ.

CAPUT I. Seculi ſtudia, & Scripti occaſionem continet. Pag. 1.

CAP. II. De felici avo: hinc de ſuccedente agricultura, hujusq; profeſſionis innocentia. 5.

CAP. III. Deſcribit Prædium, quod huic Scripto occaſionem dedit. 15.

CAP. IV. Pergit in deſcriptione ſuburbani, & palatium depingit: ſeceſſus Muſarum & continentiam laudat. 23.

CAP. V. Abſolvit Prædii deſcriptionem, & ſtudium commendat Equorum: Ubi Nobilitatis laus. 30.

CAP. VI. De ambitione & Fortunæ inconſtantia Digreſſio. 39.

CAP. VII. Oblectationes ruris vernas incipit, de agrorum varietate, aratione, ſatione, prognoſticis, & prudentia ruſtica agens. 44.

CAP.

CAP. VIII. *De ſtercoratione agrorum, aliisq; curis. Ubi de telluris vervactæ vigore: mox vitium, hortorumq; cultura.* 55.

CAP. IX. *Commendatio & laus ſtudii hortenſis.* 68.

CAP. X. *De ſeculi turbis, & magnæ fortunæ periculis digreſſio.* 75.

CAP. XI. *Perſequitur provectioris Veris occupationes: variorum prædiorum ſitum: pecudum conſociationes: temporumq; licentiam notat.* 79.

CAP. XII. *Laus Veris: de Apum mellificio & monarchia.* 89.

CAP. XIII. *Veris oblectationes abſolvit, ruris ſecuritatem, patrisfamilias recreationes, & conjugalis vitæ ſvavitatem allegans.* 96.

CAP. XIV. *De æſtivis occupationibus, oviũ cura & tonſura. Ubi de Mercatura. Laus pecuariæ, gregum præſertim.* 102.

CAP. XV. *De Fœniſicio & junctis oblectationibus. Ubi de fragilitate vitæ: mox agriculturæ dignitate.* 113.

CAP. XVI. *De Meſſe. Mellis vindemia, & æſtivo aucupio.* 123.

CAP. XVII. De Providentia Divina. 131.
CAP. XVIII. De gratitudine erga beneficia DEI. 137.
CAP. XIX. Incipit Auctumnum: Ubi de agricolarum moderatione, & avaritiæ malis. 142.
CAP. XX. De Venatione, inprimis Cervorũ, ejus modo, & Venatoriæ dignitate. 146.
CAP. XXI. De Vivariis, Aucupio, Leporum venatu & Caprearum. 153.
CAP. XXII. De Piſcatione & Piſcinis. 163.
CAP. XXIII. De Vineis & origine earundem: Ubi de laude Italiæ & Germaniæ. 169.
CAP. XXIV. De Vindemia, & Aviariorum uſu. 176.
CAP. XXV. De Autumni opulentia & Pithægiis. 186.
CAP. XXVI. De Lini & Cannabis præparatione: dein Altilium cura & lignatione: mox fugacitate vitæ. 192.
CAP. XXVII. De Hyeme, naturâ ejusdem & occupationibus. 203.
CAP. XXVIII. De tritura, granariis & hyberna ex pecudibus oblectatione. 208.

CAP. XXIX. De Natali Dominico, & ejusdem ſvavitate. 214.
CAP. XXX. De domeſticis ſtudiis, pecudum hybernis & partu. 221.
CAP. XXXI. De venatu hyberno, ætheris pulchritudine, aucupio & piſcatu 228.
CAP. XXXII. Villicas oblectationes, picturarumq́ elegantiam adducit. 237.
CAP. XXXIII. Laus Pictoriæ. 242.
CAP. XXXIV. Februarii ſtudia: Bacchanalia & Nundinæ ruſticæ. 247.
CAP. XXXV. Repetitio Bonorum Ruris: Privilegia obiter adducta, & Votum pro Concluſione. 251.

Accedunt:

Qvæ ſeqvens Pagina indicat.

Vitæ Ruſticæ encomium Viri Illuſtris, Dn. Antonii de Guevara. pag. 257.

EGIDII van der Myle

Decas metrica, argumentis præcedentis Exercitii quibusdam reſpondens. p. 284.

Præmiſſo Præloquio è Cantic. cap. 7. v. 11. & 12. p. 296.

ſubſequitur

HORTOLINI TIMÆANI *Deſcriptio.* p. 299.

Convallium, Mambreæ & Pruneæ, comparatio. p. 322.

OBLECTATIO VITÆ RUSTICÆ EGIDII van der Myle.

CAPUT I.

Seculi ſtudia, & ſcripti occaſionem continet.

Cum inter tot corrupti ſeculi ſtudia vanitati potisſimum honos ſit, priſcam temerante ſimplicitatem verſutia; nunqvam recte ſentientes triſtius faſtidium exercuisſe reor, qvam cum virtutis maſculæ robur affectatis moribus fatigari ſenſere. Diu qvidem ſub ſpecioſo habitu impoſtura latuit,

dum virtutis nomine novi geſtus fefellere, nec audaciæ, ambitioni & aliis, qvæ propius magnanimitatem ſunt, vitiis diem qvandoqve dictum ſciamus. Poſtea vero qvam deteſtatus fucum candor indignari cœpit, tum demum compertum eſt, qvantum creſcenti morbo mora obfuerit, qvantoq́; pernicioſiora ſint occulta mala, qvam qvę manifeſta clade graſſantur. Tantum enim fere bona mens mortalium vecordia defecerat, qvantum delicatorum ſtudiis vitæ inſolentia provecta gliſcebat. Ita, dum ambitioſe nimis pulcerrimæ rei gloria vindicabatur, verus illius uſus & propemodum memoria amiſſa eſt. Ex eo res ſinuum plena inſignem ſolertiam popoſcit, qvæ à veris ficta, ab honeſtis prava dirimeret. Tantos ſuperbia errores dedit, dum, Saluſtii judicio, plurimos falſos fieri, magisq́; vultum, qvam ingenium bo-

num habere ſubegit. Et qvamvis multorum animus futiles adeo aſpernetur contentiones, inſolens malarum artium, omniq; ævo modeſtia cum morum concinnitate eminuerit; tamen plerorumq; judicium ævo corruptum tenetur, ut difficilis ſit, in tanta rerum confuſione, cenſura probitatis: qvam ad recte vivendum plurimum momenti habere ſcimus. Sed nihil ficti diu in occulto eſt, die animi recondita prodente. Innocentiæ vero indicium eſt, qva contemtus & invidia feruntur. Illud enim hoc ſeculo candoris fatum eſt, ut deſpectui & obtrectationibus invidorum obvius, ſicubi in ambitioſos incidit, ludibrio habeatur.

Cæterum ego, juvenis & conſilii inops, qvamvis à malis moribus diſtantiam, nihilominus eadem, qva cæteri, imbecillitate agor, &, qvæ manifeſto aſſenſu non excipio, inſidioſa

dulcedine incautum circumveniunt. Accedit, qvod ipſa etiam conſvetudo turpitudinem paſſim vitiorum ſubducit, facileq; licentiam ætas liberior arripit, qvam adſtrictior morum protervia oſtendit. Igitur, ubi animus, his periculis abreptus, multa deliberavit, nec tamen hactenus ex ſolicitudine reqvieſcere potuit, non fuit conſilium, communi aſſentiri errori, atq; meliorem ſententiam, delinqvendi familiaritate, contemerare; ſed illis moribus, à qvibus me mitius ingenium detinuerat, priſcæ ſemper virtutis conſtantiam præferre & candorem. Qvi hoc ipſo magis animum ſubit, qvod ruris hoſpes qvandam illius imaginem in ruſticæ vitæ exemplo recolligam, cujus beneficia nunc gratitudinis ſtudio expendam: eo magis, qvod hic mihi animus à ſtrepitu & curis liber ſit, atq; etiam præ reliqvis in ruſticæ vitæ ſolitudine &

inno-

innocentia incredibili acqvieſcam affectu.

Qvod ad ſcriptionem attinet, non tam delectandi magis, qvam infeſta tempora & affectum meum fallendi cauſa congesſi: ſimul, ut animi mei, cujus omnis bonus rationem habendam putat, conſcientia conſtaret. Sufficit enim mihi in tempore innocentiæ favor, apud moderatiores, cum motus ſubſederint, integritatis teſtimonium habituro.

CAPUT II.

De felici ævo, hinc de ſuccedente agricultura, hujusq; profesſionis innocentia.

PRimi mortalium, ſicuti ex ſacra hiſtoria accepimus, initio rerum in naſcentis mundi deliciis totius naturæ opes abſolute diſpenſabant, inq; ſerenisſimi cœli & horti ſaluberrimi amœnitate Deorum plane vitam imi-

tabantur. Sic ætas aurea ſub frondium umbraculis modico tempore agebatur, interq́; nemoroſos receſſus rivuli electro puriores locorum permeabant voluptatem. Tellus fœcundisſima nullo jubente parebat, omniq́; fructuum cultu ſuperbiebat: poſteaqvam vero vetitæ dapis libidine in exitium parentes noſtri inconſulto ruebant, non jam rerum natura obleqvi, nec ſolitæ benignitatis memor humus fruges fundere aut propria indole prodesſe. Adeo creaturæ vis elangverat, manus deinceps, qvarum crimine vigor perierat, in ſubſidium poſcentis. Alia tum vitæ ratio ſuccesſit, fortunaq́; ſimul cum moribus immutata indigne mortales habere cœpit: terram multo cum ſudore excolere, aratro invertere, & raſtro glebas frangere coegit: qvippe & fœnus, qvod gratis ante percipiebant, nunc multo labore redimunt,

munt, & proventuum ſpe moleſtias ſolantur mortales. Magno qvidem priſtinæ felicitatis cum detrimento; ſiqvidem creatoris indignatio, ſubducta priſca indulgentia, fertilitatis partem in colentis curas rejecit. Verum agreſtis vita, ſi ſuccedentem ævi malitiam ſpectemus, optima merito cenſenda, qvæ poſt ſinceras paradiſi voluptates mortalium cœtus exercuerit. Abierat nempe transgresſæ legis ſeveritas in laboris necesſitatem, cui hisce in miſeriis oportunior vita, qvæ amisſa bona conſeqveretur, non ſuppetebat, qvam qvæ cum terra & pecudibus rationem iniret. Hanc optimi qviq; amplexi, ſi qva paſcuorum uber campus, ſaliens fons, & hinc manans rivus, nemusve ſe offerebant, eligebant. Optimum qvodq; ſolum voto cedebat occupandi jure dominiis facilibus. Limitem fundi rei familiaris modus, non cupiditas

conſtituebat. Sine avaritia agitantibus ſua ſatis placebant. Nullas agrariæ leges turbas moverant: nullæ finium regundorum lites, terminive moti pœna innotuerat: nullus ſervitutum prædialium uſus. Campeſtris ſolitudo patrumfamilias neceſſitatibus profeſſa ubertate ſubveniebat; qvi, ſine invidia vacuo rure degentes, pecori notiores erant, qvam vicino, ſæpius extra fundum non progreſſi. Atq; hoc vitæ genere ipſi reges delectati, unius prope oppiduli diſtrictu regna & ditiones ſuas cohibuere. Qvos ad hoc faſtigium non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio, & minorum reverentia provehebat: ut, qvi primo patresfamilias erant, auctis nepotibus, familiarum Principes haberentur. Tales Abraham, Loth, Iſaac, Jacob, reliqviq; patriarchæ fuere, qvi imperium magis in tellurem & pecus, qvam populos,

pulos, exercebant. Qvæ modeſtia ſtetit, donec, creſcente improbitate, in magnis poſſeſſionibus magna gloria poneretur. Tum urbes & provincias capere, regium eſſe ambitionis impotentia, qvæ nimium qvantum, invecta habendi cupiditate, miſcuit. Hinc oppresſiones imbecilliorum, orbisq; exitium nata. Primus Nembrod, qvem robuſtum venatorem ſacra hiſtoria appellat, & Ninus, Aſſyriorum reges, veterem gentium morem nova imperii aviditate interpellavere, finitimis bella intulere, rudesq; adhuc ad reſiſtendum populos circumcirca perdomuere, & alios ad ſeqviora pronos mortales facile ad dominandi libidinem impulere; nullo poſt remedio tanto malo ſufficiente. Interea ſinceritate nobiles maxime, & inter hos, qvos ſupra memoravimus, patriarchæ in ſententia perſtitere, delectati ſolitudine,

candore,& pietate inprimis ſpectata: qvod multitudinis promiſcuæ commercia pernitioſæ contagionis plena comperisſent. Atq; hinc fide & omni virtute illuſtrem illum heroem jam tum Hebrone ſecesſisſe,& convallem Mambræam, ubi cum probata fratrum triga Deo & ſibi vacaret, elegisſe, ex ſacra pagina diſcimus. Hic Deum ſub vicinæ qvercus umbraculis convivam habere meruit: Hic ſoboles & ingens generis incrementum de poſteritate ſollicito, & in eadem ſalus humani generis promisſa. Neq; vero crebrius ullos numen viſitavit, qvam per nemorum ſecreta latentes: Adamum in Paradiſo; Noen ruri ſolitarium; Abrahamum non uno loco, in ſecesſu nempe prope Haran, in convalle illuſtri juxta Sichem, in Bethel,& in laudata convalle Mambres; Iſaacum & Jacobum ruri; Moſen & Eliam & alios in deſerto amico

con-

conſortio dignatus, ore ad os iisdem loqvi non refugit. Hic & Hagari Ismaelis ſucceſſus promiſſus. Nimirum, ut, Deum rus præ cæteris amare præſentiæ freqventia, declararetur. Qvod locus ſanctior, qvam eremus, homineſq; integriores non inveniantur, qvam ſolitaria vita delectati: proinde ſanctus qvoq; Domini præcurſor, qvo major inter natos mulierum non ſurrexit, ſolitudinis ſe abditis incluſiſſe memoratur, ut propius Deo frui poſſet. Ibi namq; mores ſvaveolentiæ cœleſtis, Auguſtino ſuffragante, & ubera deſerta eremi. Redemtor ipſe noſter ſeceſſus captavit, vel qvieturus à laboribus, aut orationi vacaturus: nunc Bethaniæ amicum rus, nunc montium & deſertorum ſilentia præoptando. Unde ingens poſtea imitatorum proventus rus infinita prærogativa extulit: ut jam priſcis temporibus

candore, & pietate inprimis ſpectata: qvod multitudinis promiſcuæ commercia pernitioſæ contagionis plena comperisſent. Atq; hinc fide & omni virtute illuſtrem illum heroem jam tum Hebrone ſecesſisſe, & convallem Mambræam, ubi cum probata fratrum triga Deo & ſibi vacaret, elegisſe, ex ſacra pagina diſcimus. Hic Deum ſub vicinæ qvercus umbraculis convivam habere meruit: Hic ſoboles & ingens generis incrementum de poſteritate ſollicito, & in eadem ſalus humani generis promisſa Neq; vero crebrius ullos numen viſitavit, qvam per nemorum ſecreta latentes: Adamum in Paradiſo; Noen ruri ſolitarium; Abrahamum non uno loco, in ſecesſu nempe prope Haran, in convalle illuſtri juxta Sichem, in Bethel, & in laudata convalle Mambres; Iſaacum & Jacobum ruri; Moſen & Eliam & alios in deſerto amico con-

onſortio dignatus, ore ad os iisdem oqvi non refugit. Hic & Hagari Iſmaelis ſucceſſus promiſſus. Nimirum, ut, Deum rus præ cæteris amare præſentiæ freqventia, declararetur. Qvod locus ſanctior, qvam eremus, hominesq; integriores non inveniantur, qvam ſolitaria vita delectati: proinde ſanctus qvoq; Domini præcurſor, qvo major inter natos mulierum non ſurrexit, ſolitudinis ſe abditis incluſiſſe memoratur, ut propius Deo frui poſſet. Ibi namq; mores ſvaveolentiæ cœleſtis, Auguſtino ſuffragante, & ubera deſerta eremi. Redemtor ipſe noſter ſeceſſus captavit, vel qvieturus à laboribus, aut orationi vacaturus: nunc Bethaniæ amicum rus, nunc montium & deſertorum ſilentia præoptando. Unde ingens poſtea imitatorum proventus rus infinita prærogativa extulit: ut jam priſcis tempo-

ribus

ribus eremus Ægyptia, Chryſoſtomo teſte, paradiſo dignior habita ſit, tot Angelorum choris in corporibus mortalibus ſpectatis. Et deinceps qvoq; aſpera & inculta qvæq; loca eremitas, religioſorumq; cœtus inſediſſe, tot monaſteria, templa, ſacella, tuguria & hortuli, per rupes paſſim & ſaltus inſtituti, teſtantur. Adeo, ut S. Hieronymus, ſolitudinem familiarius Deo gaudere, non immerito proclamarit, ubi Chriſti flores vernent. Hic puræ mentes, S. Auguſtino referente, Dei colloqvio inhæſere. Sed ſanctioribus viris rei auguſtæ adeo & ſupra vulgi captum ſublimis ſvavitatem æſtimare, feliciusq; ſcriptis ſuis exſeqvi licuit. Ego, ut cœpi, pergo.

Ergo priſci agricolationes cunctis negotiis antetulere, profesſi, nullam functionem propius ad ſapientes vitam accedere. Neq; enim fructus

modo

modo agricolam, aut, qvæ tellurem veſtit, pulchritudo, ſed etiam ipſius terræ vis, natura ſeminum, fruticum indoles & virtus herbarum; dein ortus & occaſus ſiderum, declinationum mundi peritia, temporum tempeſtatumq; vices, & cujusq; anni mores delectant. Ex qvo memorabili continentia vim cupiditatum ſtiterunt, naturæ leges ſecuti, in cujus illos conſortio ſimplicitas collocavit. Atq; hinc eſt illa animi ſibi conſtantis juſtitia, hinc pura conſcientia, modeſta ſapientia & vera fortitudo, pulcherrimæ belli pacisq; temporibus artes. In qvibus vitæ morumq; tenor fundatus, non committit, ut cara DEO integritas ſtatu moveatur. Nempe tutius virtutum moderamen innocentiam ſeqvitur, qvam cum ingenioſo labore veſtigantur: cum natura ſufficiat, qvod operoſis alias præceptis parandum; prorſus ut plus in-

tegris

tegris proſit vitiorum ignoratio, qvam curioſis cognitio virtutis. Qvam enim primum priſca eſt fraudem paſſa ſimplicitas, innocentis vitæ diſciplina collapſa infandas traxit ruinas. Scilicet ut verbo conſtaret veritas: facile iisdem artibus bonam mentem retineri, qvibus primo parta fuit. At ubi pro ſimplicitate verſutia, pro continentia luxuria, mentes invaſere, inter inania ſtudia ſimul mores diffluere, inq; contentione otioſa virtus circumferri & lingva. Atq; hæc qvidem vis qvanqvam adeo mortalium corripuerit actiones, ut per rus qvoq; graſſata innocentiæ delibarit partem, fixius tamen ſemel commiſſa hæret integritas, qvam ut tam altæ radices primo ſtatim vortice ſolvi posſint. Ac proinde ſi qvi, maliciam & turbas exoſi, ad qvietem adſpirarunt, urbibus & aulis relictis, in ruris ſe ſui angulos abdiderunt.

Sed

Sed hæc aptius in ipſo hujus vitæ decurſu deprehenduntur, qvam operoſe accerſuntur. Ego autem, ſi tenerius in ruris voluntatibus offendero, non affectus tantum mei morbus, ſed & rei ipſius dignitas excuſabit. Nunc, priusqvam ad terræ cultum progredior, pauca de villa, in qva ago, præmittam. Operæ enim pretium eſt, ut eo minus lateat, qvo magis pulchro nemore obſcura ad honeſtam tranqvillitatem ſeceſſit.

CAPUT III.

Deſcribit prædium, qvod huic ſcripto occaſionem dedit.

SUburbanum, cujus vernis mihi deliciis frui datum, ſitus amœnitate, cœli ſalubritate, & ſoli ubertate pollet: qvem fundum optimum Punico bello dux inclytus M. Attilius Regulus & Porcius Cato cenſebant; qvod nec ex altero morborum, altero ve-

ro vero inopiæ ſit metus. Campus, in arva, prata, ſalicta & arundineta diſtributus, ædificiis ſubjacet, parte alia nemore ſaltibusq; ad orientem & meridiem divexis. Adſunt & ſalientes rivi, piſcoſiq; lacus multa arbore opaci, unde villa prominet ad vicos ruſticos, lata fronte obverſa. Hujus area longe pulcherrima in qvadrum patet, circa latera undeqvaq; aptisſimis ſublata ſtructuris: capacibus horreis, longis boum eqvorumq; ſtabulariis, granariis amplis & ſolariis fœnilibus & palearibus, haris, cortibus, & qvæ alia, in divitis villæ uſum, debita ſerie in univerſo conſepto digeſta ſunt. Aream claudit atrio oppoſita ſepes, qvæ urbanam villam potiore ſpatio recepit. Ruris aptisſima negotiis ea, nec indigna nobile domus, honeſta frugalitate & mundis cœnaculis decora, cellariis item, cryptisq; ſubterraneis

& uti-

& utilibus conclavibus amœna. Humus veſtibulo ſubjecta tenero gramine porrigitur, ubi, ſubter umbroſis tiliæ frondibus, fons ciſterna excipitur, cujus ſiphonibus ſuppoſiti alvei potum ſufficiunt, cum meridies in umbras pecudes coegit. Depresſiora areæ fimo, ſtramentis, fruticibusq; rudiora ſunt; aut ſparſis aratris, plauſtris, reliqvisq; armamentis ruſticis, vera villæ imagine oblectant. Promiſcua nempe dulcedine obnoxios tenet vita in ſylvis campisq; acta, amœnisſima ſecuritate, inculta etiam facie, & ſordibus ſæpe placens.

Sed ad aream ſecundam, in qvam urbanum prædium recurrit, aditus eſt, qva aqvilo latus ferit. Hic longo tractu diſpoſita tuguria, venatoriam, piſcatorumq; ſupellectilem tuentur. Succedunt deinde, brevi interveniente ſepimento, furnaria, zythiq;

zythiq; officina, meridiano horti lateri obtenſa. Interiora areæ, qva eurum accipit, è cratibus & argilla ſtructa maceries ſepit: cujus tamen poſt prætorium refugiens ſinus apiarium habet, inter floſculos & herbulas vegetum. Humus, arboribus umbroſa, ludente rivulo ſalit, & incumbentia tecto frondium umbracula gratisſima aura favent. Vagantur pasſim asſvetæ villis volucres: lacus anſerum anatumq; gregibus oportuni: vicina prata Numidicis cum pullorum exercitu grata: pavones gemmantibus caudæ pinnis, auroq; fulgurantibus ſuperbiunt, qvas cum explicant, eriguntq;, rotare dicuntur: columbi pipionibus cibos comportant, vel nidos collectis ſtipulis, fœnove inſtaurant. Cernere eſt, gallos ſterqvilinia vertere, gallinas circumducere teneros fœtus, congregare ſub alas ſingultu, &, ne

ne qvem corporis mole ſuperincubantis premant, leni alarum arcu criſpatum corpus ſuſpendere, ſub qvo imbelles foveantur. Egregium exemplum, qvod & mundi Salvatori placuit, pari modo ſibi caros convocanti. Circumvolitant alites alii, conſvetudinis humanæ patientes. Hirundo tigillis & ſub projecturis trabibus, aut qva intro fugiens paries arcum facit, nidos applicat: faſtigia ædificiorum ciconia occupat, utilis purgandis pratis ſaltibusq; avis, colubris nempe aliisq; venenis cum fœtu infeſta. Volucres qvoqve ſylveſtres, qvas vicinæ arbores, contra ventum pluviasq; conſitæ, invitant, monedulæ, cornices, picæ, inviſum patribusfamilias genus, pullos in frondibus educant. Audire eſt ſtridores, clamores, plauſus, mane præſertim, vel cum ſub noctis vicinia è campis turmatim convolant: reſpon-

zythiq; officina, meridiano horti lateri obtenſa. Interiora areæ, qva eurum accipit, è cratibus & argilla ſtructa maceries ſepit: cujus tamen poſt prætorium refugiens ſinus apiarium habet, inter floſculos & herbulas vegetum. Humus, arboribus umbroſa, ludente rivulo ſalit, & incumbentia tecto frondium umbracula gratisſima aura favent. Vagantur pasſim asſvetæ villis volucres: lacus anſerum anatumq; gregibus oportuni: vicina prata Numidicis cum pullorum exercitu grata: pavones gemmantibus caudæ pinnis, auroq; fulgurantibus ſuperbiunt, qvas cum explicant, eriguntq;, rotare dicuntur: columbi pipionibus cibos comportant, vel nidos collectis ſtipulis, fœnove inſtaurant. Cernere eſt, gallos ſterqvilinia vertere, gallinas circumducere teneros fœtus, congregare ſub alas ſingultu, &, ne

qvem corporis mole ſuperincu-
ntis premant, leni alarum arcu
ſpatum corpus ſuſpendere, ſub
o imbelles foveantur. Egregium
emplum, qvod & mundi Salvatori
icuit, pari modo ſibi caros con-
canti. Circumvolitant alites alii,
nſvetudinis humanæ patientes.
rundo tigillis & ſub projecturis
bibus, aut qva intro fugiens pa-
s arcum facit, nidos applicat:
tigia ædificiorum ciconia occu-
t, utilis purgandis pratis ſaltibusq;
is, colubris nempe aliisq; venenis
m fœtu infeſta. Volucres qvo-
e ſylveſtres, qvas vicinæ arbores,
ntra ventum pluviasq; conſitæ, in-
tant, monedulæ, cornices, picæ,
viſum patribusfamilias genus, pul-
s in frondibus educant. Audire
ſtridores, clamores, plauſus, ma-
præſertim, vel cum ſub noctis vi-
nia è campis turmatim convolant:
reſpon-

reſpondent villæ greges, vel è proximo argutus anſer, gallusve, & patentis ſolitudinem ruris infinita voluptate eblandiuntur.

Cæterum hortus, qvem prætéribamus, in immenſum diffunditur, amœnisſimis ſpatiis digeſtus. Pomaria qvippe multa fœcunditate, fructuumq; nobilitate, celebrantur, regionis genium hortulani ſolertia vincente. Et ſubactum ſolum, ordinata arborum ſeries, exoticiq; fœtus, domini ſolatia amplisſime commendant. Mox viridarium, frondea porticu pomario junctum, viva ſepes circumagit, hilares exercent umbellas inter ambulacra diſtributæ plagæ & pulvilli, omni narium palatiq; copia ridentes. Humus vacans largo gramine viret, ubi, per tesſellata ſpacia, heroicis exercitiis carceres generoſa diſpoſuit posſidentis alacritas, lympidasq; junxit piſcinas. Sed novis-

noviſſimo horti loco ſparſum nemus longis umbraculis denſat arbores, priſca ſimplicitate Diis Deabusq; ſacrum, qvos ſtirpium fontiumq; amor cepit. Nempe & ſcatebris umbroſarum ſpecuum irriguus lucus labentes aqvas frondoſis arbuſtis veſtit. Mox effuſior unda ſtagnat, nec tamen pigro lapſu paluſtris. Hæc, ulva & arundine florens, variisq; piſcibus læta, prodeuntes rivulos in remotiora horti provolvit. Huc potum veniunt incluſæ feræ: hic fulicæ deliciantur & anates, lociq; amœnitatem, luſtrorum imitatione, in ſaltus aut ſylvæ adſpectum producunt. Qva torrentibus latiori ſe oſtio ſtagnum infundit, ambientibus undiq; ramis tiliæ coeunt, umbraculum æſtivis dapibus patrifamilias communicantes; intra cujus complexum in ſedilia & menſam lapis factus convivantium hilaritati inſervit: huc vicini

cini vocantur, & non fallaces amici, ruris ſecuritatem experturi. Honeſtus utiq; convictuum modus ſodalitii æqvanimitate, ſed inprimis ſinceritate. Nullus contra fragilitatis faſtidia potior delectus, qvam vitæ tam nobilis, tam jucundæ ſolitudinis ſolatia. O qvi me vanis exemtum liberali huic otio reſtituat! Non luxum qværo aut opes, ſed & ambitionem ſperno libens, tantum liceat mihi in bonorum conſvetudine innocentia tempeſtates frangere, & fallere cordis ſvavitate degeneris mundi improbitatem: liceat in horti receſſu latere, ubi ſub ramorum umbra fons ſylveſtri ambitu in rivulum cadat, qva nec ſirio acceſſus ſit, nec turbis. Vera ea demum in hoc terreſtri hoſpitio vita eſt, in qva minimum vanitatis occurrit.

CAPUT

CAP. IV.

Pergit in deſcriptione ſuburbani, & palatium depingit: ſeceſſus Muſarum & continentiam laudat.

QVa poſt noviſſimam aream amplior per ſpatia lacus porrigitur, inſula eminet, multa arborum amœnitate inumbrata. Locus editior è media planicie faciliora acclinat latera, ſtirpibus lætiſſimis per declivia amictus. Inſulam pons continenti jungit, ſtructuris utrinq; itineri patentibus: qvas in lacticiniorũ promtuaria, balnea & hypocauſta patrisfamilias ſolertia diſtribuit. Pons, pergulæ inſtar, lorica ſeu cancellis latera erigit, etiam ſeſſioni aptus, ſi primæ noctis pulcritudo invitet, vel eſcis immiſſis piſces ad certamen incitare juvet. Inprimis, cum meridies æſtuat, voluptas eſt, ſub umbroſa ripæ crepidine deſuper viſum lucium ſagenis circumvenire, paratum obſo-

obſonium, vel, neglecta oblectatione, funda inſidiari piſciculis, qvos tepida aqvæ ſuperficies evocat ad luſum. Palatium inſula ſuſtinet, ornis ingentibus, crebraq; fraxino, ſerpentibus inviſa arbore, qva in præceps via eſt, continuo ambitu munitum. Qvarum ductum tenet topiarii operis ſepimentum, margines inſulæ pampinis, ſalubribusq; aliis fruticibus veſtiens. Inde pulcerrima conclavia, per frondium moras radiis illuminata, vario qvaſi ſole pinguntur. Infima palatii pars, interveniente atrio, amœna cœnacula adverſis mundi cardinibus opponit, his frigori, aliis æſtati oportunis. Succedens contignatio, qva cochlea ducit, ſpatioſum habet triclinium, qvod, hyberno orienti expoſitum, totius prope diei ſole hilaratur, & amœniſſima libertate ex edito lacus, rivulorumq; ſinus, cum nemorum, reliqviq; ruris

ruris varietate, ea, qvæ receſſere, qvoq; proſpectat. Parietes artificioſis tabulis & eximiis ſpectabiles picturis. Munda ubiq; ſupellex, nec qva parte honeſtas ſub elegantia, aut frugalitas ſub liberalitate vapulat.

Sed muſæum eſt ad auroram longis oppoſitum agris, qvale in Marci Varronis villa ſub Caſſino oppido ad Vinium amnem venuſtiſſimum, aut biliotheca delicati ruris Julii Martialis, qvalesve, Ulpiano autore, in Romanorum vulgo fundis erant, ut, qvoties Dominus veniſſet, uteretur: unde armenta, ſegetes, & omnem rei ruſticæ voluptatem procul arbitrari licet. Inſtructiſſimus ſeceſſus & decens, ſeu libros ſpectes, ſeu tabulas, nunc orbis, nunc aliam figuram præferentes. Hic prudentium colit ſolidam nobilis paterfamilias, unam orbis rationibus præfici dignam, ſi priſca virtus reſpiret.

Namq; nullis deſideriis obnoxius, omnem ſtudiis libertatem impendit, dignisſimam rem inter mortales conſecutus, illibatam ſapientiam & ſecretæ conſcientiam tranqvillitatis. Aptisſimus nimirum reconditis locus eſt, qvi ſecretius ſecesſit, cui clariora monumenta deberi vulgo receptum. Ita Tuſculanum, Cumanum, Phormianum, Laurentinum, & alia propiore ſeculo famam meruere, ubi domini ſibi & muſis vivebant. Qvanqvam enim villæ ſuæ claudatur conſepto, orbem tamen circumſpicit vir prudens, & pleraq; ridet, aut potius miſeratur. Nunc ſitus locorum, gentium, animorumq; varietates legentis animum oblectant: mox magnorum virorum virtus integrat: iterum inſperati eventus; brevis gratia fluxam rerum faciem objiciunt. E tali bene latentis exercitio omni ævo moderatio

extitit,

extitit, qvæ, in publicum protracta, laborantium fortunam ſuſtentavit. Hinc priſco ſeculo per rura mitti palmatæ, agricolæ ſpectari conſulares, paſtoresq; trabeati, & inter armenta veſtiti dictatores. Qvinctius Cincinnatus, à vomere ad dictaturam productus, unicum præcipitis rei columen Romanis fuit. E qvatuor enim jugerum herediolo per viatorem in urbem vocatus, obſeſſa ac pene jam capta conſulis caſtra egregia virtute ſervavit: victos, ut Florus ait, ne qvid à ruſtici operis imitatione ceſſaret, more pecudum ſub jugum miſit, & finita expeditione rediit ad boves triumphalis agricola, ut ipſa celeritate feſtinaſſe dictator ad relictum opus & immunem ruris amœni voluptatem videretur. Abdolonymus Sidone ſuburbanum hortum exigua ſtipe colebat, magnam regno indolem reſervans, in

cujus fortunam inſignem adeo moderationem continentia provehebat, qvæſiti nempe, rerum ſummæ qvos frugalitas commendabat. Hinc magna remotiore ævo induſtriæ & paupertati laus fuit, qvibus Romana res immenſum qvantum crevit, nullibiq; terrarum plus continentiæ datum, qvam in urbe. Anteqvam enim peregrinæ luxuriæ indomitum malum inficeret mores; anteqvam epulæ, triumphi & collegiorum cœnæ excandefacerent annonam macelli, & frugalis vivendi ratio diffluerет, paupertasq; probro haberi cœpiſſet, nulli populo nec bello nec ulla virtute Roma conceſſit. Tum modum agrorum ſeptem jugera excedere, aut denas argenti libras viro triumphali in ſupellectili esſe, perniтioſum haberi. Fabricius & Æmilius, Valerio teſte, patellam habebant Deorum & ſalinum. Qvippe, Plinio

nio dicente, Fabricius, bellicoſos imperatores plus, qvam pateram & ſalinum, ex argento habere, vetabat. Et tales in paupertate vicinis circumqvaq; imperabant: horum virtutem reges per munera & legatos colere in honoris parte habebant. Curius Dentatus à Samnitum legatis, rapa ſibi parare obſonium, inventus eſt, & ob inſignem virtutem qvinqvaginta à populo oblata ſoli jugera ſupra conſularem triumphalemq́; fortunam putavit, plebeja menſura contentus. Ælius Cattus conſul, fictilibus cœnans, legatos Ætholorum, vaſa aurea offerentes, repulit: Fabricius oblatam à Pyrrho imperii partem repudiavit. Æliorum familia & Tuberonum, cum decem & ſeptem ejus cognominis forent, modicas ædes cum uxoribus & liberis ſimul habitavere, unumq́; Vejentinum agrum pari opera colentes, ex fructibus ejus

victitavere. Et duraturæ hoc virtutis cenſebatur: nempe,qvæ ſeipſa contenta eſt, & avaritia luxuq; citius fatigatur, qvam juvatur. Sed hæc ſuo qvæq; tempori reſerventur,nunc ad inſtitutum redeo.

CAPUT V.

Abſolvit prædii deſcriptionem, & ſtudium commendat eqvorum. Ibi nobilitatis laus.

QVi inſulam ambit lacus, ſubter pontem arctiore cohibetur ripa: qvippe, qva auſtrum ſpectat, molli clivo vallum ſuſpenditur, frutice & frondoſis arboribus opacum, qvæ pronius incumbentes undis,cum oppoſito nemore apicibus ferme concurrunt; ut latus illud, longo porrectum dorſo, perpetua fronde tegatur, volucrum cantatricium nidis freqvens. Ab utraq; vero alvei parte virens arbor frutexq; cum reliqva inſulæ

inſulæ facie in aqvis pulcherrima imagine ſpectantes vel amne ſubvehentes oblectant, & latibulis familiam prædii occulunt, ut advenas anates, aliasq; aqvatiles volucres, oportune per lacum ferire poſſint. Sed è faucibus hiſce prolixius ſenſim ſe explicat alveus, & late circum patet: poſtremo, qva ad orientem vergit, ingenti ſaltu conſeptus.

Qva unda, ripa tenus pecudes paſtum ducente, per Triones verſus eurum ſubit, viridi aggere coercetur, ſalicibus utrinq; plantato. Lacum premens ſaltus in receſſus ſe aperit, intermeantis rivos recipientes, qvorum ductu ad molendini imminentis proxime rotas vehuntur. Inde in præceps ruunt, & aqvarum divortio per prata, qvæ depreſſiore ſolo ab hac aggeris parte late inter arbores procumbunt, diſpenſatis canalibus ſinuantur. Saltus avia omne volu-

crum genus freqventat : lepuſculi item & capreæ incolunt, vel capellæ & hædi, ferarum in morem, umbroſis luſtris inerrant. Lacus, junco, arundine & Nymphæa florulentus, anatum ſylveſtrium & cygnorum, aliarumq; avium, aqvis gaudentium, fœtura inſignis eſt, & eximie piſcoſus. Ab aggere, qva hortus oriente purpurat, eqvile in prata excurrit, ubi generoſiores eqvi ſtabulantur, non poſtremum prædii locupletis decus.

Enimvero nobilitatis gloria poſt robuſtam virtutem alacrius vix ulla in re eminet, qvam ſtudio eqvorum. Nec enim animal eſt belli pacisq; temporibus aptius, fidelius aut domini amantius, qvam venuſtum hoc & vividæ indolis jumentum. Hujus intuitu clientelæ datæ, eqvitumq; nomen & dignitas cœpit. Sed jam à priſcis inde ſeculis eqvorum amor

Deo-

Deorum cauſa famam tulit. Gentiles Neptuno eqvorum originem adſcripſere: Caſtoris Cyllarus poetarum fabulis; Alexandri Bucephalus hiſtoriis inclaruit: Erichthonius plures currui eqvos jungere; Lapithæ dorſo eqvi hærere docuere. Nec deſunt, qvi Cainum, parricidio infamem, DEI vindictam evaſurum primo eqvos domuiſſe credant. Hoc certum habeo, qvod ſublimes qvosq; ac militares animos incredibilis ſemper eqvorum voluptas tenuerit. Theſſali inter Græcos celebres, inter Barbaros Scythæ, inter Germanos Tecteri, inter Latinos Romani, qvi reliqvorum laudem ſuperavere eqveſtris exercitii claritate. Qva forma ſtatuas heroibus erectas ex rerum annalibus habemus, & monumenta ſuperant. Clœlia, qvod, contemto hoſte & Tiberi, dux obſidum virginum eqvo Romam evaſerat,

ſerat, ære ficta eſt: eqves Curtius, & qvisqvis Romanorum clarus fingitur, cæſarumq́; effigies hac forma ſtatuuntur. Hinc Horatius Venuſinus, inter alia ævi dedecora, hoc acerbe notavit, qvod eqvo neſciat hærere puer ingenuus, venariq́; timeat. Qvæ ſocordia, noſtra qvoq; ætate familiaris, ſuperiorum temporum uſu rem claram nobis, ſola ferme ambitione ſuperſtitem, reliqvit.

Cæterum animalis hujus vegeti ſpiritus qvemvis facile trahunt, cum jubis caudaq́; ſuperbit. Qvippe nobili ſemine ſatus eqvuleus, indolis ſtatim ſigna promit, ſublimi cervice altius ingreſſus, mollibusq́; cruribus expeditus. Poſt, accedente magiſtri cura, gyros variare docetur, nunc ſveta vertigine in orbem actus, nunc cochleam curſu imitatus, mox ſerpentino tractu ſinuatus,

vel

vel dextrorſum lævorſumve jactatus, agile pectus ad eqvitis nutum formoſe flectit. Sed ad aulicam venuſtatem eſt, cum, cruribus decore ſublatis, modicis provolvitur paſſibus: dein, cum alternis nunc paſſum, nunc ſaltum, ut vocant; vel, in corporis æqvilibrio ſuſpenſus, utrumq; ſimul efformat. Nec minor bello uſus, cum foſſas tranſilit aut ſepes, cum ad curſum incitatus ſtrictiſſimam tenet orbitam, & in medio fervore repreſſus ſubſiſtit: cum media inter arma, belliq; horrores, nec tormenta refugit, nec enſes, etiam inter ignes ferox & fluctuum fragorem. Hiſce in rebus hominum dexteritas, ingentis animi alias, ſed docile, animal neceſſitatibus mortalium & deliciis egregie inſtruere ſolers. Hujusmodi negotiis ruri nobilitas exercita, non eſt, ut in molliciei ſuſpicionem veniat, ſin & venatio maſculiq;

robo-

roboris uſus accedant. Tum & fortium virorum conſvetudo alit virtutem, nativitatis indulgentia generoſis infuſam. Romanorum id exemplis apertum. Corruncani veteres, cum induciæ bella ſuſpendebant, inter aratra vivebant, &, ne virtus otio langveſceret, depoſitis in gremio Capitolini Jovis laureis, viri triumphales ruſticabantur. Et etiam nunc pacis tempore veram cordati hominis vitam campeſtrem judico, cum ſtatus manu vel mente ejus non eget. Qvot egregios duces, inqvit ipſe dux inclytus Lanovius, patrum memoria vidimus, domo, finitis expeditionibus, non egresſos, cumq; eo redeundum erat, nulli virtute ſecundos? Durabilis adeo (ut eo digrediar) & robuſta nobilitatis indoles nec otio nec tempore ſenescit, ſed per reqviem, collecto velut vigore, magis refloreſcit. Ut non dubitem, excel-

excelſos qvosq; animos, damnata mollicie, qvæ ignavos cohibet, ingentia ideo molitos, qvo titulis & poſteritate digni haberentur. Qværi nimirum, non tantum, autorum inſita dignitatis vi, in fama perenni, ſed & in longos transfuſum nepotes ſangvinem cum gloria apud poſteros perſeverare: qvod invaleſcens per propagines virtus nihil, niſi generoſum, edidiſſe comperta ſit. Cæterum virtute, ſeu ſagatam ſpectes militiam, ſeu palatinam, qva conciliata primo, facile nobilitatem ſuſtentari, ſocordia autem dilabi certum eſt. Cum vero varia temporum fortuna incidat, ut calamitates, bella, injuriæ, & ſimiles caſus fatales, firmisſimos etiam pertinacia ſua ſubvertant: generoſæ ſæpius mentes ad indigniora deſcendere coguntur, fatigataq; infortuniis virtus vel egregiis in animis ad tempus caligat. Non tamen abo-

aboleri genus, avitis nixum imaginibus, immo nec reſtitutione, ſeu, ut JCti loqvũtur, redhabilitatione opus habere, ſi reſurgant poſteri, legibus, exemplis & præjudiciis, qva de dignitatibus imperatores ſanxere, à Doctoribus evictum. Nec ſenioribus id temporibus aut ſacris etiam literis repudiatum. Eminentisſima virgo, qvanqvam humilis & pauper, poſt tanta ſeculorum intervalla, Davidis proſapia tollitur, regia virgo non abs re appellata: nec opificii vilitas ab hac prærogativa maritum ejus Joſephum defecit. Alexander, cum, Sidonis regno dejecto Stratone, dignisſimi electionem Hephæſtioni commiſisſet, isq; hoſpitibus claris juvenibus ſceptrum obtulisſet; negavere ii in id faſtigii recipi qvenqvam, niſi regia ſtirpe ortum: flagitantiq; talem, multis tantæ ſpei imminentibus, Abdolonymum dedere. Qvi ad

ad intimam ſortem probitate (qvæ plerisq;, Curtii judicio, cauſa paupertatis fuit) devolutus, regii tamen ſangvinis, longa licet cognatione ſtirpi regiæ annexus, æſtimabatur. Moxq; inter deſpectisſimas operas rex factus, generoſa voce & habitu Alexandro ſuppresſam hactenus indolem teſtatus eſt. Sed hæc alias, & ſuperiora, eqvorum Magiſtri & militares viri rectius tractant: ego ruſtica ſcribo, multa locorum voluptate, ædificiorum oportunitate, proventuumq; divitiis beata.

CAPUT VI.

De ambitione & fortunæ inconſtantia digresſio.

SEd maxima nunc pars mortalium, ſecesſus ruris averſata, ad ſplendorem & ſublimia contendit, feliciorem ſe rata, ſi inter turbas emineat, qvam modeſtia occaſioni ſe ſer-

ſe ſervet. Mihi vero, qvanto diutius ævi ſtudia intueor, tanto magis ludibria rerum humanarum, cunctis in contentionibus, obſervantur. Qvippe periculis & invidiæ potius objiciuntur ambitioſi, qvam ut ad conſtantem gloriam ſecura via nitantur. Qvoties namq; hæret in ancipiti deprehenſa felicitas? prorſus ut magis tranqvillitati idonea cenſeatur æqvanimitas, qvam, qvæ in faſtigiis rerum dominatur, fortuna: contra qvam nunqvam ſatis cauta eſt mortalitas. Qvod ſi vetuſtiſſimos mortalium reſpicere libeat, tutius vixiſſe conſtat, qvia innocentius latebant, nulla adhuc mala libidine, ſine ſcelere, eoq; ſine periculo agebant, & formoſa locorum ſolitudine ad delicias utebantur & ſalutem. Nempe orbis, ſuæ origini propior, nondum exuerat æqvalitatem, nec, pro modeſtia & pudo-

re,

re, ambitio & vis inceſſerant, qvæ jam noxio graſſantur exemplo, eo impunius, qvod potiſſimorum ſuffragia trahunt. Hinc bonorum numerus premitur, nec in illo computari volunt, qvi ſpecioſa præ veris bonis ſeqvuntur. At vera animi magnitudo ſpernit, qvod alii per ignes petunt & ferrum, ea nempe ſubnixa prudentia, qvæ, vanitatis pertæſa, propius res perſpicit, metui intentior, qvam ſpei. Sapienter ſane Hephæſtion claros natalibus juvenes, Sidonis Regnum repudiantes, hac oratione commendat: *Vos qvidem macti virtute eſtote, qvi primi intellexiſtis, qvanto majus eſſet, regnum faſtidire, qvam accipere.* Namq; principio ſtatim invectam cupiditatem vindicta ſecuta eſt, etiam innocentiam inſperatis caſibus opprimens. Crœſus ſpectaculum dedit, &, qvi hunc vicit, Cyrus. Didicit

idem

idem Seſoſtris Ægyptius, cum, aureo curru ſublimis, devictos à ſe reges ſub jugum cogeret. Unus enim, ad rotæ identidem gyrum reſpiciens, cum cauſam qværeretur: Rota, inqvit, fortunæ imago eſt, in qva ut ſumma cito ima fiunt, ita ſors mortales verſat, modo tollit, modo premit: virtus ipſa tyrannidis iras imbuit: exemplum eſt Thraſea & Burrhus. Qvod ſi impotentium ſe animis ſuperfuderit fortuna, in qvæ illos præcipitia trahet? In Hamane id & Sejano conſtitit, qvi, indulgentia elati, ſibi felicitatis arbitria adſcripſere, de qvibus caſus diſpenſabat, qvem ipſi magis immani ambitione irritaverant. Sed & calumniæ, adulationes, amicitiæ fallaces, bonis ſemper infeſtiora, qvam malis, vitia, aulas præcipue tenent. Inter qvæ qvis ſibi perſvadere auderet, eſſe aliqvid in noſtris conſiliis, licereq;

inter

inter invidiam & contemtum pergere iter, vacuum periculis & offenſione? qvis tutis præferre vaſta ſuſtineat? Sed nos per ambigua graſſamur ad fragilia, vitæ impendio inſtabiles, mercati honores & mox perituras opes. Bellorum turbis tranqvillitatem credimus: felicitatem illam ipſam, qvam ſcopum habent mortales, unius ſæpius pugnæ diſcrimini committimus, aut vulgi inconſtantis motui, procerumve gratiæ nimis fluxæ. Loqvatur tot ſeculorum teſtis hiſtoria, & per currentia ſuperſtes experientia, rerum decurſu planum erit, qvam fragili ſtet loco potentia, niſi majori vi ſuperne fulciatur. Neq; ulla triſtiores patitur caſus, qvam magna fortuna, ſi minus reverenter habeatur. Qvanto prudentior, qvi, indulgentis inconſtantiam perpendens, magno animo labilia ſpernit, & intra ſui ruris ſeceſſus

ceſſus tam dubia ſecure arbitratur potius, qvam ut intereſſe geſtiat, Deo intentus & naturæ operis. Ergo aut venando curas fallit & aucupio, aut ſegetes pelluſtrat & in pratis luxurians pecus, vel piſcando ſeria temperat, & unus armorum ſtrepitum, qvi Europam concutit, non exaudit. Verum ego liberius proceſſi, dum me ſeculi calamitatum miſeret, tædetq;. Nunc reliqva exeqvi pergam.

CAPUT VII.

Oblectationes ruris vernas incipit, de agrorum varietate, aratione, ſatione, prognoſticis & prudentia ruſtica agens.

POſtqvam otii mei ſedem villam diſpoſui, adducturus ſum occupationes, qvæ rus commendant: qvod fructuoſæ, variaq; amœnitate ſint, deinde ab impoſturis & iniqvitate magis abhorreant: qvæ mala divina

divina & humana permiſcent, eoq; vecordiæ proceſſere,ut probitati turpitudo orbis finem fecerit. Sed ruſticationis curam brevi tempeſtatum anni curſu abſolvam, imitatus illuſtrem virum Palladium, aliosq;, qvos ſimile fere argumentum diſtinuit: hæ namq;, ſtatis qvalitatibus ſolemnes, ſuccesſiva agricolis opera ſubjiciunt. Ver autem, tempeſtatum prima, arietis, tauri & geminorum ſignis coercetur,& qvandam orientis naturæ imaginem refert, purpurantem auroram matutino cœlo ſerenisſime diffundens, orbemq; formoſa rerum pubertate veſtiens. Campus variis coloribus floret: pecus per prata ludit: rivuli & fontes grato murmure per paſcua deſcendunt: nemora & ſaltus volucrum concentu qveruli amicum aerem mulcent: langvor hybernus fugit, vigore novo ſalubribus auris proveniente; tellus geniali vir-

li virtute juveneſcit, mortalium defiicis indulgens. Nihil lætius aſpectu, gratiusve, qvam fundus ad immenſam copiam fœcundus, vere omni agrorum diſcrimine floreſcens. Tum pampinis veſtiuntur floridi colles, prata rident gramine, ſalicta virent & dumeta, fruticetum paluſtribus ſparſum frondeſcit, nemora, hortiq; foliis & flore luxuriant, frumenta ingenti campo per jugera prodeunt: ut, in tanta rerum pulcherrimarum varietate, neminem pigere poſſit immenſos fructus fœnerantium laborum.

Cæterum agricola, qvamprimum clementiore æthere clementa manſveſcunt, & pluviæ tepidiores contumax rigoribus ſolum maceravere, agros exercet, prima luce jumentorum ope labores aggreſſus, tam humani victus, qvam honeſtæ ſatagens voluptatis. Prima vero arationis

cura

cura eſt. Neq; enim modica reditibus confert bene ſciſſus ager, eo melior, qvo crebrioribus ſulcis ſolvitur, ut ægre appareat, utram in partem vomer actus ſit. Ita ſæpe induſtria penſavit ſoli natura negata. Qvippe crudiores glebæ, temere arantis negligentia egeſtæ, jejuniorem humi partem tractam ſubjiciunt, ut miſta lætiori in fœcunda materia ſegetem minus uberem reddat. Sed & laxiores ſulci latentibus ſcamnis terram ſuſpendunt: hinc iterati vervacti duritia reſpuitur vomis, vel non minute findit glebas, &, ad vaſtos ceſpites impingens, objacentium contumacia à ſulco repellitur. Itaq; non perfunctorie hanc partem agricolæ diligentes exeqvuntur, gnari, qvanti interſit, agrum bene colere. Et in urbe olim cenſoria nota caſtigatum ſcimus, minus arare, qvam vertere.

Ve-

Verum & æſtivæ ſegeti relicta arva alacriter tractantur, varietate ſeminum ſpem propiorem jam ſubjiciente. Namq; & robuſtiora farra, poſt vergiliarum occaſum auctumno ſeminata, iterato nunc virore prodeunt, aſpectum laborantis amœnitate ſatorum benigne remunerata: adeo, ut, dum hordeo, avenæ, piſis, aliisq; ſeminibus rura moliuntur agreſtes; dum offringunt, ſarriunt, occant campos, faſtidia ſi qvæ ſunt laborum, gliſcentibus terræ proventibus frangant: qvos eqvorum bouimq; vigor laboribus promtiores facit.

Porro juxta arationis peritiam terrenorum diſcrimina ſunt; èq; re colentis puta, tum habitus noviſſe locorum. Namq; ut ſoli natura eſt, ita culturam poſcit. Reſolutiori ſufficit, ſi ſumma parte levi vomere ſaucies: ſpiſſior ager validioribus

ribus dentalibus, penitus ſubacto ſolo, movendus: ſi arbuſto luxuriet, dolabris juvandus, & refodiendæ ſtirpes præfractæ, ſummæq; radices, ne operis iniqvitas indignè mulctet in caſſum nitentia jumenta. Mox alia camporum varietas eſt novæ ſcientiæ obnoxia: qvæ frumentis, leguminibusve humus apta: qvæ ferat pabula, qvæ recuſet. Hinc ſeminum qvalitas indaganda, ne macer ager ſerentis imprudentia urentibus ſeminibus exhauriatur, lætusvè diffusâ luxurie ingrati ſeminis ſylveſcat. Profundi judicii res habita, interq; momenta hujus artis à ſummis viris relata.

Sed non minor ſolertia circa anni qvalitates: qvas patiatur vices qvæq; tempeſtas; qvæ gravior dies, qvæ ſerena futura. Cujus rei prognoſtica certius agreſtes præmittunt, qvam, qvos profesſionis tumor inter aſtra

repoſuit, Chaldæi. Et talia, colonica lege, Halicarnasſæo autore, ruſticantes norunt, ab initio culturæ temporibus idonea aſtra ipſo jubare præ aliis notantes. Ita plejadum, boum & trionum nomen ex agricultura in cœlum migravit. Succesſit notorum ſiderum virtus, mox aliorum dominium, ſtatis vicisſitudinibus menſium dies inſigniens. Cæterum ver pluvium vulgo deprehenſum: ac proinde ſigna attentis ſubjecit experientia, è qvibus infeſtam laboribus impendentis tempeſtatis cruditatem præſciſcere licuit: nempe, ſi orientis vel occidentis ſolis facies maculis turgeat, aut aer lividis tractibus albeſcat, imbrem aut tormina minantur. Imbrem cœleſtis qvoq; arcus, à meridie præſertim ortus, ex Senecæ ſententia portendit. Nam nec pares undecunq; minas, ſed circa occaſum refulgentem rorem & tenues pluvias;

vias; ab ortu vero, vel circa, ſerena etiam afferre asſeverat. Pulcherrimum autem omniū aereorum oſtentorum iris eſt, qvam Syracides artificii eminentiâ, utpote ſpecioſam ſplendore, in laudem Factoris egregie effert. Et ſane Sol, cum oppoſitam roridæ nubis cavitatem radiis ferit, in triumphalem hanc qvaſi arcum ſuſpendens, qvæſitisſimo colorum ornatu effingit, ut amethiſtinus, purpureus, ſaphirinus, ſmaragdinus, luteus & roſeus, infanda pulchritudine variati socientur. Qvorum tam admiranda temperies, ut, niſi lucidisſima diſtingvas, confinia nullum fixum colorem teneant, ipſa confuſione ſvaviora. Hæc, dilapſis diluvii aqvis, primum divini fæderis ſignum esſe meruit; qvæ ne dignitate excideret, polliciti cœleſtis veritas providit; dum ſuum toties arcum Deus & ſem-

piterni fæderis ſignum appellat. Qvin & Ezechiel circuitum divini throni, velut aſpectu arcus, cum fuerit in nubibus in die pluviæ; & Apocalypſis majeſtaticam Dei ſedem iride, viſioni Smaragdinæ ſimile, circumdatam deſcribit. Ut non abſurde vivorum & mortuorum judicis in noviſſima die thronus futura iris credatur, qvem in nubibus, qvibus hæc ſpecies debetur, venturum ſcimus. Itaq; tot excellens privilegiis oſtentum, reficientiũ terras imbrium aut ſerenitatis, nulliusq; horroris præſagum, orbi reductum, autoris favorem ſubinde renovat. Luna etiam, nocturnis ſilentiis pallorem, humidis intermeantibus nebulis, aut, rarioribus vaporibus, ruborem mentita, pluvias indicit vel ventos. Qvod ſi effuſa caligine lucem obducturæ nubes cumulentur, mergi ſe temere lacubus proripiunt, ardea ſvetas deſerit

ſerit paludes, grues cœlum petunt, & in ſicco ludunt paluſtres fulicæ. Moneri crediderim humorum inſtinctu animalia; aqvas aëremq; miſceri, in qvorum viſcera elementa valent. Pluviæ ingruunt,

-- -- -- cum bucula, cœlum
ſuſpiciens, patulis captavit naribus auras;
aut arguta lacus circumvolitavit hirundo,
& veterem in limo ranæ cecinêre qverelam.

Et qvæ alia prognoſtica facundisſime deſcribit prudentisſimus poëtarum, cujus digna ſunt Georgica, qvæ ſtudioſe legantur, qvod utilia & jucunda ſumma arte miſcent. Ut divina illa penè, ubi corvorum præſagia declarat:

Tum liqvidas corvi preſſo ter gutture voces
aut qvater ingeminant, aut ſæpe cubilibus altis,
neſcio qva præter ſolitum dulcedine læti,
inter ſe foliis ſtrepitant, juvat imbribus actis
progeniem parvam, dulcesq; reviſere nidos.
Haut eqvidem credo, qvia ſit divinitus illis
ingenium, & rerum fato prudentia major.

Et mox, ubi tempeſtatum & animorum vices deſignat:

Verum ubi tempeſtas & cœli mobilis humor mutavere vias, & Juppiter humidus Auſtris denſat, erant quæ rara modò, &, quæ denſa, relaxat.
Vertuntur ſpecies animorũ, & pectora motus nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat, concipiunt. Hinc ille aviũ concentus in agris, & lætæ pecudes & ovantes gutture corvi.

Præterea & certarum dierum conditio meſſis, auctumniq; benignitatem providis pollicetur, aut coryli amigdalorumq; copioſus flos ſpem lætiorum proventuum facit.

Superiori prudentiæ gregum, armentorumq; cura accedit; ſtabulationis, pabuliq; ratione memoranda: mox medicina pecoris ægri; deinde ſordarum, reliqvarumq; fœtarum matrum obſervantia; deniq; natorum diſcrimina. Nec enim promiſcua ſoboles fœturæ habilis eſt, aratro aptior ſæpius aut macello. Hinc

labor

labor generis, habitus & admiſſuræ temporum, ut parentum robora nati referant, qvæ facie coloreq; dignoſcuntur. Qvorum intuitu facile cum Columella cenſuerim, proximam ſine dubitatione rem ruſticam & qvaſi conſangvineam ſapientiæ haberi, cujus perfectio à rerum naturæ ſagacitate dependeat.

CAPUT VIII.

De ſtercoratione agrorum, aliisq; curis. Ubi de telluris vervactæ vigore: mox vitium, hortorumq; cultura.

CÆterum patrumfamilias officiũ eſt, fatigatam laboribus humum fimo inſtaurare. Namq; uſu liqvidum eſt, continuarum meſſium impendio deficere ſolum genitali humore, ceu hominis, negato pabulo vaneſcente, nec ſufficere frugibus, niſi ſterileſcentis virtus nova vi reſuſcitetur: cui operæ ver aptisſimum

habetur. Diſceptatum olim inter Romanæ civitatis principes, interq; alios illuſtres autores. Tremellium incuſaſſe terræ ſterilitatem & per multa tempora noxiam frugibus intemperiem, Maderatus Columella memorat: ſenuiſſe nimirum tellurem, nec priſtina benignitate fruges erogare. Immo & ratione qverimonias mitigaſſe: ubertate prioris ævi defatigatum & effætum ſolum meritò exhauſtam felicitatem negare. Idem noſtro qvoq; ſeculo qvi putarent, inventi ſunt: diſpendia fœcunditatis & decrementa terræ genio imputanda dictitantes. Qvanqvam vero propiora origini ſecula profuſiora proventibus negari non poſſint, eventusq; docuerit, cum lapſu primævo, tum ſubſeqvuto ex intervallo diluvio, detractum terræ virtuti, corruptaq; multùm ſemina ad vigorem priſtinum non rediiſſe,

pro-

propterea q; agreſtis diſciplinæ ſubſidia impenſius etiam popoſciſſe: tamen ſenuiſſe, hominisve juſtam emarcuiſſe tellurem, nec gentilibus perſvaſum fuit. Primum qvippe mundi genitorem perpetua fœcunditate humum donaſſe, divinamq; & æternam juventam ſortitam tellurem, ſaniores, & inter hos Columella, ratione & uſu ducti, asſeveravere; nil aberrante à ſacris literis tenore. Ex qvibus non ademptam penitus benedictionem ſemel terræ datam, ſed laboribus circumſcriptam duntaxat comperimus. Qvin diſerte repetitam poſt diluvium, ex progresſu hiſtoriæ docemur: cum Deus, nunqvam ſe ultra maledicturum terræ, propter homines; cunctisq; diebus terræ ſementem & meſſem, frigus & æſtum, æſtatem & hiemem, noctem & diem, non reqvietura pollicetur. Qvapropter juvari tantum,

cum macreſcit, ſuggeſtis alimentis telluris fœcunditatē, vireſq; renovari, certum eſt. Cui uſui ſterqvilinia, à Prætorii aſpectu averſa, habentur è pecudum ſtabulis congeſta, qvibus effœtæ telluris maciei medeantur. Sed lætaminis qvalitates cognoſcere expedit, cuiq; glebæ utilis, vel noxii. Nec enim par omnibus bonitas, humore ſæpius, fœtoreve vel fervore peccantibus. Avium verò columbinum, præſertim & turdorum, optimum habetur, qvod modice ſparſum, terram fermentare compertum eſt: hinc gregum, deinde armentorum valet. Sed miſta ſtramina, vepres, frutices, item cineres, aliaq; villæ purgamenta, & qvæ cortis domuſq́, colluvies qvotidie gignit, non parum ſperatæ ubertati profuere. Arvis autem utile eſt ſtercus, aliqvo tempore digeſtum, qvod herbarum adeo non prodigum, integris tamen adhuc

adhuc ſit viribus: recens pratis commodius ad graminis luxuriem, creſcente luna, initio veris apte miſcetur. Ita jugi prorſus labore agreſtia obeunda, qvi functionem tueri volet. Neq; enim impendentia duntaxat agreſtes curant, ſed & proſpicientes intuiti annos, nunc vervacta domant vomere, nunc novalia tractant, aliaq; tempeſtive accelerant, inſidioſisſimam cunctanti rem agreſtem experti. Sic & arantibus cura eſt, celſiore arva ſulco attollere & ducere liras, qva ſublatus trames jugera dirimit: mox, ſi imbriferi veris tempeſtas campos inundet, colliqviis per ſata ſtagnantes ſubducere lacunas, ne herbeſcentis grani radix diluta humo ſolvatur, ſeminave vix projecta diffluant, aut ſeges turgeſcens humore in ſteriles herbas ſpargatur. Ubi parcior ager, bonus paterfamilias è frutetis etiam, paluſtri,

bar-

barbaroq; rure arva parat aut paſcua, qvam inter vetuſtisſimas curas refert Columella, circumductis nimirum foſſis collecta palude, virgultis verò incenſis, radicibusq; ſuffosſis, campo in arvi ſtatum veniente. Hinc ſuopte genio tellus fœcunda benignius initio cultus exuberat, egeſtarum radicum, ſparſorumq; foliorum pabulo adhuc ſaturata, qvod vomere verſum per glebas diſtribuitur. Qvo ſi inſitæ frondes matrem ſubinde alerent, geniali ſucco pingveſceret, in perpetuas fruges læta. Præterea ubertatem juvari certum eſt, ſi venæ terræ & ſpiramenta igne laxentur, qvo ſubire humor qveat, vitiaq; locorum excoqvi calore. Dein cum invaleſcit ſeges, ſepimenta prætendere convenit, nec à feriis alieno labore. Sitientibus item agris rivos inducere, avibus moliri inſidias, nullam vetare religionem veteres

tradi-

tradidere. Nunc omnis promiſcuè agrorum cultura venerabili ſolis die permiſſa eſt, ſi cœlum faveat. Ne pereat benignitas ſupera proviſione conceſſa, cunctarum hoc artium officiis prælatâ agriculturâ.

Porrò vinetorum cura obvenit, cū ineunte vere ciconia redit, ut Mago autor eſt. Tum benignioribus auris refocillata tellure, ex horna luxurie relicta ſarmenta putatoria falce vinitores purgant, anteqvam progemment ſurculi: qvod humoris pleni facilem plagam admittant, nec ferro repugnent. Qvanqvam auctumnus qvoq; Columellæ, calidioribus plagis, putationi aptus videatur: qvod naturali tum lege fructum cum fronde ſtirpes deponant. Qvæ res vinitorū peritiæ creditur, qvibus locorum ſtirpisq; ratio habenda. Poſt vincente ſucceſſu laſcivia frondes ſubinde dejiciendæ, ut robur vitis accipiat,

barbaroq; rure arva parat aut paſcua, qvam inter vetuſtisſimas curas refert Columella, circumductis nimirum foſſis collecta palude, virgultis verò incenſis, radicibusq; ſuffosſis, campo in arvi ſtatum veniente. Hinc ſuopte genio tellus fœcunda benignius initio cultus exuberat, egeſtarum radicum, ſparſorumq; foliorum pabulo adhuc ſaturata, qvod vomere verſum per glebas diſtribuitur. Qvo ſi inſitæ frondes matrem ſubinde alerent, geniali ſucco pingveſceret, in perpetuas fruges læta. Præterea ubertatem juvari certum eſt, ſi venæ terræ & ſpiramenta igne laxentur, qvo ſubire humor qveat, vitiaq; locorum excoqvi calore. Dein cum invaleſcit ſeges, ſepimenta prætendere convenit, nec à feriis alieno labore. Sitientibus item agris rivos inducere, avibus moliri inſidias, nullam vetare religionem veteres tradi-

tradidere. Nunc omnis promiſcuè agrorum cultura venerabili ſolis die permiſſa eſt, ſi cœlum faveat. Ne pereat benignitas ſupera proviſione conceſſa, cunctarum hoc artium officiis prælatâ agriculturâ.

Porrò vinetorum cura obvenit, cū ineunte vere ciconia redit, ut Mago autor eſt. Tum benignioribus auris refocillata tellure, ex horna luxurie relicta ſarmenta putatoria falce vinitores purgant, anteqvam progemment ſurculi: qvod humoris pleni facilem plagam admittant, nec ferro repugnent. Qvanqvam auctumnus qvoq; Columellæ, calidioribus plagis, putationi aptus videatur: qvod naturali tum lege fructum cum fronde ſtirpes deponant. Qvæ res vinitorū peritiæ creditur, qvibus locorum ſtirpiſq; ratio habenda. Poſt vincente ſucceſſu laſcivia frondes ſubinde dejiciendæ, ut robur vitis accipiat,

cipiat,& aptisſimum flagellum ſupra jugum ſe efferat. Neq; verò nimia pampinatione coercenda ſemina, niſi valde imbecillis racemi. Namq; non minus, ut reliqvis ſatis, ita vitibus qvoq; diſpar robur eſt, diverſæ curæ indigum: qvippe nec uno ſolo delectatum; qvo ſabuloſo glareavè jejuno validiorum luxuries ſæpe frangenda, tenuioris ſterilitas palmitis pingviori fœcundanda. Juvanda itidem vitis paſtinatione & fimo, veteri interdum urina radici ſuffuſa, conchiliis etiam, per æſtatis vapores intercipiendo humori, ſuffosſis. Ex qvo ſtudio qvanti proventus dentur, Columella concinne oſtendit. Cæterum delicias propior cura eſt, cum juſta vitis parte, mediis nimirum ſarmentis, dilectus malleolus, præ reliqvis fœtu numeroſus, generoſiori ſtirpi inſeritur, vel paſtinato deponitur; cum longo collium dorſo

ſo amœna vitium ſeries digeritur: cum paribus numeris dimenſi ordines per declivia in ſubjectam vallem deſcendunt: cum juga, virgultis frondoſa, ſcatebris torrentem demittunt, limpidis flexibus manantem. Hinc lætior vitibus aſpectus diverſitate inſitionis oblectans: qvippe nunc ſerpentibus racemis humo ſparſus, nunc pedamentis ridicisve erectus. Cancellis autem junctus pampinus, claviculis hæret, ducentium tabulata ſecutus. Qvod culturæ genus locis convenire comperimus, qvæ Ulmus, Populus, aut alia arbor Baccho amica freqventat, qvibus nubere palmes geſtiens, felici complexu per ramos ſcandit. Mos Inſubriæ & reliqvæ Lombardiæ familiaris, ubi effuſa planicies, non magis ſepibus, qvam amygdalorum, ficuum, & id genus frugiferarum arborum nemoribus circumacta, media

dia lætisſimam Cererem alit, omnigeno fœtu amœnisſimi horti ritu graveſcens. Non deſunt locorum deliciis porticus, multa vite opacæ, frondoſæq; pampinis pergulæ, qvales fuisſe crediderim, ſub qvarum umbraculis Salomonis tempore in pace populus degisſe narratur. Harũ tam cultura & verna luxuries, qvam æſtivus maturarum uvarũ fœtus, posſesſoris voluptatibus infanda amœnitate obſeqvuntur. Tum vitis indoles, pedamentorum ſtructura qva ducitur, claviculi, capitum jugatio, religatio & promiſcui palmitum ſe diffundentium lapſus, formoſa umbra, qva ſolis vapor arcetur, facile omnes ſenſus, ſed maxime viſum tenent: ſed & neglecta illa putatorum oblectamenta, cum imbribus gravi æthere, ſtructo è vitium ſarmentis foco, cum familia asſident modicis otiis feſtivi proprioq; calore; cum à caſa

pro-

proſpiciunt floreſcentis auctumni honores.

Poſtqvam adultiore vere vectus Aprilis virorem brumæ ſpolium naturæ reduxerit, voluptatis plena diſciplina hortis incumbit: ubi amœniſſimi amicorum collegiis dantur ſeceſſus, ſeu nemoroſa frondium præferas permeantibus auris jucunda, ſeu ſpecus vivosq́; lacus optes, aut ridentia tempe. Nunc enim virore umbrisq́; annus formoſiſſimus. Neq; vero pomariorum prolixa cura, absq; ulla fere cultura fœtus proferentium, niſi hortulano in oculatione vel emplaſtratione, putatione præterea & maritatione, in deliciarum obſeqvium & uſum arboreta exornare libeat, aut juvare plantas, ſylveſtrem indolem vel crudam manſvetiore ſtipite domando. At area, herbis, floribus, radicibusq́; diſpoſita, aliqvantum ſtudii poſcit, ſed immenſi

menſi fœnoris, ut omnis abunde villa proventu exhilaretur. Qvo jure, Catone referente, ruſtici veteres alteram ſuccidiam hortum vocitarunt. Nempè porra, cæpæ, rapa, olera, & id genus munera frugalitatis ſunt apparatus: varietas herbarum fructuumq́; , odorum ſvavitas, amœnitas colorum, ſpirituum deliciæ. Hinc juncta fertilitati ſalubritas toto rure viget. Aer purus & florum fragantia halans; qvibus nihil rarius, aut formoſius, coloris & odoris ſvavitate, vel ipſius etiam figuræ concinnitate, occurrit. Adeò horum in artificio ad ſtuporem natura luſit: qvæ radicem herbæ in tot capillamenta ſecuit; hinc calamum producens, geniculis aut nodis, tanqvam articulis, ſubvectum; mox malleolos, ſarmenta & folia, delicata ſerie ſtruit, fibris totum plantæ corpus pererrantibus. Hinc vagina nata florem

rem tegit, qvi matutino rore refectus ad ſolis radios prodit, bracteolarum ordine ſtructus; nunc in galerum, calicem, tiaramve explicatur, nunc cidarim repræſentat, ſpirarum glomere plexus, aut coronæ cultu ſuperbit. Hic purpura aut murice, alter argento aut auro fulget: cœleſti alius ſerenitate, aut flammæ lumine radiat, aliꝰ omnis coloris aſpergine variat: hic ſimplici amictu velatur, ille denticulis & crenis artificioſi marginis lacinias incidit. Sed & Roſaria ſvaviſſimum hortorum decus pari pulcritudine laſciviunt: nam & cancellis ſubjecta ambulacra ſepiunt, pergulisq; mixto rubore candoreq; formoſiſſimum virorem inducunt. Nunc roſa, ad auroræ jubar folliculo ſoluta, apicem ſimili purpura nudat; nunc è primi obeliſci acumine argentum exerit: alia intortos omnino explicat ſinus, diductis

ctis circum foliis criſpata, è medio tenuis crocus promicat, mox omne decus diffluit, humo labentibus bracteolis ſparsâ. Roſas colligite, dum flos novus, mortales dum pubent herbulæ; & ævi memores mortalitatem, floribus impresſam, omnibus ſenſibus conſiderate.

CAP. IX.

Commendatio & laus ſtudii hortenſis.

HOrtenſis verò voluptatis affectus eo procesſit, ut ingentes qvoq; heroas in ſtudii traxerit partem. Syriæ Regem, (qvem primum qvidam imperiorum conditorem Ninum autumant, Beroſus verò Chaldæus, Joſepho teſte, Nabuchodonoſorem asſeverat) conjugis, immenſo nemorum deſiderio flagrantis, amore victum, penſilium hortorum amœnitate, admirando opere, naturæ genium imitatum ſcimus. Attalus, Aſiæ

Aſiæ rex, horti cultu curas mitigabat. Cyrus Minor, Perſarum rex, ipſi Alexandro Magnus, inter majeſtatis momenta oſtendit Lyſandro Laconi hortum propria cura plantatum: beatus hoc habitus à viro ſummæ virtutis, qvi regis virtuti fortunam parem dictitabat. Ozias, Judæ rex, agriculturâ inprimis & pecuariâ delectatus eſt. Turres namq; & ciſternas pecori in ſolitudine & campeſtribus ſtruxisſe; vineas in montibus & Carmelo plantasſe; vinitoresq; præfecisſe memoratur. Theodoſio Auguſto Pacatus laudi vertit, qvod oppida rure mutaret, vitæ urbanæ tædio executus agricolam. In Dejotari regis extremæ fortunæ caſu cauſæ patronus allegavit: qvod non ſolum tetrarcha nobilis, ſed & optimus paterfamilias & diligentisſimus agricola & pecuarius haberetur. Antoninus Pius induſtrii agricultoris laudem

dem meruit: ipſumq; Conſtantinum imperatorem agreſtem diſciplinam literis tradere non piguit: (qvos tamen libros Sulpicius Sapidus Caſſio Dionyſio Uticenſi tribuendos cenſuit.) Nec minore ruris gloriâ avorum memoriâ Fridericum imperatorem Noribergæ tiliam, qvam Agamemnonem olim platanum, ſeviſſe liqvet. Unde ſubit meritò, nihil magis regale Xenophonti videri, qvam ſtudium colendi agri. Tutior nempè ruris labor tanta ubertate amœnus, qvo è regnorum ſtrepitu animi ſæpe cauſa deſcendere dulce fuit. Hinc rus qvoq; laureatâ lætum culturâ felicius, Plinii judicio, Cererem alebat, triumphali manu ſparſam. Cæterum plurimi paſſim heroes illecti ſecuritate, purpuræ tuguria antetulere, humilesq; caſas; villisq; tandem tot partas victoriis laureas, armaq; ſuſpenderunt. M. Valerius

Cor-

Corvinus in agris conſenuit, exacta etiam ætate rura percurrens. Africæ ille domitor Scipio, patriæ cedens, in frugali Literniro diem obiit: & ea manu, qva tot hoſtes fudit, agros coluit, arbores ſevit, piſcinasq; deduxit. Et Plinii adhuc tempore durabant ibidem manu ejus ſatæ olivæ & conſpicuæ magnitudinis myrtus. Tot triumphis ſpectatus Lucullus, propè Neapolin ruri ſenectam tranqvillam tranſegit. Cato cenſorius, relicta Roma, propè Picenum in villa reſiduum ævi degit, & manuum labore victitans, ſtudiorum & vini-culturæ viciſſitudine ſe recreabat, hoc meritus continentiâ, ut foribus aſcriberetur:

O felix Cato, tu ſolus ſcis vivere.

Simile conſecutus prætorius ac dives ille Servilius Vatia, qvi ſecesſum captans, Romamq; fugiens, Tiberii crudelitate afflictam, in villa inter Cumas & Avernum lacum ad littus

con-

conſenuit. Prudens, ſenexq; Pericles relictis Athenis ad villam conceſſit, agricultioni & ſtudiis vacans: in cujus prædii oſtio hæc verba ſignabantur:

Inveni portum: ſpes & fortuna valete.

Diocletianus imper. nemini condolendum, præterqvam Cæſari, neminiq; invidendum, præterqvam agricolæ, dictitabat. Ipſeq; adeo abdicato imperio ruri vixit, cumq; imperio repeteretur, inter horti culturam renuiſſe fertur; tutius ratus, ſatis lactucis & putatis vitibus in pace frui, qvam imperii mole premi: vel, ut Victor habet, dixiſſe Diocletianũ, Herculio & Galerio imperium obtrudentibus: Utinam Salonæ poſſetis viſere olera noſtris manibus inſtituta, profecto nunqvam id tentandum judicaretis. At qvid ad epulas regales olera, hortusvè ad Regnum? Et illa præferuntur ab eo, qvi utriusq;

rati-

rationes norat. De imperio ſolicitantibus, vites & olera prætendit propria manu plantata. Nulla alia excuſatio eſt, qvam horti cultura. Credo & hic regnum eſt, ſed tranqvillius & majoris libertatis. Ita ſenex Corycius ſub Oebaliæ turribus in paupertate ſua regum æqvabat opes animis, & rarum, qvod in dumis alebat, olus, cum aliis ruris donis ſufficere putabat, divitiarum modum ex animo ſtatuenti. Ergò tum demum magni viri ſe vivere exiſtimabant, cum in ruris ſui angulis latebant, ſoluti impeditioris fortunæ curis. Sic Similis, Hadriani temporibus clarus, cum ſe præfectura prætorianorum exſolvisſet, & ægre dimisſus ruri reliqvos ſeptem vitæ annos conqvievisſet, ſepulcro moriens inſcribi jusſit hæc verba: *Hic jacet Similis, cujus ætas multorum annorum fuit; ipſe ſeptem duntaxat annos*

 vixit.

vixit. Par deſiderium vitæ privatæ Auſonio. Qvanqvam enim is Gratiano A. cariſſimus, & amplis eſſet honoribus ſublatus, magno tamen affectu ad villam revertitur, & profuſiſſimo animo herediolum illud ſuum affatus, majorum regnum ſalutat. Veriore, me judice, æqvanimitate, qvâ cum Gratiano pro conſulatu gratias ageret. Feliciſſimi nimirum, qvi turbis ſecreti rura colunt. Qvo nomine Veronenſis ſenex à Claudiano laudatur: qvi patriis in agris conſenuerat: qvem ſenem eadem domus aluit, qvæ puerum ſuſcepit: qvi baculo, qvo infans uſus, in arenâ, in qva infans reptaverat, ſenex nitebatur, unius tantum caſæ annalium gnarus. Beatum ſeneſcendi genus, ſi caperent ambitioſi, qvos fortunæ ſplendor occœcat. Aglaus Sophidius in Arcadiæ angulo hortum colebat, per ſexaginta duos an-

nos

nos fundo non egreſſus; atq; ideò ab oraculo Gygi, Lydorum regi, prælatus eſt. Diis qvoq; vitam hanc probari crediderim, cœleſti tranqvillitate ſecuram, cui non oculis tantum obverſante cultu, ſed occultiore vi tracti conciliamur.

CAP. X.

De ſeculi turbis & magnæ fortunæ periculis.

QVanqvam modo (qvo indignitate rei relabor) diſtracto circa mala ſua imperio, cum diverſis orbis oris tot emicant tumultus, nulla eſt agriculturæ gloria: arva ſqvalent, vineta hortiq; ſilveſcunt inconſulta temeritate, barbarie populationibusq; inter ſocios ferociore, qvam damno in hoſtes eſt bellum. Hinc diſtractis Thracia imminet, aut fatigatus diuturnitate civis, iniqvitatem onerum fugit, ipſaq; inopia deſpe-

ratos accendit in mutuam irritatos ruinam. Adeo ruptis legibus patria inſanit, & tota ferme ſedibus excita Europa, manifeſta divinæ iræ exempla refert, pudendâ obſtinatione. Eqvidem in tanta bellorum pertinacia, periculorumq; familiaritate non dubitem, ſecus mortales de vera tranqvillitate & pace ſentire, ac res eſt: magna enim omnibus fortuna placet, & ex qva ad ruſticationes experti deſcenderunt, rudibus dulcis eſt vita. Sed qvos turbo, inqviesq; regnorum labor exercuit, tutiora eligunt. Neq; enim externus ille ſplendor tranqvillitatis fidem trahit, moleſtiarum plenus eſt, alienæq; ſalutis anxietate gravis. Seleucus rex, purpuram regalem manu verſans, *O pretioſum magis*, inqvit, *qvam felicem pannum, qvem, qvi ſciret, qvot curis refertus ſit, ne humi qvidem jacentem tolleret*. Docuit idem accommodatiſſima

tiſſimâ imagine adulatorem Siciliæ Tyrannus. Primo ipſum regimen aſſidui periculi res eſt, prudentia, fortitudine, ſed maxime pietate firmandum. Nunc exterus hoſtis laceſſit, poſt inteſtinus langvor frangit: nam inconſultum variumq; vulgus, perperam de principum ingenio cenſens, nunc lenitatem, mox rigorem accuſat, rudeq; veræ providentiæ qvidvis præſenti ſtatui præfert, ad res novas proclive. Sic dum ſvetum regimen deſpicit, properisq; auſis, aut callidis conſiliis recti nomine favet, ejus ſtudia à ſalute publica plurimum divertunt: hinc ſeditionibus miſceri, vel ardere rebellione, ſicubi ducem nanciſcitur, (qvi rarò perduellibus deeſt) in gloria numerat, ſubjectæ novitatis inſania omnia molitũ, qvæ bonis artibus officiunt. Qvod ſi libertatis præterea opinio furorem acuat, tum demum vera fe-

licitas vapulat, & magis in publicam peccatur pacem, qvam cum furore invecta tyrannis ſævit. Nam uti qvisq; ingenium habet, ita ſibi vitæ leges dicit, eò pertinacius, qvò licentia, ſuiq; opinio fortior eſt. Sæpius & proceres turbant, factionum, opũ aut clientelarum fiduciâ, vel potentiæ vicinæ occaſione in ambitionem, præſens mortalibus exitium, prolapſi. Sic ingentis ſpei conſilia in belli aut ſeditionis opportunitatem dilata perniciosiſſime erupiſſe ſcimus. Taceo adulationes, familiariſſimam magnæ fortunæ peſtem: amicorum fallacias: vindictæ, ſi qvi læſi, cupiditatem: avaros & infidos intimorum animos: qvibus præmio corruptis leve eſt, conſilia principum aperire hoſtibus. Ita omnia proſtant muneribus: fides, juramenta, pietas. Accedunt ſicæ, venena, veneficia, nullis, qvam Principibus, infeſtiora.

Atq;

Atq; propterea Tyranni etiam, qvorum alias vis ex perditis rebus & hominibus eſt, paulatim periculo ceſſere. Adeo curis & turbis Imperium infame. Nam nec conſcientia ſemper tutos præſtat, ſtatu per fraudes ſubverſo. Et impietas malæq; artes majoris regni juſticiam, neglectæq; Nemeſin honeſtatis merito formidavere. Vulgi deniq; potius, qvam bonorum favor male rebus humanis conſuluit. Ancipiti itaq; cum obſcepta ſit malo principum vita, mirum nemini eſſe poteſt, cur ſibi potius qvieti, qvam aliis, præſentisſimæ ingratitudini & faſtidio obnoxii, vivere præoptent.

CAPUT XI.

Perſeqvitur provectioris Veris occupationes: varium prædiorum ſitum: pecudum conſociationes: temporumq; licentiam notat.

SEd amœniſſimus omnium menſis à Maja, Mercurii matre, nomen habet, omnigena florum varietate, frondiumq; virore formoſus. Tota tum ridet natura, læti ruri dies, feſta loca, freqvensq; hoſpitalitas, ut ex aulis, urbibusq; plurimi, captata temporis pulcritudine, negotiorum tædia diſcutere geſtiant. Lautiorum pars non modico ſumtu prædia ruri colunt, ut tranqvillos ſecuræ qvandoq; relaxationis ſeceſſus habeant. Qvæ jam primis ſeculis raro cultores devinxit. Terra Chanaan, Ægyptus & Aſſyria inſigni villarum amœnitate lætabantur: ſed & Media multa ſaltuum, hortorumq; voluptate celebris erat. Diverſoria regionis illius magnos habuiſſe receſſus, amœnosq;, in regum præcipuè, ſatraparumq; delectationem nemoribus conſitis, Curtius memorat. Etiam nunc Hiſpania, Gallia, Italia & no-

& noſtra Germania paribus agrorum deliciis freqventantur, & ut nova indies, cultioraq; mortalium ſolertia audet, nobilitate operum priſca fere excedunt. Memini, me in ſuburbiis clariorum civitatum, vel ſicubi vicinia ruris amœnitate oportuna eſt, prædia cultisſima facie vidisſe: qvædam in ſylvæ confinio amœnisſimam tenent plagam, lacu è nemoris recesſu latus alluente, frondoſis inſulis ſpecioſo: qvædam fluviis adjacent: montibus collibusq; qvædam affixa, qvaſi de ſpecula ſubjecti campi varietatem circumſpectant. Sæpe medio in nemore villas invenias, qva ſpatium arvis, paſcuisq; uber eſt. Illic ſtagna, frigidiq; fontes & crebra ferarū luſtra. Fundit ſuſpenſæ rupis antrum ſcatebras, ambientium arborum frondibus lætas, opaca ſubeuntibus à venatu receptacula. Sed nobiliores

ſumtuoſis palatiis aptiſſima qvæq; loca exornant, ingenti ruris cum honore artifici venuſtate ſtructis: porticus teſſellato opere ſternuntur: columnæ ſignis, ſtatuisq: illuſtrantur, cœruleo fornice, aureis ſtellulis, cœlum referente: magnifica triclinia ventis pervia ſunt, ſæpe arte meantibus: tabularum pretioſæ picturæ: umbellis umbroſa cubicula, obtenſarum arborũ, torrentiumq; ſuſurro ſomno apta: balnearia ſalubria: cellaria frigida: Nymphæa ſupra Bajas amœna. Non Meniana deſunt. Tectum ſolario planum, pergulisq; erectum Hypetrii inſtar liberiori aëri proſpectuiq; circum patet, diſco, latrunculis, aliisq; ludis in faſtidia inſtructum. Horti verò arte inſignes, compitis implexorum palmitum comis decore frondentibus. Fontes hirſutæ arbuſculis cavernæ tegunt. Illic vivaria capreis, cervis, aut apris læta;

læta; cortes phaſianorum, caveæq; ingentes volucrum freqventes: Neoſſotrophia, ſtagna piſcibus alieni littoris ſpectata. Illic nemora ſecretis receſſibus devia, amnibus manantia, cum Dianæ lavacro certantibus; aut in qvo Bethſabæa æſtum vitavit. Pavones albi & ex aureo florentes atria obeunt, tum & Numidicæ guttatæ: Pſittaci varii coloris de periſtylo familiam ſalutant. Ibidem ſimii & cercopitheci, & qvæ diſſitus orbis alia mittit. Villa contigua, qvam de palatii atriis facilis proſpectus arbitratur, Angliæ gregibus, aut armentis Helveticis, Bataviſq; fœcunda eſt; caſeis ſapidis, Parmenſeſq; ſuperantibus, locuples: Natolis eqvabus etiam fœtura ſuperbiente. Rara multa & fructu jucunda, omnia ad ruris privilegium facta. Hic convivia agitare juvat vocatis amicis; nunc in hortis, nunc ſilvis morantem

fran-

frangere diem; interdum lembo dicurrere per herboſos rivos, aut lepores venari, aucupiove delectari, & proprio labore qvæſitis prædis menſam ornare. Non dubitem, agricolas tam manifeſtâ magnatum lætitiâ ac pene æmulatione ſuam demum felicitatem æſtimare, cui efſuſius præcipitis menſis feriis profesſæ, ſe ultro ſociant. Namq; diebus Spiritui Sancto ſacris largius convictibus indulgent agreſtes, &, defunctis ſacris, ſolitam alacritatem remisſioribꝯ ſtudiis impendunt, cantu, curſu, jaculis tempeſtivè exerciti; jam priſcis ſeculis familiari lætitia, qvibus hoc menſe Majumæ ſacris vacare ſolenne, ſervatâ tamen, ex Arcadii & Honorii AA. rum reſcripto, honeſtate & verecundiâ caſtis moribus perſeverante.

Hoc qvoq; menſe pabuli lætitia animantibus voluptati eſt. Nullo tem-

tempore alacrius pecus ſub auroram in paſcua procedit, aut per prata & convalles mixta gregibus armenta ſvavius oberrant, vel diſcretis etiam turmis pabulationes ſeqvuntur. Placent prata gemmantia rore, floridi frutices & graminis uber ſaltus. Æſtum diei gliſcentis mitigat umbris incubans arbor, rivuliq; molliore ſolo ſolutis ſtagnantes undis, floribusq; picti. Agminum diſcrimina culta, dumetaq; paſcentium qvadrupedũ mirificè hoc ſtudio provectum oblectant, & non raro moderatiores aſpectu vel meditatione tantæ ſecuritatis, ab affectuũ intemperie, ſeqviorisq; caſus memoria prohibuere.

Cæterum & provectiori vere domeſticis pecudibus naturalia deſideria ferme congruere comperiuntur. Pabuli ubertas, genialisq; ſerenitas laſciviam prurientiũ facile accendit. Maremq; tum ſponte ſua feminæ

pati-

protrahuntur, in Qvindecim, ampliusq; [illegible] generis protractio. Qvindecim autem vaccis unum marem periti deſtinant. è q; ſupervenientis juvencam deſcenſu factum fœtum dextro maré, ſiniſtro feminam colligunt. At ſi non admittat ultra taurum, forda demum concepiſſe creditur. Qvanquam & plenas fœtu marem appetere Columella autor ſit, ut & in brutis blandæ voluptatum illecebræ plurimum polleant. Sed ab ineuntis ſtatim veris vigore, niſi qva cœli obſtet ſeveritas, ſilveſtria, qvibus major libertas, medullis æſtuantem ignem ſentiunt à Creatoris placito pendentem, qvo creſcere & multiplicari animantes juſſæ ſuper terram. Et lepores Martio ſæpè menſe fœtus edũt, celebrata fœcunditate tempeſtive conceptos, qvo eodem menſe & volucres ſoboli ſtudent. Obtigiſſe recordor, cum ſeneſcente Martio per

vena

enatum adnata torrenti fruteta excuterem, ut nunc perdicum par arbuſtis erumpere, nunc palumbem cum compare, aut turturem in qvercu gemere deprehenderim, fœturæ deſiderio ſub auroram exultantem ſocietatem. Vernum circiter æqvinoctium attagenes naturali ſtimulo anguntur: maris tum voce convocatæ feminæ, per ſata arva prurientem circumeunt, fœtus deſiderium expleturæ. Multa ibi voluptas aucupibus, è vicinis latebris geſtum laſcivientiũ obſervantibus, ſtupidasq; libidine ferientibus tormento. Per idem tempus eqvabus generoſioribus mares jungi è re eſt, ut lætis & herbidis campis, eodem tempore, qvo conceperint, poſt annum partum educent. Alias removendi à feminis admisſarii, ne ad libitum ineant, aut aſpectu vires perdant. Vulgares eqvæ cum maribus promiſcue committ-

vixit. Par deſiderium vitæ privat Auſonio. Qvanqvam enim is Gratiano A. cariſſimus, & amplis eſſe honoribus ſublatus, magno tame affectu ad villam revertitur, & pro fuſiſſimo animo herediolum illu ſuum affatus, majorum regnum ſa lutat. Veriore, me judice, æqvani mitate, qvâ cum Gratiano pro con ſulatu gratias ageret. Feliciſſimi ni mirum, qvi turbis ſecreti rura co lunt. Qvo nomine Veronenſis ſene à Claudiano laudatur: qvi patrii in agris conſenuerat: qvem ſenem eadem domus aluit, qvæ puerum ſu ſcepit: qvi baculo, qvo infans uſus in arenâ, in qva infans reptaverat, ſe nex nitebatur, unius tantum caſa annalium gnarus. Beatum ſeneſcen di genus, ſi caperent ambitioſi, qvo fortunæ ſplendor occœcat. Aglau Sophidius in Arcadiæ angulo hor tum colebat, per ſexaginta duos an

no

os fundo non egreſſus ; atq; ideò
o oraculo Gygi, Lydorum regi, præ-
itus eſt. Diis qvoq; vitam hanc
robari crediderim, cœleſti tranqvil-
itate ſecuram, cui non oculis tantum
bverſante cultu, ſed occultiore vi
racti conciliamur.

CAP. X.

De ſeculi turbis & magnæ fortunæ periculis.

QVanqvam modo (qvo indignitate rei relabor) diſtracto circa mala ſua imperio, cum diverſis orbis oris tot emicant tumultus, nulla eſt agriculturæ gloria: arva ſqvalent, vineta hortiq; ſilveſcunt inconſulta temeritate, barbarie populationibusq; inter ſocios ferociore, qvam damno in hoſtes eſt bellum. Hinc diſtractis Thracia imminet, aut fatigatus diuturnitate civis, iniqvitatem onerum fugit, ipſaq; inopia deſpe-

ratos accendit in mutuam irritatos ruinam. Adeo ruptis legibus patria inſanit, & tota ferme ſedibus excita Europa, manifeſta divinæ iræ exempla refert, pudendâ obſtinatione. Eqvidem in tanta bellorum pertinacia, periculorumq; familiaritate non dubitem, ſecus mortales de vera tranqvillitate & pace ſentire, ac res eſt: magna enim omnibus fortuna placet, & ex qva ad ruſticationes experti deſcenderunt, rudibus dulcis eſt vita. Sed qvos turbo, inqviesq; regnorum labor exercuit, tutiora eligunt. Neq; enim externus ille ſplendor tranqvillitatis fidem trahit, moleſtiarum plenus eſt, alienæq; ſalutis anxietate gravis. Seleucus rex, purpuram regalem manu verſans, *O pretioſum magis, inqvit, qvam felicem pannum, qvem, qvi ſciret, qvot curis refertus ſit, ne humi qvidem jacentem tolleret.* Docuit idem accommoda-

tisſima

tiſſimâ imagine adulatorem Siciliæ Tyrannus. Primo ipſum regimen aſſidui periculi res eſt, prudentia, fortitudine, ſed maxime pietate firmandum. Nunc exterus hoſtis laceſſit, poſt inteſtinus langvor frangit: nam inconſultum variumq; vulgus, perperam de principum ingenio cenſens, nunc lenitatem, mox rigorem accuſat, rudeq; veræ providentiæ qvidvis præſenti ſtatui præfert, ad res novas proclive. Sic dum ſvetum regimen deſpicit, properisq; auſis, aut callidis conſiliis recti nomine favet, ejus ſtudia à ſalute publica plurimum divertunt: hinc ſeditionibus miſceri, vel ardere rebellione, ſicubi ducem nanciſcitur, (qvi raro perduellibus deeſt) in gloria numerat, ſubjectæ novitatis inſania omnia molitū, qvæ bonis artibus officiunt. Qvod ſi libertatis præterea opinio furorem acuat, tum demum vera fe-

licitas vapulat, & magis in publicam peccatur pacem, qvam cum furore invecta tyrannis ſœvit. Nam uti qvisq; ingenium habet, ita ſibi vitæ leges dicit, eò pertinacius, qvò licentia, ſuiq; opinio fortior eſt. Sæpius & proceres turbant, factionum, opũ aut clientelarum fiduciâ, vel potentiæ vicinæ occaſione in ambitionem, præſens mortalibus exitium, prolapſi. Sic ingentis ſpei conſilia in belli aut ſeditionis opportunitatem dilata perniciosiſsſime erupisſe ſcimus. Taceo adulationes, familiarisſimam magnæ fortunæ peſtem: amicorum fallacias: vindictæ, ſi qvi læſi, cupiditatem: avaros & infidos intimorum animos: qvibus præmio corruptis leve eſt, conſilia principum aperire hoſtibus. Ita omnia proſtant muneribus: fides, juramenta, pietas. Accedunt ſicæ, venena, veneficia, nullis, qvam Principibus, infeſtiora.

Atq;

Atq; propterea Tyranni etiam, qvorum alias vis ex perditis rebus & hominibus eſt, paulatim periculo ceſſere. Adeo curis & turbis Imperium infame. Nam nec conſcientia ſemper tutos præſtat, ſtatu per fraudes ſubverſo. Et impietas malæq; artes majoris regni juſticiam, neglectæq; Nemeſin honeſtatis merito formidavere. Vulgi deniq; potius, qvam bonorum favor male rebus humanis conſuluit. Ancipiti itaq; cum obſepta ſit malo principum vita, mirum nemini eſſe poteſt, cur ſibi potius qvieti, qvam aliis, præſentiſſimæ ingratitudini & faſtidio obnoxii, vivere præoptent.

CAPUT XI.

Perſeqvitur provectioris Veris occupationes: varium prædiorum ſitum: pecudum conſociationes: temporumq; licentiam notat.

SEd amœniſſimus omnium menſis à Maja, Mercurii matre, nomen habet, omnigenâ florum varietate, frondiumq; virore formoſus. Tota tum ridet natura, læti ruri dies, feſta loca, freqvensq; hoſpitalitas, ut ex aulis, urbibusq; plurimi, captata temporis pulcritudine, negotiorum tædia diſcutere geſtiant. Lautiorum pars non modico ſumtu prædia ruri colunt, ut tranqvillos ſecuræ qvandoq; relaxationis ſeceſſus habeant. Qvæ jam primis ſeculis raro cultores devinxit. Terra Chanaan, Ægyptus & Asſyria inſigni villarum amœnitate lætabantur: ſed & Media multa ſaltuum, hortorumq; voluptate celebris erat. Diverſoria regionis illius magnos habuiſſe receſſus, amœnosq;, in regum præcipuè, ſatraparumq; delectationem nemoribus conſitis, Curtius memorat. Etiam nunc Hiſpania, Gallia, Italia

& no-

& noſtra Germania paribus agrorum deliciis freqventantur, & ut nova indies, cultioraq; mortalium ſolertia audet, nobilitate operum priſca fere excedunt. Memini, me in ſuburbiis clariorum civitatum, vel ſicubi vicinia ruris amœnitate oportuna eſt, prædia cultisſima facie vidisſe: qvædam in ſylvæ confinio amœnisſimam tenent plagam, lacu è nemoris recesſu latus alluente, frondoſis inſulis ſpecioſo: qvædam fluviis adjacent: montibus collibusq; qvædam affixa, qvaſi de ſpecula ſubjecti campi varietatem circumſpectant. Sæpe medio in nemore villas invenias, qva ſpatium arvis, paſcuisq; uber eſt. Illic ſtagna, frigidiq; fontes & crebra ferarũ luſtra. Fundit ſuſpenſæ rupis antrum ſcatebras, ambientium arborum frondibus lætas, opaca ſubeuntibus à venatu receptacula. Sed nobiliores

ſumtuoſis palatiis aptisſima qvæq; loca exornant, ingenti ruris cum honore artifici venuſtate ſtructis: porticus tesſellato opere ſternuntur: columnæ ſignis, ſtatuisq́: illuſtrantur, cœruleo fornice, aureis ſtellulis, cœlum referente: magnifica triclinia ventis pervia ſunt, ſæpe arte meantibus: tabularum pretioſæ picturæ: umbellis umbroſa cubicula, obtenſarum arborũ, torrentiumq́; ſuſurro ſomno apta: balnearia ſalubria: cellaria frigida: Nymphæa ſupra Bajas amœna. Non Meniana deſunt. Tectum ſolario planum, pergulisq́; erectum Hypetrii inſtar liberiori aëri proſpectuiq́; circum patet, diſco, latrunculis, aliisq́; ludis in faſtidia inſtructum. Horti verò arte inſignes, compitis implexorum palmitum comis decore frondentibus. Fontes hirſutæ arbuſculis cavernæ tegunt. Illic vivaria capreis, cervis, aut apris

læta;

læta; cortes phaſianorum, caveæq; ingentes volucrum freqventes: Neoſſotrophia, ſtagna piſcibus alieni littoris ſpectata. Illic nemora ſecretis recesſibus devia, amnibus manantia, cum Dianæ lavacro certantibus; aut in qvo Bethſabæa æſtum vitavit. Pavones albi & ex aureo florentes atria obeunt, tum & Numidicæ guttatæ: Pſittaci varii coloris de periſtylo familiam ſalutant. Ibidem ſimii & cercopitheci, & qvæ disſitus orbis alia mittit. Villa contigua, qvam de palatii atriis facilis proſpectus arbitratur, Angliæ gregibus, aut armentis Helveticis, Batavisq; fœcunda eſt; caſeis ſapidis, Parmenſesq; ſuperantibus, locuples: Natolis eqvabus etiam fœtura ſuperbiente. Rara multa & fructu jucunda, omnia ad ruris privilegium facta. Hic convivia agitare juvat vocatis amicis; nunc in hortis, nunc ſilvis morantem

fran-

frangere diem; interdum lembo diſcurrere per herboſos rivos, aut lepores venari, aucupiove delectari, & proprio labore qvæſitis prædis menſam ornare. Non dubitem, agricolas tam manifeſtâ magnatum lætitiâ ac pene æmulatione ſuam demum felicitatem æſtimare, cui effuſius præcipitis menſis feriis profeſſæ, ſe ultro ſociant. Namq; diebus Spiritui Sancto ſacris largius convictibus indulgent agreſtes, &, defunctis ſacris, ſolitam alacritatem remiſſioribꝰ ſtudiis impendunt, cantu, curſu, jaculis tempeſtivè exerciti; jam priſcis ſeculis familiari lætitia, qvibus hoc menſe Majumæ ſacris vacare ſolenne, ſervatâ tamen, ex Arcadii & Honorii AA. rum reſcripto, honeſtate & verecundiâ caſtis moribus perſeverante.

Hoc qvoq; menſe pabuli lætitia animantibus voluptati eſt. Nullo tem-

tempore alacrius pecus ſub auroram in paſcua procedit, aut per prata & convalles mixta gregibus armenta ſvavius oberrant, vel diſcretis etiam turmis pabulationes ſeqvuntur. Placent prata gemmantia rore, floridi frutices & graminis uber ſaltus. Æſtum diei gliſcentis mitigat umbris incubans arbor, rivuliq; molliore ſolo ſolutis ſtagnantes undis, floribusq; picti. Agminum diſcrimina culta, dumetaq; paſcentium qvadrupedū mirificè hoc ſtudio provectum oblectant, & non raro moderatiores aſpectu vel meditatione tantæ ſecuritatis,ab affectuū intemperie, ſeqviorisq; caſus memoria prohibuere.

Cæterum & provectiori vere domeſticis pecudibus naturalia deſideria ferme congruere comperiuntur. Pabuli ubertas, genialisq; ſerenitas laſciviam prurientiū facile accendit. Maremq; tum ſponte ſua feminæ

pati-

patiuntur, in Qvintilem, ampliusq; ſtudio generis protracto. Qvindecim autem vaccis unum marem periti deſtinant, èq; ſupervenientis juvencam deſcenſu ſatum ſexum dextro maré, ſiniſtro feminam colligunt. At ſi non admittat ultra taurum, forda demum concepiſſe creditur. Qvanqvam & plenas fœtu marem appetere Columella autor ſit, ut & in brutis blandæ voluptatum illecebræ plurimum polleant. Sed ab ineuntis ſtatim veris vigore, niſi qva cœli obſtet ſeveritas, ſilveſtria, qvibus major libertas, medullis æſtuantem ignem fatentur à Creatoris placito pendentem, qvo creſcere & multiplicari animantes juſſæ ſuper terram. Et lepores Martio ſæpè menſe fœtus edũt, celebrata fœcunditate tempeſtive conceptos, qvo eodem menſe & volucres ſoboli ſtudent. Obtigiſſe recordor, cum ſeneſcente Martio per

vena

venatum adnata torrenti fruteta excuterem, ut nunc perdicum par arbuſtis erumpere, nunc palumbem cum compare, aut turturem in qvercu gemere deprehenderim, fœturæ deſiderio ſub auroram exultantem ſocietatem. Vernum circiter æqvinoctium attagenes naturali ſtimulo anguntur: maris tum voce convocatæ feminæ, per ſata arva prurientem circumeunt, fœtus deſiderium expleturæ. Multa ibi voluptas aucupibus, è vicinis latebris geſtum laſcivientiũ obſervantibus, ſtupidasq; libidine ferientibus tormento. Per idem tempus eqvabus generoſioribus mares jungi è re eſt, ut lætis & herbidis campis, eodem tempore, qvo conceperint, poſt annum partum educent. Alias removendi à feminis admiſſarii, ne ad libitum ineant, aut aſpectu vires perdant. Vulgares eqvæ cum maribus promiſcue commit-

mittuntur. At Majo menſe Urogalli demum ſveta cupidine ardent: ſummis tum arborum faſtigiis inſidens, tanto ardore venerem præcipitat gallus, ut, omni ſenſuum miniſterio deſtitutus, continua, raucaq; voce gallinas cieat: vixq; ullo alias tempore à venatore occidi poſſet perſpicax avis, niſi immodica libidine cœcaretur.

Notabile autem imprimis, bruta ſtatis duntaxat temporibus modica venere fœtui, vix libidini vacare, &, in luxuriem fluentis ſeculi, tantæ ſeveritati obnoxiam turpitudinem, infami ſcelere divinæ auræ particulam temerare, ſalutem infandæ voluptatis momento periclitatam. Perditis qvippe moribus adeò vis mali efferbuit, ut nec Julia lege, nec durioribus etiam ſuppliciis incidi poſſit. Major imperio eſt efferata impunitate licentia, continuatis exemplis

infa-

infamiam noxis exprobrans, non niſi pœnitentia aut publica calamitate & duraturis ignibus expiandam.

Cap. XII.

Laus veris: de apum mellificio & monarchia.

PОrro vernam ego amœnitatem mundi ipſius primordia referre crediderim, pari ſub ortum voluptate, formoſaq; rerum fœcunditate exultantis, perennaturis deliciis, ſi hominum modeſtia intra obſeqvium ſtetiſſet, nec ſuperbia felicitatem excuſſiſſet. Qvanqvam plurimis indifferens ſit qvæſitum indeciſa difficultate: Vernaline æqvinoctio, an autumnali natura rerum ceperit? utrisq; placitorum fundamenta ſunt, niſi qvod potior fides veri accedit. Omnia tum qvippe creata recreantur: nemora fronde, tellus herbis revireſcit, animata fœtu propagantur,

tur, feræ luſtris, ſerpentes vermiculiq; è latebris prodeunt. Ut jure mundus ea anni parte natus cenſendus ſit, qva rejuveneſcente natura renaſcitur, integratis viribus, innocentiæq; imagini læticia priſca ſe ſpectatius etiam credente.

Sed florum copia, mellificio utilis, apum qvoq; nunc ſtudia alit, ingentis animi animalculorum, dulcisſimiq; fructus artificum. Sedes autem apibus lætisſimas agricolæ in brumalem meridiem obverſas asſignant, qvæ temperati caloris, procul turbis, & ab hominum, pecudumq; cœtu qvietæ: ubi ingentes arbores opacis frondibus tempeſtate à paſtu abactas hoſpitio excipiant, aut ab æſtu defendant. Conſitæ qvoq; circa apiarium incrementi parvi arbuſculæ, ut cythiſi, rorisq; marini, thymi, itemq; violarum, aliæq; ſalutares herbæ, plurimum apibus, melliq;

con-

conferunt. Dein perennis aqva locum reficiat, aut canalibus inducta, cui injecti lapides, virgæq; pontes, qvibus conſiſtere qveant apes, præbeant. Sine aqva enim nec mella nec fœtus figurari qveunt. Tetro deniq; odore locus vacet, nec fumus infeſtet alvearia, aut paluſtre cænum aërem miſceat, ut dulcedo plagę magis teneat apes, & nova etiam examina domicilia allectent. Ita demum ſperata ſuccedent, rapietq; patremfamilias ſupra mortalitatis captum ſolertia, cum cellularum diſpoſitionem, munia laborantium, ordinemq; operis cognoſcet. Nam & tempeſtates, anteqvam evolet familia, orto die explorant: hinc in campos ſe effundunt, facto agmine, ſi cœlum faveat, & hærentem floribus rorem jam ſole laboratum bibunt: ad portam aliæ alvei venientum onus accipiunt, aliæ per favos & ceras digerunt.

gerunt. At ſi ventus vel imber ingruat, tempeſtivè ſe recipiunt, ut prudentiam notes: qvæ admiranda eſt, ſi vitæ ſocietatem ſpectes, veri regiminis forma perfectam. Solæ qvippe apes regem colunt: vera illis imperii & obſeqvii vicisſitudo. Rex forma & corpore reliqvis major, medioq; cubili ſublimis dat jura populo belli, pacisq; arbiter, & nullis aliis, qvam publicæ ſalutis curis gravis; reliqvis parendi gloria cum labore relicta. Regem totus populus ſolius majeſtatis intuitu veretur, ſatellitio ſtipat, & inermem defendit, ſecus qvam perduellium mos eſt, defenſores omnium primo opprimentium. Cœleſtis autem pene providentia eſt, qva vernam aeris intemperiem proſpiciunt, qvam ex repoſita alimentorum copia cuſtodes notarunt: nimirum, qvo longius ſe hiems extenſura eſt, hoc parcius vivunt, prudenti

denti frugalitate veris ſterilitatem expleturæ. Cæterum luſus examinum, deductio coloniarum, migrationes, &, cum duos reges inceſſit diſcordia, certamina, propè miraculis naturæ accenſenda. Qvibus motos viros illuſtriſſimos vitreis alveis incluſa examina proſpectui oppoſuiſſe perſvademur, ut operum arbitri diſcerent ſedulitatem, & manifeſto tantarum rerum ſpectaculo fruerentur.

Eqvidem Creatorem rerum, absq; ipſius exemplo foret, apum ſocietate monarchiæ excellentiam commendaſſe reor, naturali ſimulacro docturum: non poſſe ſecure vivi, niſi promiſcua multitudo eminentioris auctoritate regatur. Ut ſenſuum diſcordia in capite jungitur, &, qvod in corpore vagum, brutumq; eſt, à ratione legem accipit. Interim reliqvis rerumpublicarum formis ſui regiminis gloria non deeſt: Sparta-

na

na apud Græcos, Athenarumq; floruere, & Venetorum hactenus, Helvetiorum, pluresq; in oculis ſunt. Nempe nationum, morumq; diſcrimina accommodata ſemper imperia popoſcere; qvi qvo mitiores, hoc civiliora amplectuntur. Dein non humanæ tantum prudentiæ publicos objacere ſtatus, temporum diſciplinæq; vitio ſuas pati vices fatemur: nunc unius, nunc plurium poteſtati ſubjici, donec, ut humanum corpus, diverſis motibus agitatos fatalis periodus excipiat; ut in re abſtruſa temerè intercedere non vacet. At ſi qvi hoc ſeculo ſtatus in voto ſit, ex omnibus Principatum prætulerim: cum qvod hominum mores longius à bono abſceſſerint, tum qvod crebrius ſub reliqvis ſtatibus impunitas in publica vitia concedat, qvam in unius regimine fieri conſvevit. Et niſi ultro ſe rerum facies ad ſta-

tum

tum compoſuerit, ipſeq; Nationis Genius ſuſtentaverit regimen, vix vigor perennabit. Factiones, novitatis, impotentiæq; vitia, in coactis rerumpublicarum formis omnia invertunt, qvæ efferata libertate ambitio fovet, perniciemq; præcipitat. Hanc Roma ſinceriore ævo fortunam non evaſit, ſub patribus modo, modo ſub tribunis laborans. Qvot illic ſeceſſiones, qvot mutationes? cum ducentis amplius annis ſub regibus inconcusſa ſtetisſet. Nunc ſeditio viſcera qvatit, nunc invidia, tyrannis, imperii cupiditas anxios invadit, nec unqvam in ſecuro incolumitas. At proinde licita illicita accerſuntur, periclitanti libertati ſubventura: nunc diſcordia populorum, nunc favor cum famæ & ſumptuum ſæpè diſpendio alenda. Ergo perpetuus metus incertis incumbit inſtabile præſidium: qvo ſublato, ſuis ipſa

ipſa vitiis ſocietas disſilit, ſalute ali
enis fundamentis ſubnixa.

CAP. XIII.

*Veris oblectationes abſolvit, ruris ſe-
curitatem, patrisfamilias recreati-
ones, & vitæ conjugalis ſuavita-
tem allegans.*

PRomiſcua amœnitas cultorem ve
re relaxat, nunc vitæ necesſitati
bus ſtudentem, mox remisſioribu
jucundum. Hæc inter non video
cui homo ruinæ pateat. Non liber
tati ille, non regnis imminet, caprei
tantum leporivè innoxio deſideri
infeſtus; procul rebus, qvibus ſuper
bi qvatiuntur. Tota die patenti
campi aſpectus infanda voluptat
laborantem perfundit: cum meri
dies rura accendit, umbram patul
comis arbor, torum ceſpes in flori
di rivi margine præbet. Hic in ſva
visſimi pecoris conſortio ſecurè qv
eſcit, non ſicam metuens, aut med

ca

cata ſtragula; non venena aureis poculis propinata, fonte ſitim levante. Armenta interea viridi in ulva ad ſtagna matutina ruminant pabula, frondes auris agitatæ ſibilant, undæ grato ſtrepitu ſuſurrant, aviculæ cantant, piſciculi ſaliunt.

Hasce ut delicias poetæ referrent, rem amœnitate fabularum miſcuere: nunc Dianam cum virginum choro, aut Cephali cum Aurora venatum, nympharumve cum paſtoribus luſus inducentes: minus ſe dicere rati, niſi Deorum commercio ruris gloriam extuliſſent. Dein prandentibus non aptior locus, qvam qvæ armenta, gregesq́; tegunt umbracula. Hic creaturarum arbiter & dominus homo regum præcurrit vitam, cui Siculas dapes dubio procul Damocles non præferret.

Cæterum dum in campis ruſticantium induſtriâ rem qværit paterfa-

 milias,

milias,laborum fortunæq; ſocia uxo interea villam curat, & dulces libe ros, domeſticis negotiis familiam exercens. Ipſa exemplo prævenit matronali ſedulitate virili diligentia æmula, remq; familiarem, marit aſſiduitate partam, tueri, & amplio rem, melioremq; reddere laborat. Sub Domini autem adventum, in emptam cœnam muneribus ruris læ tam parat, domeſtica ratione exacte ſubducta. Proniore die,veſpertinoq; gelu ſvaviore, felix agricola, diurni ſolutis officiis, villam cum famili petit, vires cœna refecturus. Menſ ſub luteo cœlo ſalubri frugalitat ſtruitur, ſinum puri lactis, pullos pernam, caſeos, lactucasq; mini ſtrans. Vitis inſtar,fertilibus diffuſ pampinis,pudica uxor marito ad hæret, dulcisſimiq; nati ceu novell olivarum circuitum beatæ menſ cingunt. Honeſtisſimus amor, pur ſvavitas

ſvavitas, reverentia ſumma cum concordia miſta, deniq; illibata felicitas tota domo refulgent.

Enimvero tantum ad rei familiaris opem & honeſta gaudia poteſt, ut beatum eminentisſimus ſapientiæ Syracides dixerit virum, cui uxor obtigit pudica: nobile nempe donum, pioq; datum. Uxor laborioſa, unica mariti voluptas eſt, ſvavisq; & placidæ vitæ artifex dies proficientis prorogat. Formoſa uxor virum recreat, cui ſi probitas, affabilitasq; accedat, nemo viri felicitatem æqvat: ſeu fortuna exuberet, ſeu prematur, ſolatio abundat, uxoris prudentia erectus. Sanè, velut ſol aureus in excelſis cœli, uxor honeſta decus eſt ſuæ domus, dignitate eminens, & facis inſtar carisſimis pignoribus, familiæq; prælucens: ut templum qvoddam piæ diſciplinæ beata

domus haberi poſſit, precibus, hy
mnis,& omni virtute ſpectata.

At pecus diſtentum, cum, aſtris jam
proſpectantibus, ad villam & nota ſ
recipit cubilia, ruſticiq; boves ver
ſum vomerem collo trahunt, & eqva
plauſtra; inter uxoris, natorumq
amorem diviſum patremfamilias in
fando gaudio complent: Vaccæ ple
nis uberibus mulctralia expectant
hœdi, capellæq; frondibus inſultant
anſeres cum anatibus per palude
ultro citroq; commeant: ruſticante
focum cingunt. Villici armenta &
greges curant, lacticinia villica, fidel
opera officia exſeqvuti: unde caſe
villa abundat & butyro. Qvis va
nitatum, qvas mundus amat, hæ
inter non obliviſcatur? Qvod ſi au
ceps volucrum opima cum præd
redeat, & piſcator piſcium, aut ſa
lutator ruſticus, qvalis Bajanæ Fau
ſtini villæ accola, Auſoniive Here
diol

dioli & Paulini, ubi ſuſpenſas viſcatis virgis ficedulas, credula agmina pueri ſub noctem inferebant; non orbis cum faſtigio has ruris ego delicias permutem.

Cum noviſſimè nox animantia per luſtra & ſtabula ſopore componit, agricola ſecuræ ſe credit qvieti. Villa vigilibus tuta moloſſis, ſed ruris felicitate tutior, ſomnos ſubdit dulces, qvos aperti aëris tenerum juvat frigus, nemorum fragor & torrentium murmur. Dumq́, alios ambitio, avaritia, aut invidia differt, agricola, Creatoris memor, in operum oblectatione obdormiſcit. Nullo crudelitatis, libidinisq; metu, lex Domini & naturæ viget, cujus ſecuritate de nocte mortalis qvieſcat, & mane exeat ad opus ſuum usq; ad veſperam. Mox, die rubeſcente, non claſſico, non tumultu, aut irruptoribus, ſed gallorum expergefactus

cantu & plauſu reliqve cohortis, cœlũ tot ſtellis ſerenum aſpicit, & poſt collium juga orientem auroram. Luſcinia ſvavisſimo gutture antelucana rumpit ſilentia. Inſeqvitur concentus volucrum aliarum, ad ſolis ortum exultantium. Nulla hic curis, triſtitiæve occaſio: naturæ amœnitas, conſcientiæ tranqvillitas & in Deum pietas omnem anxietatem excedunt. Hinc prima luce interruptum iterant laborem, aut nundinali die vicina adeunt oppida: huc caſeos & ova portant calathis, aut agnũ & pullos vehunt, ſuperfluis felices, unde qvæſtu cenſum honeſte cumulare licet.

CAP. XIV.

De æſtivis occupationibus, ovium cura & tonſura: ubi de mercatura. Laus pecuariæ, gregum præſertim.

NUnc procedente oratione æſtatis commoda perſeqvar, qvæ aſtrono-

aſtronomica diſtributione veris amœnitati ſuccedit, cum ſol Cancrum, junctaq; duo ſigna pervagatur. Propior tum calor fructus coqvit, & ſeges totis campis flaveſcit. Fœtus arborei lætius gliſcunt, aſpectuq; pulcherrimi odorem ſpirant. At immani vapore efferveſcit annus, ut ægritudini propinqvus langvor animantes invadat. Proſpexit tamen natura creaturis, ne æſtu fatiſcerent, memorabili indulgentia ad ſalutem proclivis. Nam & dulcisſimas nemorum umbras, fontes, rorem & auras ardori oppoſuit: hominem etiam benignius juvit, cui fraga, rubi Idæi baccas, poſt ribes & uvas urſinas, mox ceraſa ſubminiſtravit. Melones præterea, aurea, citria, puniceaq; mala ſaluberrima langventibus æſtu inveniuntur: hinc ſucci fiunt refrigerio nobiles, qvibus ſveta incendii æſtivi faſtidia mitigantur.

Cæterum, ſi qvem lapſi menſes laborem hoc in tempus verterint, opportunus agricolis venit. Nam nec ad novalium culturam, ad pampinationes, paſtinationes & foſsiones ſunt otia, anteqvam meſsi agreſtibus officiis proſpectũ. Inprimis autem ovilli gregis cura patremfamilias oblectat, mox fructus inde, divitiasq; percepturum. Qvo accuratius disponit, ut & primo lucifero paſcuis immisſus grex ſpirantes auras & roſcida carpat pabula, vellerisq; incrementum & candorem cœleſti humore trahat: deinde, ut incaleſcente meridie vallem occupent, qvercetove lætum nemus cuſtodes, frigidisq; recreent ciſternis; ne intemperie correptum pecus valetudinis noxam incurrat. Tenerrimè enim oves, cauteq; habendæ; nam & occidentem ut ſpectent, per æſtum ante meridiem, poſt meridiem in orientem aguntur. Nec lætis nimium

nimium paſcuis, aut ſylveſtri, paluſtriq; loco paſcuntur, vel qvem vepres, velleriq; inimici tribuli obſedere. Jucundisſimæ gregi herbæ ſunt, novali aratroq; proſcisſis arvis natæ. Qvanqvam adeò tenera, blandaq; vix invenias pabula, qvorum gratia longo uſu non exoleſcat, niſi præbito ſale faſtidiis pecudum paſtor occurrat; qvod, Columella ſvadente, velut ad pabuli condimentum per æſtatem ligneis canalibus, ovibus à paſtu redeuntibus, imponendum, ut lambentibus bibendi, paſcendiq; cupidinem acuat. Præterea ſtabulorum munimenta, medio diei oppoſita, ita comparata ſint, ut tam ab æſtu, qvam frigore, uti etiam uligine pecus tueri posſint, qvorum impatientisſimum deprehenditur. Hinc aridisſima filice, culmisq; ſemper ſtabula conſternenda, &, ne humor ſubſiſtat, cavendum. Tam pertinax ſtu-

dium, cui lanicium curæ eſt, paſtori incumbit.

Primævæ mortalitatis patrumfamilias ut agricultura pecuariâq; res familiaris conſtabat, ita ovibus præ cæteris ſtuduere, niſi qvæ de armentis aratro aptabant. Cui ſententiæ, præter ſacras literas, profanos qvoq; acceſſiſſe ex Varrone diſcimus. Primò enim ipſa manſvetudine domantibus obnoxium pecus, mox lacte & lana cibi velaminumq; indigis placuit, qvibus principio frugalitatis ſimplicitati ſuffecit. Hinc Nomades, Getæ, aliæq; gentes plures vixere, Galactopotæ ob id dictæ. Provectior poſt ſolertia utrisq; pretium fecit. Nunc caſei, lactisq; abundantia non ſolum agreſtes ſaturat, ſed elegantium etiam menſas jucundis & numeroſis dapibus exornare cepit. At velleri jam olim magna cura impenſa; ut & vino, oleoq; inſuccare,

de

detergere, diducere Romanos non piguerit, qvo cultius proveniret, anteqvam ovibus demeretur. Et præſtantiſſimis ſemper mercibus lanæ acenſeri, qvod univerſum ferme genus humanum ab aëris injuria tueantur. Ex qvo innocentiſſimum hoc commercii genus, divitias ſuppeditare creditum, ſine animi temeratione acqviſitas, optimoq; cuiq; convenientes. Qvalibus ſi negociatores ſtuderent, ad priſtinum procul dubio decus mercatura rediret, qvæ nunc circumventorũ vitio, impoſturarumq; probro laborat; qvibus avaritia, luxus, ſuperbia, & demum flebile Juliæ legis refugium, honeſtiſſimam vitæ functionem inqvinarunt.

At Junius menſis tonſuræ vulgo ovium dedicatus eſt. Nam & copioſiſſima modo vellera & minus exutum lanis pecus frigus offendit, ſpacium habens, ut veſtiri poſſit, anteqvam

qvam properantis hyemis rigor aſſeqvatur. Temperatioribus locis bis in anno, verno nimirum & autumnali tempore, oves tonderi conſtat; & molliſſima hoc modo, tenerrimaq; reddita lana plus pretii habet. Antiqviorem tonſurâ vulſuram lanæ nonnulli ſtatuunt, vellerisq; inde vocabulum deducunt: nunc tonſura vulgo in uſu eſt. Sed fluviis mergere gregem, ex uſu eſt, ſudoremq; & ſordes oberrantium crebro eluere fonte, qvod & ſanitati hoc in æſtu, & lanæ puritati conducit. Verum tonſuræ locus convenit, qvà ingentium arborum umbracula alluentes lacus aut rivos opacant. Nam & lavari ibidē, lotæq; cratibus claudi, & paulatim promi ad tonſuram, demptiq; forfice flocci denuo purgari undis qveunt: & gratior labor eſt, qvem ipſa loci amœnitas invitat. Priſcos hanc oblectationem non defugiſſe, ſolemni-

ſolemnitas argumento eſt, qva tonſuram obierunt. Et è ſacris hoc notum. Judas, Iſraelis filius, amicos ad tonſuram gregis in villam Thamnan adducebat: Nabalem in cultisſimo montis Carmeli heredio eadem jucunditas in regium pene luxum provehebat: Abſolon non minoris apparatus convictu tonſuræ tempore fratres excepit. Sic unanimi more hæc contubernia orbem pervaſere, propioribus qvoq; ſeculis lætitiâ, qva celebrantur, perſeverante.

Sane ovilli pecoris rationem primam magnis viris utilitatis magnitudine cenſeri video, nec dignitate antiqvis minorē extitisſe, apud qvos illuſtrisſimus qvisq; paſtor erat, qvibus Romulum & Remum Marcus Varro annumerare non veretur. Et ovium æſtimatio vel inde liqvet, qvod antiqvisſimum æs, ex pecore conflatum, pecore fuerit notatum. Immo

ob-

ob uſum & caritatem aureas veteres ovibus pelles tribuere: ut & regio genere Argonautæ in Colchidem ad aureum Arietis vellus profecti tradantur: à qvo inclyta Burgundica domus ſplendida à ſe inſtituti ordinis eqveſtris inſignia mutuari amavit. Et M. Varro aurea mala, qvæ ex Heſperidibus in Lybia petebantur, oves & capras priſca conſvetudine dictas græcæ vocis proprietate aſſeveravit. Has & Hercules ex Africa in Græciam exportaſſe memoratur. Deinde aries inter celeberrima ſidera relatus: & illuſtres Romani Ovilii dicti. Qvi honos ſerius aliis pecudibus obtigit, cum Porcii, Caprilii, Vituli & Taurii indè cognomina obtinuere. Sed & à condito ſtatim orbe principes viri ovium cura claruere. Abel opilio fuit: Abrahamus ditisſimus gregum: Jobus ſimili opulentia celebratus: Jacob avunculi

rem

rem ovium copia auxit, ipſe qvoq; abundantisſimus pecoris. Cujus poſteri honeſtisſimum hoc vitæ genus Pharaoni Ægyptio profesſi, pecuariæ ejusdem propoſiti fuere. Moyſes à ſoceri gregibus dux Iſraelis electus: Saul & David, ex eadem vitæ conditione ad ejusdem populi regimen evecti, paſtorum collegia regum ſeminario nobilitarunt.

Porro & caprarum amor reditibus confert, (qvæ apud Maudeſios, Ægypti populos, ut & Caprarii, teſte Herodoto, præcipuo in honore erant) unde & voluptas prædii augetur. Nempè, ne locus amœni ruris vacaret, id genus natura in loca confraga, aſpera, longiusq; à cultu ſummovit. Nam dumeta & ſylveſtria præ campis amat, nullis vepretis, rubis aut arbuſculis offenſum. His venationis qvadam imagine inerrare voluptas eſt, cum curſu contendit & ſaltu, ad-

ver-

verſisq; inter ſe cornibus colluctatur. Sed & uſus inſignis: è pilis enim pannos texi undulatos ſeu Cymatiles in Cilicia, aliisq; locis, ubi nitentiores & ad terram penduli, ſericoq; æmuli villi à Caprariis depectuntur, magnis autoribus conſtat. Romanos autem olim, pro ſtragulis hædinis pellibus uti, frugalium morũ ſectatione, non piguit. Deinde caprarum lac cibum præbet ſaluberrimum, leni præſertim ſalis ſapore conditum; qvod herbis à matribusfamilias miſtum, in ejus naturam tranſit. Ex lactis cremore caſeus conficitur, qvem agni vel hædi coagulo cogi, gnari rerum domeſticarum docent. Qvanqvam & agreſtis cardui flore, ſeminibusq; gneti, ut & ficulneo lacte, qvo ſaucius cortex ſtillat, ſolidari Columella autor ſit, ficiq; ramulis glaciatum jucundisſime ſapere. Ex qvo apud divæ Rumiæ ſacellum ficum ſatam à paſtoribus

ſtoribus Varro tradit. Eò autem melior habetur, qvo minus medicaminis ſenſit. Fiſcellis deniq;, calathisve liqvor compresſus ſudat, caſeusq; formam induit. Qvod remanet ſerum, æſtuantem refrigerare ſangvinem, epatisq; & lienis obſesſos aperire meatus felici ſucceſſu compertũ. Hisce alimentis ruri pubes enutrita, in robur adoleſcit conſtantius, qvam qvos deliciæ ad imbecillem ſenectam transmittunt. Adeò mortalitatis ſolicita natura frugalitati proſpexit, parco ac parabili victu deſideriis ſuis defungi volens.

Caput XV.

De Fœniſicio & junctis oblectationibus; ubi de fragilitate vitæ: mox agriculturæ dignitate.

QVintilis, Julii poſtea Cæſaris honori ſacratus menſis, fœniſicio hybernis pecudum conſulit, unde & apud

apud Germanos nomen habet. Com modiſſimum tempus, qvo æſtatis a dori gramen præripiatur, ne areſca Sic demeſſum largius percipitur fœ num, & jucundiore cibo pecudibu arridet. Cæterum ingens pratoru uſus, cui pecuaria curæ ſunt, qvibu Romani veteres primas in agricola tione tribuerunt, nomenq́; qvod ſta tim eſſent parata, indiderunt. Indu ſtriæ enim magis, qvam laboris, pra torum eſt cultus: tantumne luxurie ſpinis, virgultis & juncis, aliisq; va lidioris incrementi herbis permitta tur; qvorum autumno alia, alia vere evellenda. Præterea, ne unqvam ſuibus, roſtro ceſpiti nocivis, ſed ne armentis prata concedantur, niſi cum ſicciſſimum ſolum eſt; nam udo de merſæ ungulæ, ſciſſis radicibus, in crementa herbarum prohibent. Ma criora loca ingeſto ſtercore juvantur muſco, ſituq; longâ deſidiâ obducta

ſparſ

ſparſo cinere renovantur; vel, ſi pigriora remedia reſpuunt, aratro reſtituuntur. Inprimis autem ſaxis temerè jacentibus, aliisq; impedimentis, qvibus falx impingi poſſet, anteqvam metuntur, purganda. Succiſa gramina modicè ſiccanda, ne & perareſcant omni ſucco defecta: nec viridia omnino colligenda, qvæ in tabulatis, cum incendii ſæpè periculo, cum concaluerint, putreſcunt. Itaq; furcillis primò verſandum, mox in metas digerendum fœnum, in anguſtos vertices tenuatas, ut, ſi imber oppresſerit, defluat humor, & ſuperior ſtatim pars ſole ſiccari, reliqvaq; converti posſit. Hinc qvanto ocius amplis vehibus ſub tecta comportatur, qvibus ſi condatur, jucundius fieri pabulum, qvam, ſi ſub dio in acervis ſubſiſtat, veteres jam compererre. Apud priſcos Romanos duplici cura prata tractabantur, falcibus

bus primo temere ſubciſa, poſt, qvod tuberoſum in campis ſubſtiterat, majore diligentia demetebatur; qvod ſicilire dicebant.

Amœna ruſticatio patentibus campis, prægnantisſimâ naturâ, expedita, remisſiore etiam ſæpius oblectatione temperata. Nam & venatus, aucupiumq; juvat, anteqvam matutino rore madentes campi tractari posſint. Incaleſcente meridie amnium ſectari refrigeria, poſitasq; piſcibus nasſas explorare, otia permittunt. Trutas, lucios, fundulos, mullos, coercitus arundinibus rivus, qva alveus coit; Cyprinos latus torrens, qva partem reſtagnantis inter ulvas ſolutior ripa abſtraxit, ſuppeditat. Confectos æſtu, deſpiciens prata nemus tegit, perennium aqvarum fontibus amœnum; cum canicula orti Eteſiæ ſvavisſime ſpirant, frõdibusq; tecta ſpacia perflant, & gratisſima meri-

meridiantibus umbracula parant. Delectat qvieſcentes objecti ruris facies, omni ſegetum varietate ridentis; hic flaventibus per jugera, alibi diſparatis ſpaciis rubentibus aut virentibus ſatis. Sed & fragilitatis ſe pariter humanæ imago ingerit, ab ipſoDei ſpiritu allegata: omnem carnem fænum, & omnem ejus gloriam inſtar eſſe floris agri aut graminis, crepuſculo orientis diei vigentis, mox flacceſcentis demesſi, & circa veſperam clibano conſumti. Ita ruſticantibus ſemper fugacium rerum conditio obvia eſt, in naturæ oblectationibus monens vicisſitudinis humanæ, cujus mira in proſperis oblivio eſt. Cæterum per æſtivos hosce vapores, qvi ob ſolis incendia aërem implent, ſpisſisſimis cœlum nubibus abduci, & ſævisſimæ crebro tempeſtates inſurgere conſvevere; ut atra qvaſi nox orbi incubitura ſeqvatur.

Qvæ

Qvæ qvamprimum ingruunt, confeſtim mare ſonare, lacus nigreſcere, ſegetes nutare, ſilvæ ſtridere comperiuntur: involuto nempe ventorum ſibilo ex impulſo primitus aëre exoriente. Jam tum animantes latebras, aviculæ cavernas qværunt. Paluſtres volucres ſtagna, corvi agros linqvunt, & mortales occulta formidine qvatiuntur. Poſt turbines & agitatæ in gyrum plumæ propius venturos horrores portendunt. Mox gravius murmur nubila percurrit, ingeminant coruſcationes, & fulgura incumbentes tenebras ſubita luce perſtringunt. Tonitrua & fulmina ingenti fragore abjectis nubibus eluctantur. Inſeqvitur imber, & ingens aqvarum vis cœlo lapſa tota rura lacunis mergit, cumulataq; concurrentium moles vulſas ſæpius arbores, ſata & villas traxit. Procellæ, fulgura, tonitrua, nimbi, grando,

natu-

naturam qvaſi mixtura, inducta ſolitudine in creaturarum terrorem conſpirasſe videntur. Stupenda hæc divinæ majeſtatis & iræ oſtenta! Qva excandeſcente, contremiſcit terra, & ſolvitur emotis montium fundamentis. Ex fumo & igne oris ejus fulgura exarſere. Ipſe inclinat cœlos: deſcendentis ſub pedibus caligo. Volitat ſuper Cherubim, & pinnis ventorum ſublatus invehitur. Tabernaculum ejus tenebroſum, & denſisſimæ ſe circum nubes pro velo intendunt. Fulgor qvo ſcintillat, findit nubes: miſcetur grando & fulgur. Tonat de cœlo Dominus, & Altisſimus ejaculatur fulmina ignitis carbonibus & grandine formidanda. Sagittis disſipat, & coruſcatione exterret gentes. Tum effuſi torrentes aqvarum, & fatiſcente terra revelata mundi fundamenta, ab increpatione indignationis & à ſpiritu iræ ejus.

ejus. Uti hæc & alia ad divinæ majeſtatis gloriam, mortaliumq; emendationem, ſplendidisſima oratione Regius Vates extollit.

Præcipiti propemodum Julio mesſis imminet, cui omnis labor per annum impenſus, qvem violatam creatoris legem ſecuta ſterilitas, ſtatim cum nova cœli benignitate popoſcit. Ut ipſa antiqvitate agricultura excellat, communis merito omnium ordinum nutrix, pacis delicium, vitæq; vita ex eo haberi cæpta. Olim qvas nondum telluris cultus exercebat gentes, ſparſas & pecudum ritu palantes, reſudantis arboris ſuccus recreabat, vulſisq; vulgo radicibus otioſa plebes paſcebatur, aut baccas, pomaq; ſylveſtria & glandes carpebat, pecudum pene paſtu contenta. Simplex vivendi ratio, ſi cultioris ævi felicitas opponatur, qvo operum læta, mortalitas ſuas ipſa mesſes miratur,

tur, voti ſatietate expleta. Sed tempeſtive nobilisſimi qviq; populi agris ſtuduere, ſanius rati, exacta feritate, qvæ priſci victus patientiam comitabatur, ad cultiora deflectere, & labore potius, qvam otio, humanitatem profiteri. Unde prudentiores ipſi, tellurisq; facies formoſior reddebatur, nihilq; innocentius agriculturâ, meliusve crudæ antiqvorum vitæ ſucceſſisſe viſum. Adeo ut priſci Romani virum bonum, teſte Catone, amplisſime laudari exiſtimarent, cum bonum agricolam, bonumq; colonum dicerent. Hinc tot illuſtria apud hunc populum magnarum familiarum cognomenta: & Piſonum, Serranorum, Fabiorum veranda nomina è perſeverantisſimo colendorum agrorum ſtudio emerſere. Deosq; in Latio, terraq;, Saturnia agrorum cultus progeniem ſuam docuisſe, in gloriam tractum. Parem reliqvæ

gentes laudem qvæſivere: Siculi Cererem; Oſirim Ægyptii; Græci Triptolemum, unci puerum monſtratorem aratri, agriculturæ magiſtros habuere. Hiſpanos Habis primo aratro boves domare, frumentaq; ſulco qværere docuit, & ex agreſti cibo mitiora eligere coëgit. Ita gentiles in ſuperſtitionis ſuæ caligine ad numen hoc ſtudium retulere, qvodq; aliunde, qvam à Deo, nobile adeo munus non expectarent, Deorum cultu autores ſuſpexere. Et notisſima veritate à Deo primitus agricultura inducta; poſt, auctis gentibus in ſylvis & ſolitudinibus, barbaries ignaros originis deprehendit. Qvi ſylveſtri victu ætatem traxere, donec mitiores, in qvos inciderant, agriculturam revocarent. Hi ex antris, ſaltibus & montanis feroces protraxere, factaq; ſocietate poſtliminio agros tractare docuere. Sic

paſſim

paſſim dimanavit, orbemq́; pervaſit agricultura, humaniore victus ratione neceſſitatibus mortalium placatis. Poſt non uſu tantum, ſed & formoſitate, divinitatisq́; qvodam ſenſu ruri conciliabantur antiqvi. Segetum lætitia, beati campi opulentia, innoxiaq́; vita, immenſa delectatione detinebant in Autoris, Conſervatorisq́; providentiam intuitum ſenſum.

Caput XVI.

De meſſe: mellis vindemia, & æſtivo aucupio.

SUccedit nunc meſſium cura, æqvaliter flaventibus ſatis obeunda, ne diſpendioſa cunctatione æſtivi ſideris vaporibus matura torreantur, qvi vaſtiſſimi per Caniculæ ortum ſæviunt: neve avibus præda fiat ſeges, aut grana, toſtis lapſa ſpicis, defluant. Nam & culmis turbines, procelloſiq́; nimbi mixta obſuere grandine, & ex

toto indurata grana incremento, qvo tempeſtivè deciſa grandeſcunt, obſtitere. In auſtralibus plagis citius meſſis feriæ inſtituuntur: Trionibus viciniora decedente Qvintili ferme incipiunt. Longo tum uſu, legumq; placitis, fora vacare, & lites juſſæ qvieſcere. Divus Marcus noluit circa rem ruſticam occupatos, cum meſſis, vindemiæq; ſunt, in forum compelli. D. Trajanus, ſpicam, fœnumve cæſum, uvam ademptam, excuſſam oleam, vindemiam coactam à forenſibus negotiis vacationem dare, reſcripſit. Sed ante invectam meſſem ceraſa matura decerpuntur, & ſacculis indita in alveis ſubiguntur: ſucco inde manibus, prælove expreſſo, qvi igne lenteſcit paulatim, gratum cibis condimentum præbiturus. Parte ceraſorum cum oſſibus contuſa vinum matresfamilias medicantur; vel, expreſſis carnibus ſuper

per infuſa aqva, loram, operariorum potum, conficiunt. Tot, tantaq; ruris bona ſunt, frugalitati parvo bene viventium ſufficientia. Meſſem verò frumentis præcipuè vetuſtas tribuebat; cujus complura genera ruſtici ſcriptores tradidere: nam aut falce ſecundum terram ſuccidebantur ſtramenta; aut ligneo incurvo bacillo, ferrea ſerrulâ roſtrato, metebantur; vel comprehenſi ſpicarũ manipuli medio culmo præcidebantur; aut pectinibus ſpica vellebatur. E qvibus falx meſſoria pleriſq; Germaniæ colonis adhuc familiaris, qvorum agri robuſtiore ſegete turgeſcunt: tenuioribus ſtipulis falx longior convenit, qvalibus noſtri maris accolæ ferme utuntur. Sic agris inducti meſſores ſeptis falcibus brevi tempore ingentem campum dejiciunt, & fragiles culmi, cancellis falcis innixi, ſine noxa longo tractu

humi reclinantur. Qvos meſſores ſecutæ ancillæ, merga congerunt, faſciculis coercent: pars hinc inde per agros mergites certa ſerie erigunt. Cernere eſt caſtrorum ritu tentoria qvaſi ſegetum campis ſparſa: qvæ aliqvandiu ſole ſiccantur, poſtmodo in horrea convehuntur. At clamor & jubila ſocios per viciniam exhortantium, & falcium attritarum ſonus, imminentis noctis ſilentio toto campo ſumma cum voluptate clangunt.

Cæterum cum vernarum ſegetum maturitas in autumni ſæpe confinia hisce locis meſſem proferat, nunc favos interea caſtrare convenit, cum plena alvearia murmur apum & cum fucis diſcordia fatetur. Qvippe qvos ſeminum cauſa, qvibus conferre judicantur, toleravere, excluſis novis examinibus, cum populari opus ceperint, expellunt. Hos tamen in totum non tollendos peritiores cenſent;

ſent; qvod apes, dum illata damna ſarciunt, agiliores ad laborem reddant. Cum vero mella metunt, matutinam frigus occupant, qvod medio æſtu exaſperatas apes laceſſere cum periculo ſit. Qvod ut magis vitent, galbaneo fumo aut fimi aridi, à poſteriore alvearium parte in veſtibulum, aculeo infeſtas compellunt, favosq́; eximunt: partem tamen, pro temporis ſtatu, pabuliq́; ubertate, alimentis, hyemationive relinqventes. Mox, dum tepent demeſſi favi, mella conficiunt; qvæ eliqvata, per ſaligneos qvalos vel viminea texta in ſubjectum alveum defluunt, & fictilibus conduntur, apertis tantiſper, dum deferveſcant. Deinde ex retractatis favorum fragmentis, ſecundæ notæ melle expreſſo, cera ignibus liqvatur, qvæ per juncos defuſa colatur, formisq́; infunditur. Sed melli apud omnes ſemper gentes pre-

tium fuit; qvod Varrone teſte dulciſſimum eſt, & Diis, hominibusq; acceptum. Favus qvippe altaribus infertur; & melle ordiri, finireq; cœnam, Romanis in more fuit. Mellis autem colligendi uſum vetuſtiſſimo Curetum regi Gargori in Tarteſiorum Hiſpaniæ ſaltibus; parandarum verò apum curam Ariſtæo hiſtorici adſcripſerunt. Utile ſane inventum cœleſtis ſucci, qvo vires roborari, hoſtium inſecutione feſſus Jonathas didicit. Hinc & potum nectari conſimilem parſimonia invenit. Namq; ſylveſtria examina ingentem proventum per qvercetorum ſolitudines borealibus plagis poſſeſſoribus ſufficiunt: & mellis, ceræq;, ex qvo divino cultui conſecratæ ſunt, nobiliſſima commercia toto orbe increbuere.

Mox alia oblectatio redit, verno etiam tempore tentata: qvo reticulo

ſegete

ſegete interſepta, vocem feminæ vel ſimilis tenoris fiſtulæ ſecutus coturnicum maſculus, laxiores laqvei cedentis fauces ingreditur, (duplex enim rete eſt,) cui impedito regresſum negant coeuntia fila, fortius luctanti obſtitura. Non levis hæc oblectatio, ſed nobilitate præſenti cedens: cum per demesſa jugera aut glabreta incedens juvenis innata marginibus fruteta, caricemq; excutit, Niſum manu tenens, prædæ avidum genus. Qvi ſubſiſtentis catelli ſilentio coturnicem vel perdicem adesſe monitus, hinc inde obſesſæ fugam circumſpectat, qvamprimum latebris erumpit, tergo hærens, roſtro cervici injecto. At ſpacium concedit auceps, dum cerebrum depaſcatur, clanculum vorantis ungvibus carnem ingerens: ſic coturnicem laniena eripit, ſuis dapibus qvæſitam.

Sed vernarum ſegetum mesſis ope-

roſior, qvæ ſuccifæ lentius exſudant humores, tractanturq; diligentius, anteqvam manipulis aptæ fiant. Cui olim uſui nubilaria qvoq; aptata cenſuerim. Nunc tantiſper furcillis ſoli exponuntur, donec tuto in horrea comportari poſſint. At hordea humidiore etiam cœlo ſecantur, ne æſtu convulſis ariſtis grana fluant. Adeò, qvo tempore, qvove cœli ſtatu, qvidq; faciundum, agricolarum ſolertiæ paret. Et hi perpetua voluptate condiuntur labores; ut non aptius lætitiæ exemplum diviniſſimo vati occurrerit, qvo populus ſub Meſſiæ adventum ſit exultaturus, qvam qvo meſſis claret. Sane volentibus agris proveniens fœnus, ſecuro labore qvæſitum, camporum decus, & totius ruris deliciæ, ruſticantium conſvetudo, epulæ interdiu & ſub noctem ad ſatietatem illatæ, luſus honeſti & colloqvia facile modera-

tum

tum erigunt, præferenda merito felicitati, qvam pericula aut fraudes creant.

CAP. XVII.

De Providentia Divina.

SUbit hîc fateri, vere dictum, dormientibus divitias obvenire Dei benignitate, qvæ una ditat, ſi pietate & induſtria ſe probet Creatori mortalis. In vanum enim laborant ſoliciti, niſi optimi Patris favor accedat, curas impigrorum proſperantis. Nemo hoc ſvavius asſertore noſtræ felicitatis Maximo CHRISTO JESU docuit; dum in oratione & labore rei familiaris ſuccesſum reponit, reliqvis, ut inanibus & ſupervacaneis, ſecluſis. Certe ſalubribus argumentis animum componit providisſimus paterfamilias, non necesſariam moroſitatem discusſurus: prohibet ſolicitudines vitæ, cibi & potus cupiditate importunas: prohibet corporis anxie-

anxietates, velaminum deſiderio graves. Longe profectò eminet vita præ alimentis, & corpus nobilius eſt veſtimentis; & negaret vitæ, corporiq; prandia, qvi utrumq; conceſſit? Impii eſt, autorem fateri; conſervatorem ignavis curis negare. Parum proficit ocioſæ mentis tortura; negotio res perficitur & indulgentiſſimi Patris benignitate. Deus in utero materno alit embrionem, curis imparem; mox infantem, nondum licitis munerum, non orationi ſufficientem ſuſtentat: promptius ergo functionis defenſori, pioq; citra curarum improbitatem proſpiciet. Pudor exigat diffidentiam, qvæ infra cœli volatilia projicit intelligentem creaturam, volucrumq; potentem. Non Jacobi in Ægypto cum familia, non Iſraëlitarum, non Eliæ in deſerto cibatorum; & hujus mox à Sareptana vidua paucæ, ſed non deficien-

deficientis, farinæ, oleiq; domina famis tempore alti; non Samariæ ex tanta obſidionis pertinacia annonæ ubertate ſaturatæ; ſed volucrum exemplo cœca diffidentiæ pervicacia caſtigatur, magnis rationibus victa. Aviculæ, vagum ſecurumq; vulgus, procul victus curis, non ſerunt, non metunt, ſolius Altoris curâ felices. Crepuſculo venientis diei vigil ales, cantu volatuq; munus obit; inter frondes ſaliens, & inqvietum corpuſculum exercens, Creatorem, cujus opus manuum eſt, ſvavi hoc cultu profitetur; nec viliſſimum tamen in tanta ſecuritate fame perire videmus, providentiæ divinæ vi, ſua qværentibus grana, acinos, baccas, vermiculos, parata pabula miniſtrantis, qvibus ad ſatietatem toto die veſcuntur, donec prodeunte veſpera, condito ſubter alas capite, juxta nidum qvieſcant. Et negotiorum

ſtudio-

ſtudioſiores minore ſpe laborare ſuſtineamus; patremve familias beniſgnisſimum pecudes alere, liberos negligere credemus? O ignavos, qvos turpis adeo metus infamat! Cæterum amictus ſolicitudině pubeſcens annus elidit, formoſisſimis florum coloribus veſtitus, hoc purpureo, illo niveo, croceo aut cæruleo floreſcente. Sumtuoſa hæc otioſorum velamina, & plus qvam regii ornatus, infra qvos Salomonis majeſtas, omneq; artificii pretium, ipſius Chriſti ſuffragio, reponuntur. At qvam labilis, qvam fugacis formæ flores! Mane vigent, exardeſcente meridie arent, mox in ignem conjiciendi. Nos verò, æternitatis participes, meliori nos prærogativa gaudere non dubitemus, victum habentes & amictum è ditisſimi patrisfamilias penu. Mortali vitæ prægnans tellus fruges producit; huic armenta

&gre-

& greges pingveſcunt; huic volucres & flores, huic totus annus, ſervit immenſa Dei bonitate coronatus. Hujus beneficentiæ fiducia erecti, minime ad ventris nos curas abjiciamus, imitati gentiles, qvos ad brutorum pene vilitatem gulæ obedientia dimiſit. Omnis enim vana eſt ſolicitudo, Dei favore deſerta! Sed & gnarũ conditionis noſtræ Patrem habemus, hominumq́; bonitatem immenſa promtitudine, exſuperantem : qvi nec ipſi, niſi ultra ferarum ſævitiem immanes, fœtus averſantur. Hinc Regius vates tutisſimum ſvadet, curam in Dominum jactare, & in eum ſperare. Conſilium pari ardore à Procuratore noſtro ſapientisſimo in hoc argumento commendatum: Dei primo regnum, juſticiamq́; ejusdem qværenda, ſic reliqva omnia facili labore obventura. Digna ſanè horreorum, penuariorumq́; titulo

regula,

regula, ſuccesſu ſpem nunqvam fruſtratura. Pietas præcipua eſt, reliqva facile laborem ſeqvuntur, ſed uberius, qvam mortalium induſtria mereretur. Parum eſt asſiduitas vigilantium, niſi Numinis favor accedat, functioni amicus. Non ut in ſinum deſidum conjiciantur bona, ſudore vultus paranda: cum mœrore & lacrymis comedendus panis ſæpius: adverſa, periculaq; ſubeunda. Hæc ſolicitudinis pars reliqva eſt, cætera exacta, qvæ vanis ſe curis in futurum torqvet. Multi variis exerciti ſtudiis, ſpes in longum producunt, & de divitiis, honoribusq; ſoliciti, infinita menti disſidia movent, fruſtraneum laborem, nil proficiente anxietate, impendentes; non providentia, ſed cupiditate agitati, incerti, qvid ſerus veſper vehat. Qvanto ſatius eſt, muneris memorem propiori necesſitati præſidia pa-

rare,

rare, inconcuſsâ fiduciâ, futuras curas ſua habituras ſolatia, futuram famem paratam ſatietatem: cum ſua cuiq; diei ſufficiat malicia.

Cap. XVIII.

De gratitudine erga beneficia Dei.

Condita meſſe, gratitudinis ſtudium priſcorum læticiam accendebat. Nempe, locupletatam crediti emolumento villam non ruſticationis curis, ſed cœli beneficiis deberi, noverant: qvæ ne oblivione fatigarent, Benefactorem de ſubſtantia honorare, æqvum ducebant. Anteqvam verò frugibus veſcerentur, primitias earundem offerebant, unde ſacerdotia ſuſtentabantur, ut de cætero horrea frugibus, & muſto torcularia abundarent. Nam neq; meſſem Judæi incipiebant, niſi agno prius immolato, & ſpicarum manipulo ſiccato & contuſo aræ impoſito,

ſito, ut Joſephus autor eſt. Sed & Levitis, pupillis, viduis & advenis ex Dei præſcripto tertio qvoq; anno decimas diſtribuebant. Dein & inopum miſerati fortunam, gratitudinis lege, qva ſe deficienti fratri teneri ſciebant, ſtipem erogabant. Magnam ſanè eleemoſynarum vim habitam liqvet, qvod & Deo in fœnus dari, & divinam provocare indulgentiam credantur pietate, qva proximi paupertatem levant. Et promtius liberalitatem munifici Deum juvare, operaq; proſperare, certum eſt; qvam qvem invida tenacitas miſericordiæ ſubducit. Meritam enim liberalitati mercedem ſacra pagina pollicetur, ut extremis neceſſitatibus mederi profiteatur; peccatis & morte etiam hujus beneficio abolitis. Nec rem facile præ eleemoſynis feliciorem apud Deum fiduciam præſtare, laudata miſericordiæ operum ſola-

tia

tia demonſtrant; qvæ hauſtui frigidæ & proniori in deſertos humanitati â Christo repoſita asſeverantur.

Cæterum gratitudinis cauſa Tabernaculorum Feſtum in veteri lege ab ipſo Deo inſtitutum, cui annua ſeptem dierum ſolennitate populus poſt ſpicilegia vacabat, infanda hilaritate Creatoris beneficia extollens. Sub frondoſis nemoroſi ligni umbraculis tum commesſati, hoſtiis cæſis, Myrthiq; ramos & ſalicis, ut & ſummitates palmarum geſtantes, munerum divinorum celebrabant benignitatem, minores longè Dei ſe beneficentiâ profesſi, cui terræ divitias acceptas ferebant. Paucula farris grana telluri credidere, & ecce larga mesſis tantum non rumpit horrea. Ne granum qvidem in herbam producere, aut culmum erigere potuere, & omnis ruris opulentia uſurario proventu ſpem cultorum ſuperat.

perat. Adeò tum convivia pietatis exercitia erant, & religioſius habebantur, qvam nunc à plurimis ſacra. Et præceptum diſerte: ut, oblatis holocauſtis & victimis, decimis & primitiis, votis & donariis, primogenitis ovium & boum, comederent in conſpectu Domini Dei ſui, ac lætarentur in cunctis, ad qvæ miſiſſent manum ſuam, illi & domus eorum, in qvibus proſperaverat illos Deus. Iterumq; juſſi epulari in omnibus bonis, qvæ Dominus dediſſet eis & domui eorum. Et hæ epulæ in luctu non comedebantur, & in immunditia aut re funebri de his qvicqvam impendere, negatum. Nec enim inqvinari ſanctificata de domo fas erat, & ſincera lætitia ſua exeqvi ſacra Deus poſtulabat. Ita Davidis proavus Boos, cùm aream ventilaret in ſuburbano Bethlehemitano ſancta hilaritate; ſic alii Dei munificentiam agnoſce-

agnoſcebant. At nunc qvam parca erga Deum gratitudo & calamitoſos favor! contuberniaq; olim religioni ſacrata corruptis moribus profanata ſunt, & vix paucis verus conviviorum uſus manet. In tantum honeſtatem luxus invaſit, ut vanitatis ferme pertæſum & jam olim ſumtuariis legibus opus fuerit, qvibus in pejus lapſura licentia domaretur. Nam luxu gliſcente theatra Laconica, ſimiliaq; flagitiorum, deſperationisq; fomenta placuere. Qvæ, fractis per molliciem viribus, obliti pietatis, ruris cultui, laboribus obnoxio, non ſegniter prætulere, citius in ſcenis, rixisq;, qvam ſegetibus manus moturi. Cui depravati orbis turpitudini nec Fanniarum, Didiarum, Orchiarum, reliqvarumve luxui oppoſitarum legum cœtus ſuffecturi ſperantur.

Caput

CAP. XIX.

Incipit auctumnum: ubi de agricolarum moderatione & avaritiæ malis.

HActenus æſtatis labores penum inſtruxere, qvam ſuccedentis nunc tempeſtatis opulentia auget, auctumni inde nomine nobilitata. Hæc anni ſpecies, Tacito referente, à priſcis Germanis perinde ut & bona ejus ignorabantur; nunc fructu inſignis jure hoc nomen populares agnovere. Nam & vindemia, hortenſibusq; exuberat, omni venationũ genere præ reliqvo anno amœna. Et horti qvidem, qvamprimum Libra æqvinoctium inducit, Septembri ſtatim menſe fœtus ponunt. Tum in diverſa familiam officia paterfamilias diſtribuit: his ſcalarũ adjumento poma pyrave decerpentibus; Illis perticis decutientibus fructus; aliis juglandes, Cydonia, Perſicaq; mala legenti-

legentibus. Nempe graveſcente undiq; rure infinitis bonis villa ditatur, qvibus ceu laborum fœnore felices agricolæ ſecure fruuntur, in medio patrimonii cœleſtem liberalitatem circumſpicientes. Hinc familiam, meritosq́; alunt juvencos; hinc viciniam ſuſtentant. Nec ſterilitate accenſa annona fidentes frangit; ex frugalitate, Deiq; bonitate proventus æſtimantes. Non tam novi ſunt rerum humanarum, ut annorum vices ſtupeant, fragiliumq́; conditionem. Neq́; enim Nabalis vitio, aut avari divitis, ex divitiis tanqvam Deo pendent, ut fluxam rentur, nec ſuffecturam neceſſitatibus, niſi abundantiæ incubet fiducia; ſanctius de cœleſti providẽtia cenſent, miſerati profectò illorum fortunam, qvi tantiſper confidentiâ, dum granaria farre, vel auro ſcrinia, turgent; cum caſus aut vis major abſtulit, cum rebus & ſpes dilapſa

dilapſa deſtituit ſtultitiam tam labili bono confiſam. Lubrica adeo felicitas eorum, qvi theſauros colligunt, nec in Deo divites ſunt. Verum agricolæ, ſua ſorte contenti, non facile calamitatibus dejiciuntur, qvippe nec proſperis elati, ſed pia moderatione, qvicqvid Deus ſedulitati conceſſerit, lucro apponunt, cupiditatum ſecuri. Ingens nimirum qvæſtus eſt pietas cum animo ſua ſorte contento. Qvo Æneam frugali tecto inducens prudẽtisſime invitat Evander, dum verbis altiorem ſanè philoſophiam præferentibus hortatur;

Aude hoſpes contemnere opes, & te qvoq; dignum
Finge Deo, rebusq; veni non aſper egenis.

Qvanto his moleſtiora ſollicita hominum ſtudia, qvos avaricia agit opulentiæ ſectatores, tot periculis obſeptæ. Nunc mari commiſſa ſpes, nunc piratarum aut inſidiis itinerum objecta;

objecta; mox impoſtorum aut furum fraudibus perduntur, ſemper anxio dubioq; periclitantium opum Domino. Credendumne? metus hoſce, ex impotentis maximè animi cupiditate pendentes, ſinceram ſibi ſociare tranqvillitatem? Eqvidem duriora verti mala opum ſtudio cenſuerim, meliori noſtri parti fallacibus illecebris infeſta. Nam & in voluptatum præcipitia trahere divitias, cœleſtibus animũ delitiis asſvetum ſubducere, nimis vulgatum. Hinc tot naufragia, qvæ multorum pietatem abſorbſere, & epulonem in orcum, prodigum filium ad extremam paupertatem adegere. Avaros verò qvid præter cupiditatem delectat? Inſomnes illis noctes, curæ voraces, perpetua tormenta. Nunc rapinæ, nunc furti metus mordet; nunc felicioris invidia obſidet. Ipſe genium fraudat aſpectu ſolum auri ſatiatus, famelicus, durus, impius,

temporalium, ſuiq; theſauri mancipium, & totâ plane vitâ egenus, ut locuples moriatur. Nulla æterni boni deſideria, nulla ſalutis cura. Ad fraudes, fœnora, ſacrilegia adeo occalluere animi, ut nec noxæ ea habeantur perditis. Hinc illa piacula hujus ſeculi, & mox æternis pœnis illiganda. At ex agricultura pius maximè qvæſtus & ſtabilisſimus conſeqvitur, minimeq; invidioſus; nec male cogitantes ſunt, qvi eo in ſtudio occupantur: ut prudentisſime hanc profesſionem, ſub initium rei ſuæ ruſticæ, M. Cato commendat.

CAP. XX.

De Venatione, imprimis Cervorum, ejus modo, & Venatoriæ dignitate.

SUb Arcturi ortum initio auctumni Cervi fœminas appetunt, tam avido æſtuantes furore, ut nullius feræ libido magis in Venerem pruriat. Qvippe & pabuli obliti, conjugiis ſtudent,

dent, & acribus præliis æmulos repellunt. Qvod memorabile eſt, diverſa tempora naturam beſtiarum propagationi præſcripſiſſe, qvæ cujusq; indoli convenirent. Nimirum divina hoc imprimis providentia cavit, alimentis pecudum conſultura, ut tum fœtus edantur, qvamvis diſtinctâ ferarum conſvetudine concepti, (cùm non omnes paribus menſibus uterum gerant) cum aër & terra favent. Venatus verò cervorum à Junio & Julio menſe habetur nobilisſimus. In ubertimi tum pabuli lætitia pingveſcunt, fontium, qvibus impenſe delectantur, refrigeriis adjuti. Qvamobrem venantium inſidiis objiciuntur, in Septembrem usq; huic generi infeſtis; qvi menſis tergora demum, cornua & nervos uſu commendat. Tum celebrata magnatibus voluptas eſt, qva ſylvæ freqvens regio tota agmina tueri luſtrorum ſolitudine poteſt. Juvat

cervi explorare latibula, loca paſtus & effugia. Orto namq; Heſpero, ferarum ob id ſidus dicto, è luſtris sereniore cœlo alacrius prodeunt, matutinum circiter crepuſculum ad umbroſa ſe loca recipientes. Tum venatores, odorâ canum vi, veſtigia ſecuti, ſtationem facile deprehendunt, & è ſignis jam feræ præſtantiam agnoſcunt. Corpus exqviſitum eſt, caput ſublime & pilis denſum, oculi acres, numeroſa cornua benè ſuffixa, nares fumoſæ, pectus toroſum, teres alvus, fuſcum tergus, crura agilia. Cervi habitus è veſtigiis ungularum, ex affrictu, qvem oriente die madidæ traxere frondes accuratè definitur. Ad cujus præconia indagatores ſtatim & vertagi numellis junguntur, ingens canũ agmen ducitur, nemusq; longo ordine aditur. Hinc notata ſub auroram indicia ſeqvuntur, indagine locum cingunt, & canum ſagacitate luſtra ſcrutantur

tantur; qvi, avidi prædæ, ductorum manibus obluctantur: ſed negatur libertas ſuccesſui inviſa, qvo in bello & venatu plurimum fortuna ludit. Comitatu ad occupandos cervi lapſus cum canibus diſpoſito, cornua inflantur, ſubſeqvitur canum latratus, hinnitus eqvorum, hominum clamor: qvibus excusſa latebris fera, immenſis pasſibus erumpit, vel tota tumultu territa armenta diffugiunt. Tum laxatis loris canes ſolvuntur. At inſigni ſolertiâ opus, qva prematur tantâ agilitate in pericula factus, qvam excita venantis juventæ alacritas generoſo motu oſtendit. Namq; nec paratâ victoriâ prædas agere licet, feris nunc itinerum diverſitate, nunc flexu, nunc ſaltu indaginem fallentibus, vel vago errore veſtigia, canesq; confundentibus. Sæpè receſſuum ambagibus, paluſtribusq; locis ambito clivo vim vitant, jucundisſimo aſpectu

evadentes. Sed & ſtagnis, fluviisve noviſſimè ſalutem qværunt. Tum nobili venatu ceu navali pugna inceſſuntur circumnatantibus canibus, cymbisq; fatigati. Sic tandem conficitur cervus, telis aut laqveis ſtratus. Invadunt pronum venatici robuſti, morſibusq; anhelum cruentant. At ictus vitandi cauſa, indignatus mortem, proximi cujusq; latus petit, & præcordia confeſtim venabulis aperienda, confosſusq; in dorſum ſupinandus. Hinc comitatus venatica voce convocatur, dextroq; Cervi pede Domino oblato, venator tergore feram exuit & exenterat, mox reſciſſum caput ſagaci objiciens moloſſo. Deinde reliqvos curat canes offis, è pane fruſtillatim ſecto, lacte, jecinore, caſeo, aliaq; carne, calido feræ ſangvine tincta, ſuper detracta cute objectis. Poſt in gramine pranſi, receptui canunt, prædaq; onuſti ad aulam redeunt,

deunt, aut proximum ſuburbanum, nemore, viâq; feſtivâ voce reſonantibus.

Nobilis autem hæc venandi voluptas, Auctumno maximè freqventata, honeſta ſemper & liberalis exercitatio habita eſt. Qvæ in initio ſtatim rerum rei familiari ſubveniſſe traditur. Eqvidem alacris ingenii æſtimo, ſub auroram per ſaltus excire feras luſtris, & moroſa ſilveſtri amœnitate interpellare: ſæpe ſub dio tranſigere noctes, nunc frigora, mox ſolem, pulveremq; pati, cubare humi, & corpus ſerio hoc virium ludo ad aſpera durare. Sic Eſavus, ſic Marſus olim & fortes Sabelli, ſic Germanus impiger robur qvæſivere, & bello animum paravere. Qvibus labor hic Xenophontis experimento plurimum conferre asſeveratur: cujus ille originem Diis in libro de Venatione aſcribit. Ac proinde honori Numinum dari cre-

ditum, cornua ſacrare Cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere. A qvo nec hodierna civilitas abhorret, qva Milvios, aliarumq; avium & ferarum exuvias ſuburbanorum atriis affixas videre licet.

Sed venaticæ nunc rei dignitas, provectâ hominum aviditate, in ordinem redacta, paucorum oportunè oblectatione cohibetur; ut Magnates tantum pleriſq; in locis deceat, plebeis excluſis. Nimirum, ne multitudinis promiſcuæ inſectatione oppreſſæ feræ deficerent; neve agricultio, operæq;, magis in commune utiles, exercitii dulcedine negligerentur. Acceſſit latrociniorum metus, qvibus nemora armorum uſu facile infeſtantur. Summi autem Magiſtratus auctoritatem plurimum valuiſſe reor, hanc ſibi moleſtiarum relaxationem poſcentis, uſurpationeq; jus qværentis. Sic plurima Naturæ aut Gentium

Jure

Jure communia certis limitibus arctata ſunt, & qvod ſpretum conſvetudine jacuit, dignitatem raritate acqviſivit. Nunc Regalibus vulgo Venationes accenſentur, & Foreſti jura ſeu Banni ſylveſtris clientelari nexu conceduntur. Qvin & Saltuarii, ne qvis turbet feras, cuſtodiæ nemorum præponuntur. Hi, venatoriæ & ferarum naturæ peritisſimi, conſociationes, fœturasq; notant; gnari, cum uterum gerunt, è fœtæ matris veſtigiis maſculum vel fæmellam prædicere, & qvæ miranda plura venatoriæ artis ſcientia amatori ſubminiſtrat.

Cap. XXI.

De Vivariis, Aucupio, Leporum venatu & Caprearum.

CÆterum, cum tempeſtatum vices, gravis æther, repetita aratio, robuſtiorisq; farris ſatio, aut alia impedimenta venatum differant ſæpius, prædæq; non minus ſuccesſui, qvam

induſtriæ debeantur; utili invento veteres Cervis, Capreis, Lepuſculis, ſimilibusq; ſylveſtribus feris ſubjecta dominicis habitationibus vivaria implevere, ut aſpectu clauſa venatio poſſidentis oculos oblectaret, utq; uſu exigente ſine impendio ferina culinæ ſuppeteret. Deinde & reditus plurimorum hæc ſtudia juvêre, qvorum prædiis ampliores ſilvas fundi benignitas admovebat. At oblectationi, parco fructu contentæ, modicus ſaltus ſatis eſt maceriâ circumactus, avaritiâ magno ſumptu disſitorum nemorum fatigatâ. Vivarium autem qvi vaſtius conſtituere volet, locus pabuli ferax deligendus, ſilveſtri, montoſaq; facie jucundus, ingentibusq; arboribus opacus. Præterea & gramine, virgultis, uti etiam glandibus, qvernis, tum arbuteis fœtibus, ac reliqvis ſilveſtribus pomis abundet, qvãtumq; fieri poteſt, ad ſaltus vaſtitatem

tem accedat; qvo & feræ frondium denſitate lateant, Dominusq́; luſtrorum ſimilitudine majorem voluptatem capiat. Sed limpidos imprimis fontes vivaria reqvirunt: qvi dum ſvavi murmure ſub incumbentibus umbraculis volvuntur, alliciunt loci formoſitate feras, ſalutariq́; frigore reficiunt. Si tamen fundi qvalitas neget aqvas, induci rivus poterit amœnis ambagibus, loci receſſus rigaturus; vel ciſternis aqva pluvia colligenda, qvæ miſſa modico torrente arborum ſpatia pervagetur, exhilaretq́; ſaltum. Tum & malvis, braſſicâq́;, intubo & lactucis ſerendum per intervalla ſolum, ſi lepores clauſi, aliaq́; pabula largius promenda. Sterili præſertim tempore, cum terræ negant, hordeo, farre adoreo, vicia, fabâ, vinaceis, aliisq́;, qvæ vilius conſtant, feris ſubveniendum, ne inopia conficiat ubertati asſvetas. Si tamen

recen-

recenter captæ objecta refugiant cibaria, una alterave domi manſvefacta, vivario immisſa, exemplo cunctantes trahet. Sæpe etiam benigniore tempore, repoſita meſſe, juvandæ, cum fœtæ pepererint, ut benignius eò cum edito partu ſuſtententur. Adeo qvippe domita feritate paulatim manſveſcere ingenia manifeſtum eſt, ut & fœtui clauſæ ſtudeant, buccinaq; inflatâ conveniant, cuſtodis manibus præbita pabula carpentes. Ita in fundo Thuſculano M. Varronis ad effuſam glandem, viciamq; apri, capreæq; concurrebant. Qvod ſimile in agro qvoq; Laurentino apud Q. Hortenſium Axius ſe, ut M. Varro refert, vidisſe teſtatur: ubi in excelſiore pergula cœnantes, ad inflatam buccinam, tanta cervorum, aprorum & aliarum qvadrupedum multitudo circumfluxit, ut non minus formoſum ipſi ſit viſum ſpectaculum, qvam

cum

cum in Maximo Circo Ædilium exoticæ venationes inſtituuntur. Hæc illa voluptas, etiamnum hoc ſeculo nobilis, proſpectui admoti triclinii objecta: unde pabulationes, diſcurſus, inq; amnibus bibentium luſus Domino videre licet; aut, cum in umbris reclinantur, ſtrepituve impulſarum frondium territæ diffugiunt. Juvat capreolus aut lepus menſam ornans ejusdem nemoris donum, qvod vivos cœnantium oculis offert, unde tanqvam è cella culinæ inferuntur. Profecto vetus ego in bruta dominiũ, qvod in Paradiſo innocentia tribuebat, tali ratione vindicari putarim, venatione ad Domini nutum paratâ.

Sed & per nocturna ſilentia caſſitarum majorum aucupium Septembri ſolemne, qvo, ſegetibus exuto campo, tota agmina retibus ſuperinjectis capiuntur. Pari voluptate ſilveſtris anas, qverqvedulæ, fulicæ, aliæq; palu-

paluſtres volucres amicæ noctis beneficio illaqveantur, qvà junco & algis opaca ripa propius inſidiantes tegit. Circa ingreſſum autem confeſtim menſis Sturnorum aucupium voluptati eſt. Ingentibus tum turmis ſociantur, èq; paſtu ſub veſperam redeuntes per globos commurmurant. Mox propiore nocte ceu furvâ nube, ubi qvieſcant tutius, ſuperfunduntur arundinetis. Proinde, qva freqventiam notavere aucupes, præter ſtationem lacus, fluviosve demeſſâ arundine aperiunt: iterum, qva nasſæ hoc præparatæ explicantur, den[illegible] mâ ſcirpi ſilvulâ relictâ, ne hom[illegible]is, retisvè conſpectus iter migrantium turbet. Hinc, cum ſilent nocte, per cubilia accenſis tædis excitantur, virisq; lembo vectis agitati, qva apertū iter, proxima juncorum ſeqvuntur, jugi inſectatione in retia acti. Clauſurus rete ſummo ſe tenet ſilentio, juncis

latens,

latens, ne vox terreat aliis haut facile obſtaculis offenſos. Mox procedente menſe Merulæ, &c, cum ficus maturuerunt, Ficedulæ: poſt Perdices, delicatiſſimæ volucres, variis aucupum artibus conqviruntur. Voluptas eſt Patrifamilias, orto die, vel decedente, obire dumeta, nemorumq; aviaria, & poſitis illigatas pedicis, aut eqvinis hærentes ſetis opimas colligere prædas, retibusve aut viſcata arundine, dum æſtas favet, capta agmina ad villam reportare, & amicis partem dono mittere. Deinde leporum venatum & caprearum October inducit, ſub auroram imprimis, cum veſtigia ferarum odorem tenent, canum miniſterio gratum. Ubi plus exercitii luſus voluptatis habet, cum cubilibus expulſa fera camporum libertatem nanciſcitur, cum nunc vertagis, nunc eqvis exagitatur, qvam tanto conatu petitæ prædæ dulcedo. Sed fraudum

dum imprimis varietas placet, qvibus pavidi circumveniuntur. Nam & feſtivo compendio vicina nemori jugera funiculo ambire licet, amitibus per intervalla erecto, de qvo continuâ ſerie plumæ ſuſpenduntur lotio humano tinctæ; qvæ interiore gyro tenent leporem, odore agitatarum territum, nec exitum habentem, niſi qva ſveti itineris ſemitam retia inſedere, qvibus ſe recipiens implicatur. Ita vano metu aperta vitat lepus, in impedita obnoxiè deflectens.

Porro nobilisſimum aucupium, Falconibus, Niſis, & Accipitribus celebre, hunc qvoq; menſem inſignit, priſcis ſeculis nec cogitatâ voluptate. Invenisſe credebatur Fridericus Barbaroſſa, cum Romam obſidens moram falleret. Sed Falconum, idq; genus avium nutritores remotiora ſecula cognovisſe, conſcii memorant. Et eximio Imperatori Henrico I. cogno-

gnomentum Aucupis ab amore illuſtris hujus oblectationis obvenisſe conſtat. Fridericus verò II. ſummæ virtutis Imperator, artem venandi cum avibus duobus exactisſimè libris deſcripſit, procul dubio uſu neqvaqvam minor. Ita verum Heroum genus egregias inter artes integra provehens ingenia felicius agebat, qvam pravo qvi luxui per deſidiam objiciuntur. Cui ut natura occurreret, veſtigatores, vertagos, molosſos, canesq́; leporarios, & alites redire jusſos, ad venandi uſum produxit, totq́; ſolatia, in hac ægri Orbis calamitate, mortalitatis tædiis objecit. Miraculo namq́; res vicina eſt, odia ingeniis avium indita, qvibus ſe invicem perſeqvantur, mortalibusq́; operâ præſtent. Hæc pertinacisſima Falcones, Ardeasq́; exercent. Sed Magnatum demum ſumptus huic ſtudio pares ſunt, qvorum regio, abiete, pinuq́;

mum ſiccatur. At pulchrius longè in ſubjectis ſtylobatæ alveis, in culina vel atrio piſces habentur, recenti ſemper aqva lætantes. Sic Muſtellæ, Trutæ, Funduli, & nobilisſima qvæq; obſonia aluntur, cœnis parata, qvibus vel manu promantur. Qvidam in adjectis domui hortis ſub tectis ad hoc ſtructis Ichtiotrophia habent, pretioſisſimis piſcibus plena, ſaliente inibi fonte, objectisq; cibariis ſaginatis. Qvæ, amœnitatis, ſalutisq; ſtudio, per anabatra qvædam humilioribus piſcinis, eidem uſui deſtinatis, per canales aqvam communicant, libero ſemper fluxu meantem. Huc, qvantum placet Domino, ex magnis lacubus aut ſtagnis, ubi tam facile non capiuntur, congeritur, ut necesſitati parati piſces habeantur. Illuſtriores uſum deliciis ac miraculis plane conſummavere, non tantum in menſa cibis, ſed & in politisſimis labris, tanqvam

qvam faberrimè factis ciſternis, luſu piſcium & aqvâ lucidisſimâ delectari. Namq; à viſu memoria recens eſt, de oppoſitorum qvadratæ hujusmodi ſtructuræ cardinum globis decusſatim jactatam aqvam, exoticorumq; piſcium incluſa examina viſum magis natatu, qvam gulam obſonio detinuisſe. Pari gratia ſub dio poſitis piſcinis clauduntur exqviſitisſimi ſaporis piſces, qvorum venuſtas coloris formoſitate pellucentibus lymphis rarisſima; & ad objecti panis fruſtula catervatim adnantes ſpectatorem jucunda ſæpè contentione morantur. Magni autem ſemper piſciũ cura facta; adeo, ut jam vetus illa Romuli, Numæq; ruſtica progenies ingentibus impendiis obſoniis ſtuduerit. Nam & in petra excidebantur, vel Signino opere piſcinæ conſtruebantur, congrua crepidine munitæ, cujus objectu tempeſtas frangeretur.

At

evadentes. Sed & ſtagnis, fluviisve noviſſimè ſalutem qværunt. Tum nobili venatu ceu navali pugna inceſſuntur circumnatantibus canibus, cymbisq; fatigati. Sic tandem conficitur cervus, telis aut laqveis ſtratus. Invadunt pronum venatici robuſti, morſibusq; anhelum cruentant. At ictus vitandi cauſa, indignatus mortem, proximi cujusq; latus petit, & præcordia confeſtim venabulis aperienda, confosſusq; in dorſum ſupinandus. Hinc comitatus venatica voce convocatur, dextroq; Cervi pede Domino oblato, venator tergore feram exuit & exenterat, mox reſciſſum caput ſagaci objiciens moloſſo. Deinde reliqvos curat canes offis, è pane fruſtillatim ſecto, lacte, jecinore, caſeo, aliaq; carne, calido feræ ſangvine tincta, ſuper detracta cute objectis. Poſt in gramine pranſi, receptui canunt, prædaq; onuſti ad aulam redeunt,

deunt, aut proximum ſuburbanum, nemore, viâq; feſtivâ voce reſonantibus.

Nobilis autem hæc venandi voluptas, Auctumno maximè freqventata, honeſta ſemper & liberalis exercitatio habita eſt. Qvæ in initio ſtatim rerum rei familiari ſubveniſſe traditur. Eqvidem alacris ingenii æſtimo, ſub auroram per ſaltus excire feras luſtris, & moroſa ſilveſtri amœnitate interpellare: ſæpe ſub dio tranſigere noctes, nunc frigora, mox ſolem, pulveremq; pati, cubare humi, & corpus ſerio hoc virium ludo ad aſpera durare. Sic Eſavus, ſic Marſus olim & fortes Sabelli, ſic Germanus impiger robur qvæſivere, & bello animum paravere. Qvibus labor hic Xenophontis experimento plurimum conferre aſſeveratur: cujus ille originem Diis in libro de Venatione aſſcribit. Ac proinde honori Numinum dari cre-

ditum, cornua ſacrare Cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere. A qvo nec hodierna civilitas abhorret, qva Milvios, aliarumq; avium & ferarum exuvias ſuburbanorum atriis affixas videre licet.

Sed venaticæ nunc rei dignitas, provectâ hominum aviditate, in ordinem redacta, paucorum oportunè oblectatione cohibetur; ut Magnates tantum plerisq; in locis deceat, plebeis excluſis. Nimirum, ne multitudinis promiſcuæ inſectatione oppresſæ feræ deficerent; neve agricultio, operæq;, magis in commune utiles, exercitii dulcedine negligerentur. Accesſit latrociniorum metus, qvibus nemora armorum uſu facile infeſtantur. Summi autem Magiſtratus auctoritatem plurimum valuisſe reor, hanc ſibi moleſtiarum relaxationem poſcentis, uſurpationeq; jus qværentis. Sic plurima Naturæ aut Gentium

Jure

Jure communia certis limitibus arctata ſunt, & qvod ſpretum conſvetudine jacuit, dignitatem raritate acqviſivit. Nunc Regalibus vulgo Venationes accenſentur, & Foreſti jura ſeu Banni ſylveſtris clientelari nexu conceduntur. Qvin & Saltuarii, ne qvis turbet feras, cuſtodiæ nemorum præponuntur. Hi, venatoriæ & ferarum naturæ peritisſimi, conſociationes, fœturasq; notant; gnari, cum uterum gerunt, è fœtæ matris veſtigiis maſculum vel fæmellam prædicere, & qvæ miranda plura venatoriæ artis ſcientia amatori ſubminiſtrat.

CAP. XXI.

De Vivariis, Aucupio, Leporum venatu & Caprearum.

CÆterum, cum tempeſtatum vices, gravis æther, repetita aratio, robuſtiorisq; farris ſatio, aut alia impedimenta venatum differant ſæpius, prædæq; non minus ſuccesſui, qvam

induſtriæ debeantur; utili invento veteres Cervis, Capreis, Lepuſculis, ſimilibusq; ſylveſtribus feris ſubjecta dominicis habitationibus vivaria implevere, ut aſpectu clauſa venatio posſidentis oculos oblectaret, utq; uſu exigente ſine impendio ferina culinæ ſuppeteret. Deinde & reditus plurimorum hæc ſtudia juvêre, qvorum prædiis ampliores ſilvas fundi benignitas admovebat. At oblectationi, parco fructu contentæ, modicus ſaltus ſatis eſt maceriâ circumactus, avaritiâ magno ſumptu disſitorum nemorum fatigatâ. Vivarium autem qvi vaſtius conſtituere volet, locus pabuli ferax deligendus, ſilveſtri, montoſaq; facie jucundus, ingentibusq; arboribus opacus. Præterea & gramine, virgultis, uti etiam glandibus, qvernis, tum arbuteis fœtibus, ac reliqvis ſilveſtribus pomis abundet, qvãtumq; fieri poteſt, ad ſaltus vaſtitatem

tem accedat; qvo & feræ frondium denſitate lateant, Dominusq; luſtrotum ſimilitudine majorem voluptatem capiat. Sed limpidos imprimis fontes vivaria reqvirunt: qvi dum ſvavi murmure ſub incumbentibus umbraculis volvuntur, alliciunt loci formoſitate feras, ſalutariq; frigore reficiunt. Si tamen fundi qvalitas neget aqvas, induci rivus poterit amœnis ambagibus, luci receſſus rigaturus; vel ciſternis aqva pluvia colligenda, qvæ miſſa modico torrente arborum ſpatia pervagetur, exhilaretq; ſaltum. Tum & malvis, braſſicâq;, intubo & lactucis ſerendum per intervalla ſolum, ſi lepores clauſi, aliaq; pabula largius promenda. Sterili præſertim tempore, cum terræ negant, hordeo, farre adoreo, vicia, fabâ, vinaceis, aliisq;, qvæ vilius conſtant, feris ſubveniendum, ne inopia conficiat ubertati aſſvetas. Si tamen

recen-

recenter captæ objecta refugiant cibaria, una alterave domi manſvefacta, vivario immiſſa, exemplo cunctantes trahet. Sæpe etiam benigniore tempore, repoſita meſſe, juvandæ, cum fœtæ pepererint, ut benignius eò cum edito partu ſuſtententur. Adeo qvippe domita feritate paulatim manſveſcere ingenia manifeſtum eſt, ut & fœtui clauſæ ſtudeant, buccinaq; inflatâ conveniant, cuſtodis manibus præbita pabula carpentes. Ita in fundo Thuſculano M. Varronis ad effuſam glandem, viciamq; apri, capreæq; concurrebant. Qvod ſimile in agro qvoq; Laurentino apud Q. Hortenſium Axius ſe, ut M. Varro refert, vidiſſe teſtatur: ubi in excelſiore pergula cœnantes, ad inflatam buccinam, tanta cervorum, aprorum & aliarum qvadrupedum multitudo circumfluxit, ut non minus formoſum ipſi ſit viſum ſpectaculum, qvam

cum

cum in Maximo Circo Ædilium exoticæ venationes inſtituuntur. Hæc illa voluptas, etiamnum hoc ſeculo nobilis, proſpectui admoti triclinii objecta: unde pabulationes, diſcurſus, inq; amnibus bibentium luſus Domino videre licet; aut, cum in umbris reclinantur, ſtrepituve impulſarum frondium territæ diffugiunt. Juvat capreolus aut lepus menſam ornans ejusdem nemoris donum, qvod vivos cœnantium oculis offert, unde tanqvam è cella culinæ inferuntur. Profecto vetus ego in bruta dominiũ, qvod in Paradiſo innocentia tribuebat, tali ratione vindicari putarim, venatione ad Domini nutum paratâ.

Sed & per nocturna ſilentia casſitarum majorum aucupium Septembri ſolemne, qvo, ſegetibus exuto campo, tota agmina retibus ſuperinjectis capiuntur. Pari voluptate ſilveſtris anas, qverqvedulæ, fulicæ, aliæq;

palu-

paluſtres volucres amicæ noctis beneficio illaqveantur, qvà junco & algis opaca ripa propius inſidiantes tegit. Circa ingresſum autem confeſtim menſis Sturnorum aucupium voluptati eſt. Ingentibus tum turmis ſociantur, èq; paſtu ſub veſperam redeuntes per globos commurmurant. Mox propiore nocte ceu furvâ nube, ubi qvieſcant tutius, ſuperfunduntur arundinetis. Proinde, qva freqventiam notavere aucupes, præter ſtationem lacus, fluviosve demeſſâ arundine aperiunt: iterum, qva nasſæ hoc præparatæ explicantur, den[illegible]mâ ſcirpi ſilvulâ relictâ, ne hom[illegible]is, retisvè conſpectus iter migrantium turbet. Hinc, cum ſilent nocte, per cubilia accenſis tædis excitantur, virisq; lembo vectis agitati, qva apertū iter, proxima juncorum ſeqvuntur, jugi inſectatione in retia acti. Clauſurus rete ſummo ſe tenet ſilentio, juncis

latens,

latens, ne vox terreat aliis haut facile obſtaculis offenſos. Mox procedente menſe Merulæ, &, cum ficus maturuerunt, Ficedulæ: poſt Perdices, delicatisſimæ volucres, variis aucupum artibus conqviruntur. Voluptas eſt Patrifamilias, orto die, vel decedente, obire dumeta, nemorumq; avi-aria, & poſitis illigatas pedicis, aut eqvinis hærentes ſetis opimas colligere prædas, retibusve aut viſcata arundine, dum æſtas favet, capta agmina ad villam reportare, & amicis partem dono mittere. Deinde leporum venatum & caprearum October inducit, ſub auroram imprimis, cum veſtigia ferarum odorem tenent, canum miniſterio gratum. Ubi plus exercitii luſus voluptatis habet, cum cubilibus expulſa fera camporum libertatem nanciſcitur, cum nunc vertagis, nunc eqvis exagitatur, qvam tanto conatu petitæ prædæ dulcedo. Sed fraudum

dum imprimis varietas placet, qvibus pavidi circumveniuntur. Nam & feſtivo compendio vicina nemori jugera funiculo ambire licet, amitibus per intervalla erecto, de qvo continuâ ſerie plumæ ſuſpenduntur lotio humano tinctæ; qvæ interiore gyro tenent leporem, odore agitatarum territum, nec exitum habentem, niſi qva ſveti itineris ſemitam retia inſedere, qvibus ſe recipiens implicatur. Ita vano metu aperta vitat lepus, in impedita obnoxiè deflectens.

Porro nobilisſimum aucupium, Falconibus, Niſis, & Accipitribus celebre, hunc qvoq; menſem inſignit, priſcis ſeculis nec cogitatâ voluptate. Invenisſe credebatur Fridericus Barbarosſa, cum Romam obſidens moram falleret. Sed Falconum, idq; genus avium nutritores remotiora ſecula cognovisſe, conſcii memorant. Et eximio Imperatori Henrico I. cogno-

gnomentum Aucupis ab amore illuſtris hujus oblectationis obvenisſe conſtat. Fridericus verò II. ſummæ virtutis Imperator, artem venandi cum avibus duobus exactisſimè libris deſcripſit, procul dubio uſu neqvaqvam minor. Ita verum Heroum genus egregias inter artes integra provehens ingenia felicius agebat, qvam pravo qvi luxui per deſidiam objiciuntur. Cui ut natura occurreret, veſtigatores, vertagos, moloſſos, canesq́; leporarios, & alites redire jusſos, ad venandi uſum produxit, totq́; ſolatia, in hac ægri Orbis calamitate, mortalitatis tædiis objecit. Miraculo namq́; res vicina eſt, odia ingeniis avium indita, qvibus ſe invicem perſeqvantur, mortalibusq́; operâ præſtent. Hæc pertinacisſima Falcones, Ardeasq́; exercent. Sed Magnatum demum ſumptus huic ſtudio pares ſunt, qvorum regio, abiete, pinuq́;

con-

conſita, nemora lacu, fluviisq; inſuper rigua alit; grata Ardeis ſtativa. Qvibus talis fundus, adulto Auctumno paludibus inſiſtentes Falconibus venantur. Ardea tum hoſtis certa immenſis voluminibus aëris gyros emetitur, cœlumq; petit: invaſores ab oppoſito cœli cardine ſupernè imminent, prudentes doli, qvo inferiorem Ardea infeſtat. At, irruentium illa impetus ultura, ſupina prælium init, multæq; artis ambagibus commiſſi ſe fatigant, donec ad ultima converſus Falco, ſocioq; adjutus robore, (duobus enim Falconibus hoc aptius aucupium peragitur) urget deficientem, terræq; allidit. Sic &, robuſtius aviū genus, Accipitres lepores aggredi audent, deſuperq; involantes cervici ungves injiciunt, alterum pedem, loris coërcitum, terræ infigentes, ne grandior fera rumpat invaſorem. Tam memorabili voluptate prædo-

num

num volucrum audacia Dominum recreat, præterqvam qvæ ferina dapes miniſtrat, qvibus tam nobili ex luſu pretium eſt.

CAP. XXII.

De Piſcatione & Piſcinis.

PIſcationum qvoq; utilitas non minus rei familiari ſubvenit, qvam reliqvæ paſtiones, benè circa villam curatæ. Nam & menſas delicatis obſoniis opulentant piſcinæ, villæq; amœnitatem & qvæſtus egregiè juvant. Auctumno vero, ut aliarum rerum, maximi harundem proventus. Tum enim piſcinæ vulgo deducuntur; Carpiones, Lucei, Mulli, aliiq; piſces, conſumptis æſtivariorũ eſcis, pabuli causâ in hyberna transponuntur, lacusq; ſubductâ aqvâ inſtaurantur. Qva occaſione verriculis, tragulis & ſagenis congeſta piſciũ multitudo, partim hyemi ſervatur muriâ condita, vel ad ſolem aut fumum

mum ſiccatur. At pulchrius longè in ſubjectis ſtylobatæ alveis, in culina vel atrio piſces habentur, recenti ſemper aqva lætantes. Sic Muſtellæ, Trutæ, Funduli, & nobilisſima qvæq; obſonia aluntur, cœnis parata, qvibus vel manu promantur. Qvidam in adjectis domui hortis ſub tectis ad hoc ſtructis Ichtiotrophia habent, pretioſisſimis piſcibus plena, ſaliente inibi fonte, objectisq; cibariis ſaginatis. Qvæ, amœnitatis, ſalutisq; ſtudio, per anabatra qvædam humilioribus piſcinis, eidem uſui deſtinatis, per canales aqvam communicant, libero ſemper fluxu meantem. Huc, qvantum placet Domino, ex magnis lacubus aut ſtagnis, ubi tam facile non capiuntur, congeritur, ut necesſitati parati piſces habeantur. Illuſtriores uſum deliciis ac miraculis plane conſummavere, non tantum in menſa cibis, ſed & in politisſimis labris, tan-

qvam

qvam faberrimè factis ciſternis, luſu piſcium & aqvâ lucidisſimâ delectati. Namq; à viſu memoria recens eſt, de oppoſitorum qvadratæ hujusmodi ſtructuræ cardinum globis decusſatim jactatam aqvam, exoticorumq; piſcium incluſa examina viſum magis natatu, qvam gulam obſonio detinuisſe. Pari gratia ſub dio poſitis piſcinis clauduntur exqviſitisſimi ſaporis piſces, qvorum venuſtas coloris formoſitate pellucentibus lymphis rarisſima; & ad objecti panis fruſtula catervatim adnantes ſpectatorem jucunda ſæpè contentione morantur. Magni autem ſemper piſciū cura facta; adeo, ut jam vetus illa Romuli, Numæq; ruſtica progenies ingentibus impendiis obſoniis ſtuduerit. Nam & in petra excidebantur, vel Signino opere piſcinæ conſtruebantur, congrua crepidine munitæ, cujus objectu tempeſtas frangeretur.

At dulcibus tantum aqvis alebantur piſces, & factæ piſcinæ, qvosq; natura lacus dederat, convectis ſeminibus marinis, ſcaris, mugileq; replebantur. Neq; enim qva copiarum parte urbanam villaticæ vitæ præferri ſuſtinebant. Interim recenti ſemper aqva fovebant, nec reſide, locisve peſtilentibus laborare patiebantur. Res hactenus honeſta & laudata, absq; luxuria manſisſet, qvæ, abolitâ priſcâ frugalitate, maria ipſa, Neptunumq; poſtea clauſit, docuitq; erudita palata, fluviatilem faſtidire lupum, niſi qvem Tybris adverſo torrente defatigasſet. Tum obſoniorum pretia, lautitiæq; locupletum ingenti ſumptu piſcinas ædificare impulere, majori etiam incluſa, & patrimoniis ſæpe conſumptis alere. C. Hirrius, dicente Varrone, ex ædificiis, qvæ in piſcinarum vicinia habebat, aliqvot, millia ſeſtertia coëgit; eam omnem merce-

mercedem piſcium eſcis impendebat: &, uno tempore Cæſari ſex millia Murenarum mutua dediſſe in pondus, ſe meminiſſe, & ob piſcium copiam Qvadragies Sextertio villam veniſſe memorat. Q. Hortenſius piſcinas ingenti ſumptu ſtructas ad Baulos habebat, & in cœnam Puteolis emptos piſces adhibebat, ut propriis parceret. Qvos maximâ curâ alebat, minutos ſubinde aggerans piſciculos, emptitiaq; ſalſamenta objiciens. L. Lucullus, Macrobio, Varroneq; teſtantibus, exciſo juxta Neapolim monte, majore impendio piſcinam, qvam villam, ædificavit, Euripum & maria admittendo. Pari cura in Bajano ardebat, architecto permittens, ut ſuam pecuniam conſumeret, dummodò ſpecus in mare è piſcinis perducerentur. In hoc itaq; tum ſummo ſtudio laborabatur, creſcentibus deliciis popinalibus, ut qvam maxima piſcinis gloria

eſſet,

eſſet, qvas ad maris faciem ingenti ſpatio effundebant, ut minimè ab incluſis piſcibus cuſtodia ſentiretur. Longos itidem receſſus & flexuoſos ſpecus per latera cavabant, ut opaciores eſſent æſtuantibus latebræ. Sæpius & in frigidiora loca ob æſtus educebant piſces. Tanta lacuum vaſtitas, injectis petris, & algâ adjuta, illius ſeculi luxuriæ inſerviebat. De cætero & à mari vivaria deferebantur. Qvæ à Carpathio inde usq; Tiberii tempore Octavius claſſis præfectus advexit; mox inter Hoſtiam & Campaniæ littus Scarorum immenſam multitudinem in mare ſparſit, forteq; captos reponi cavit. Nec qvinqvennio qvenqvam ex his Cocus in jus vocare audebat, ut Varro in hoc argumento jocatur. Et ſicut triumphatarum gentium olim, ſic tum piſcium vocabulis clarere plurimi geſtiebant. Nunc modicâ induſtriâ lacus

fiunt,

fiunt, conſervanturq; facili ad hæc ſtudia ruris opportunitate. Et vulgaribus ſtagnis prope non minus pretium, qvam ſumptuoſis illis olim, obſoniorum proventu; nec novum etiamnum, aliqvibus locis, piſcinarum reditus pene agrorum, qvamvis ampliſſimorum, pecuariæq; cenſus ſuperare: ubi favet Neptunus piſcatu, & viciniæ luxus pretium accendit, qva Lucei, Carpionesq; ingenti copia vehuntur. At qvibus frugalior fundus, patresfamilias ſatis habent, ut culinæ piſcina ſufficiat, ſi ad forum piſcatorium piſces perferri non poſſint. Cum alia facile benignitate natura ſoli ſuppleat, locorum parcitate negata.

CAP. XXIII.

De Vineis & origine harundem, ubi & de laude Italiæ & Germaniæ.

SEneſcente Octobri vindemia maturis uvis impendet, ſvaviſſimo li-

qvore mortalibus profutura. Qvem ægritudinem ſummovere, cor recreare, inq; hoc creatum, ut exhilaret hominē: Vinum, temperanter ſumptum, lætificare corpus & animam, nec vitā cenſendam, ubi deſit vinū, à præſtantisſimo prudentiæ doctore, Syracide asſertum. Nec fruſtra Dei benignitate nobile adeo munus indultum, cum ſtatim, ac ſubſidente diluvio tellus emerſit Noacho, qvem Janum gentiles & Bacchum indigitarunt, vitis uſus monſtratus. Ex eo traductâ propagine, toto pasſim orbe vineta coli cepere. Qvæ ob locorum, cœliq; varietatem, promiſcua bonitate excellunt. Creta Malvatico claret, dulci, robuſtoq; mero, immenſis maris ambagibus ad nos delato. Hiſpania generoſas vites alit, & exqviſitisſimi ſaporis odorisq; vino exuberat, cui & coloris concinnitas plurimum confert. Galliæ immitibus alicubi uvis,

at per

at per Andegavenſem tractum, pluribusq; locis, cum plenæ maturitati æſtas ſuffecerit, ſapidisſimis abundant. Nec Hungaria ſalubrium vinorum indiga, qvæ pasſim locorum præſtantia profert; ſed Sirmiana bonitate præcellunt. Italia verò delicatisſimo omnium mero reliqva ſuperat. Incredibili Regionis pulchritudine orbis huc pene deliciæ congeſtæ. Campania ſoli ubertate Libero, Cereréq; felix: mari portuum nobilitate hoſpitalitas inſignis: amicti vitibus montes Gaurus, Falernus, Masſicus, & in Hetruria clarus Phaliſcorum; Nemora illic Medicis, Citriis, Puniceisq; malis læta: Caſtaneta, oliveta larga, omnium deniq; fructuum excellentia & copia.

Sed nulla terrarum laude inferior Germania, memorabili felicitate dotata. Ingenti primo ſpatio diffuſa, Magnæ inde apud Geographos no-

men tulit. Placidis ſublata collibus, non immanium rupium dorſo rigens, aut ſterilium montium fornacibus æſtuans, Barbarorumve incurſibus promiſcue horrens. Nativis fructibus contenta, peregrinam non reqvirit annonam, ſibi horreum & penu. Fluviis rigua, commerciis celebribus: qvalis Rhenus & Danubius: hinc Nicer & Mœnus: mox Viader & Albis, amœnisſimis cohibiti ripis alvei, perpetuisq; pleriq; vinetis prætexti. Rhenus & Nicer imprimis colles crebra vite formoſos lambunt, generoſisſimi vini feraces, amnes Baccho gratisſimi. Cujus aræ à gentili ſuperſtitione, vel certe memoriâ priſci ævi, hactenus in cognomine loco ſuperant, cui Baccheracenſe merum nomen debet. Neccareum vinum nectar eſt. Poſt Alſatica, Franconica, & qvæ Luſatiæ pars ad Viadrum extendit, in pretio ſunt. Ut Tyrolenſes taceam

ceam vites, aut qvas Auſtria fert, majori ambitione commendandas. Cæterum tot egregiæ urbes, tot arces munitæ, tot oppida & villæ non parum laudibus addunt. Et qvæ olim loca horrentium ſylvarum ſolitudo, aut paluſtris deformitas infamabat, tot jam prædiis, vicis & hortis ſtructa ſunt, ut cultisſima qvæq; amœnitate excellant. Et exoticos non tantum flores, ſed & nobilisſimos fructus progenerare, Italiæ, Hiſpaniæq́; æmulà, didicit, obſeqventisſima mortalium curæ, Germania. Hæc Punica nunc, Citria & Aurea profert mala; hæc Ficus & Laurum. Et qvæ olim in disſitis ſe regionibus vidisſe populares memorabant, nunc admiranda cum voluptate in patria carpunt. Multa nempe dies, variusq́; labor, mutabilis ævi, plæraq; in melius retulere. Cœlum clemens & validum robori favet. Crebri ad utrumq; ma-

re portus. Viris habitatur, Italorum confeſſione, nec priſcis cedentibus. Nec minor Imperii Poſſeſſorum laus erit, qvã cum amicitiâ Romanâ præcellerent, &, Tacito teſte, Romam miſſi Friſiorum Legati cum viſcentiũ comitate inter Patres conſiderent, exclamantes: (*Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos eſſe:*) à Nerone ambo civitate donati. Ergò illi virtute longe maxima triumphos ſemper qvæſivere, Pœnis, Samnitibus, Galliis & Hiſpaniis à ſummæ prudentiæ Hiſtorico prælati, ipſisq; Parthis & Arſacis Regno acrior Germanorũ libertas æſtimata: Varoq; cum legionibus cæſo, geminæ aqvilæ inſignibus labaro detractis, Germanici Imperii perennantem Majeſtatem conſtituerunt. Porrò civilitate qvoq; gliſcunt. Humaniorum qvippe commercia aſperitatis olim opprobratæ ſeveritatem, ut & ſimplicitatem dudum

dum invertere. Qvibus ingenii encomium Typographiæ & tormentorum bellicorum inventis acceſſit. Si qvid labis eſt, qvam omnis natio naturæ vitio trahit, tardè alieno contagio ſerpentem noxam Germanorum mores admiſere, ut tamen infra originis turpitudinem ſubſiſtat. Nec enim vitia ridere, aut corrumpere & corrumpi ſeculum ibi vocatur. Optimis qvibusq; labor eſt, fortitudine excellere & juſtitiâ. Qvibus moderationis neceſſitudine, qvod eſt arduum maximè inter mortales, gloriâ invidiam vincere licuit. Plaga hæc Arminios, Carolos, Henricos, Maximilianos, & tot belli, paciſq; decora tulit. Nunc, poſt immanes motus & pertinacis belli labores, in libertatis ſtudio hærens, pietatis & conſtantiæ gloriam Majorũ immortalitati jungit. Ergò deploratæ populorum res ſpe pacis refloreſcunt. Abſit modò

 invi-

invidia, & ſpectatæ virtutis præſidio tutum Imperium amicæ domus æterna excipiat manſvetudo. Verùm ego ad ordinem, à qvo me contemplatio ſuccedentis felicitatis averterat, redeo.

CAP. XXIV.

De Vindemia & Aviariorum uſu.

UVæ vitibus adimuntur, cum, nocturnis pruinis, rorationibusq; maceratæ, miteſcere ceperint, incipiendaq; vindemia ab apriciore vineæ parte præcoci, citiusq; cocta uva. Qvarum qvædam prælo ad potum leguntur, qvædam ſecretis corbulis eſui deſtinantur. Nam & picatis amphoris clauſæ piſcinis immittuntur, longo vigore bellariis ſuffecturæ. Noviſſima hæc ruſticatio præcipuam voluptatem habet formoſitate exuberantis vineæ, & fragrantiâ uvarum, aſpectu animoq; exhilaratis. Hinc alacritas jugi operâ incumbens; cum decer-

decerpti botri primo pedibus calcantur, mox torculari ſubjecti folliculi, qvod reliqvum tenent muſti, in ſubjectum lacum exſudant. At acutis falculis demendæ uvæ, ne, dum manu ſtringuntur, bona fructus portio ſparſis acinis pereat. Dein & mundities imprimis omni in opere reqviritur. Qvapropter per vindemiam accuratisſimâ inſpectione opus eſt, ne qvid ſordidè aut negligenter fiat. Dolia qvoq; & ſeriæ, cæteraq; vaſa ante paulò picanda partim, partim repurganda, qvam expresſa vina condantur. Hinc nonnulla herbis, radicibus, aromatisq; præparantur. Sic Myrtiten, ſic Scylliten vinum & Abſynthiten, aliaq; Priſci etiam ſalutari domeſticæ rei uſu condidere. Præterea & in obſoniorum embammata recens à torculari muſtum cum ſinapi tritum picatis vaſculis ſervatur. Mox ſapa, defrutumq; coqvuntur. Du-

Digitized by Google

rante verò vindemiâ dulce eſt, felicibus collibus immorari, turgentia luſtrare arbuſta, muſteosq́; lacus ſvavius fluentes auctumno, qvàm vere gemmei fontes. Inſita paſſim vinetis Amygdalus, Caſtaneave umbram ſpargit, meridiantibus oportunam, novo mox vigore repetituris opus, leni otio interruptum. Hîc cibos & potum, hîc veſtes reponunt, hûc pranſuri ſuccedunt. Sed memoranda prorſus, cum in veſperam vergit dies, oblectatio eſt, qva fluvii, amnes, aut rivi vineta alluunt. Declivior tum Sol umbras auget, aura montium pulchritudine ſubjectas undas pingens: lætius ferè in aqvis virentibus racemis, qvàm qvos floridiſſima juga ferunt. Tali facie Rhenum adjecti colles longo dorſo inumbrant. Sic Nicrum & Moſellam, Viadrumq́; per margines conſitæ vites ornant. Turget medio in lacu vindemiæ,

demia, vectusq; limbo nauta uvas prope numerat, & avidius ex amne, qvam pendulo de ripa pampino, acinos decerpere geſtit. Hæc ſuperne ſpeculatus vinitor, laborum demum ſortem agnoſcit innumeris voluptatibus jucundam. Novisſimè, cum veſper irrubeſcens ingruentis noctis crepuſculum propiore obſcuritate vehit, oppida repetunt vindemiatores, immenſis DEI beneficiis læti. Ita mortalitas voluptate ceu torrente irrigatur, amplisſimis bonis cœleſtis domus inebriata. Optimus, Maximusq; Paterfamilias montes & convalles immenſa fertilitate, arva ſegete induit: pecori gramina, frumenta mortalibus ſufficit: ut panis renovet vires, vina cor exhilarent, oleum formam. Tanta benignitas nunqvam fatigatæ bonitatis! Nos facie in terrā proni (qvid enim aliud valemus?) gratias agamus Deo, ſtupendis factis orbi

orbi claro: Qvi ab utero Matris dies noſtros provexit, miſeratusq́; ſortem indulgenter benefecit. Exactis idem curis lætitiâ nos erigat, perpetuetq́; pacem! Miſericordia ejus nos amplexa noxas reprimat, & ab omni anguſtia eripiat vitam! Abſolutâ vindemiâ ablaqveantur vites. Sic per æſtatem de ſtirpe enatæ radiculæ nudantur: qvæ longius à matre, ferro recidendæ, ne convaleſcentes inferioribus ſuccum ſubtrahant, ſummâq́; hæreat terrâ vitis, frigoribus poſtmodo, æſtuiq́; obnoxia. Anteqvam tamen frigoris ſuſpecta hyems ingruat, facti lacuſculi terrâ exæqvandi ſunt. Hoc circiter tempus hiſce locis Turdiſe referunt, qvos auctumnali æqvinoctio redire Varroni placet. Hyemis autem confinio & Decembri Menſe per fœcunda baccis virgulta Turdis laqveos expediendos Palladius cenſet. Hi, cum Ficedulæ, Galeritæ, Merulæ,

rulæ, & aliæ aves parcius obveniunt; turmatim Myrteta, Juniperiq; frutecta ſeqvuntur, aucupantibus dulciſſimæ prædæ; qvorum inſidiis objecti, ex qvo pretium rebus faſtidia qvotidianorum fecere. Namq; non laqveis tantum ſuſpenditur hoc genus, ſtatim menſis inferendum, ſed & retibus, qvæ coopertoria vocant, per frondoſa jugera vivi capiuntur, & ornithoni Turdi includuntur, beneq; ſaginati promuntur. Veterum memorabilis circa aviaria cura fuit, cum delectationis qvædam cauſâ conſtituerent, qvædam fructus. Nonnulli utrumq; junxere, qvod Lucullum in Thuſculano feciſſe M. Terentius teſtatur: ubi in triclinio cœnans alios in mazonomo videbat coctos, alios circa feneſtras volitantes. Cæterum Turdaria, utpote uſu præcipua, impenſâ majori ſtruuntur, facta capaci teſtudine aut periſtylio, tegulis, retiq; tecto,

cto, in qvo millia aliqvot Turdorum nutriri poſſint. Immiſſa aqva potui anguſtis canalibus ſerpat, ne abundantia inqvinet aves, lutove vexet. Tantum per macerias luminis admittendum, qvantum cibo, ſeſſioniq; inveniendis ſufficiat. Nulla feneſtris arbor, volucrisq; objicienda; qvod viſa incluſas libertatis deſiderio macerent. Cibi è ficubus aridis, pinſitis polline, Myrthi aut Juniperi baccis, Lentiſci & Oleaſtri ſeminibus præbendi, canaliculiq; milio, firmiſſima eſca, repleti apponendi, ut pingveſcant citius; faſtidioq; viciſſitudine medendum. Veterani ſemper novitiis intervolitent, ut mœſtitiam carceris mitigent captis, conſvetudineq; allectent. Qvi macello aut menſæ deſtinantur, pingvefacti in ſecluſorium ſecernuntur, & venditi reditus non contemnendos altori contulere. Apud Romanos ternis ſæpe denariis emptos

emptos ſingulos, cum triumphantes populo epulum dabant, allegatus Varro memorat: qvæ qvotidiana pretia ſuccedens nepotum luxuries effecit. At qvi voluptati deſtinatur ornithon, in nemoris, hortive conſepto qvadrata, aliave forma ponendus, ut tectum, in umbonis concinnitatem aſcendens, formoſo apice claudatur; mox reti, nervis aut ferreis filis muniendus. Proſpectus ad campos, arboresq́; ſit, qvo avium cantatricium chorus, ut ſunt Luſciniæ, Merulæ, aliæq́; impensè delectantur. Qvidam diſparatis caveis ornithonis ſpatia ſecernunt ad volucrum differentiam, intusq́; arbuſculas humiles ad inductum tenuem rivulum canaliculis diſtributum alunt, qvibus inſideant aves, captivitatis obliturae. Utplurimum autem aviariorum hæc voluptas porticibus, exedris, aut pergulis admoveri ſolet, convivas aſpectu, cantuq́;

tuq́; exhilaratura. Qvaliter & ſæpè nominatum Varronem aviarium ſub Casſino eleganter diſpoſuisſe, ex Re ipſius Ruſtica comperimus. Porrò fructus cauſâ freqventius loca avibus deſignantur, ubi opportunè habeantur. Neosſotrophia imprimis pollent, qvæ & uſui villæ & decori ſunt, amœnitateq́; ſtructuræ patremfamilias oblectant. In his Anates, Qverqvedulæ, Boſchides, Phalerides, ſimilesq́; ſtagnis, paludibusq́; lætæ volucres, aluntur. Mediocris verò planities maceriâ circumdatur, ſuperne clatris aut reti clauſâ, qvæ ab egresſu domeſticas aves, &, ne invoient, Milvios, Accipitresq́; prohibeant. Media parte ſpatio conveniens lacus defoditur, paulatim clivo ſubſidens, cujus oſtiũ, qva unda influit, Signino opere ſternitur, ne violentia illabentis undæ ora convellat. Stagni circuitus lapidibus & tectorio munitur, ne tar-

daturas

daturas nantes herbas evomat. Media lacus pars iterum terrena ſit, colocaſiis, ſimilibusq; herbis conſita, qvæ avium receptacula inumbrent. Placet & in ſylvulis Tamaricum aut ſirporũ immorari, qvæ media in inſula luxurient. Aqvæ circum ambitus vacet, ut, cum apricitas diei ad luſum aves invitat, ſine obſtaculo nandi velocitate geſtiant: nam & commeandi libertatem amant, & latebras, qvibus abdi, latentiaq; animalia ſectari posſint, qværunt. Capacitas itidem loci gramini ſua ſpatia tribuat, qvod à ripa ſtagni ad maceriam penè vireat. Maceriæ qvadrata cubilia tectorio incruſtata junguntur, qvibus nidificent aves. Ea interſitis buxeis aut myrteis fruticibus teguntur. Sed & humi canaliculus deprimitur, per qvem cum aqva cibi decurrant. Fœturæ ſtudium Martio illis & ſeqventi menſe, ut reliqvis avibus. Tum ſtipulæ,

pulæ, feſtucæ & ſurculi pasſim ſpargendi, qvibus nidos ſtruant. Sed cunctantius ſylveſtres in cuſtodia fœtant. Qvapropter ova circa paludes colligenda, cohortalibusq; gallinis ſubjicienda. Sic miteſcunt excluſi pulli conſvetudine, clauſiq; haud ægrè progenerare comperiuntur. Pari ſucceſſu Phaſianis cortes, columbis loculamenta, & Pavonibus, Numidicisq; porticus conſtituuntur, ut, qvoties uſus poſcit, dapibus vel cenſui ſuppetant. Qvæ ſigillatim compendia agreſtis diſciplina cultori præſcribit.

CAP. XXV.

De Auctumni opulentia & Pithœgiis.

JUgis profecto ruris felicitas, non opulentiâ ſolum, ſed & deliciis ſpectata. Auctumnus verò cumulatisſime cuncta præ cæteris tempeſtatibus anni promit: tam, qvos rura & horti fructus tulere; qvam, qvæ nemora, lacus aut villa de venatione & alti-

altilibus produxere: qvæ macella, ſtato hebdomadaliũ mercatuũ conventu, effatim exponunt; qvi à Romanis initium ſumpſere. Cum enim principio Urbis in agris proceres agerent, è terra victum qværentes, nono qvoq; die per viatores in publicum conſiliũ accerſebantur, unde Nundinis nomen. Inſtituti hac occaſione mercatus, uſu exigente, qvibus agreſtia oppidis, urbanaq; ruri communicata: qvi nunc toto orbe fermè hebdomadatim celebrantur. Auctumno autem imprimis excellunt, qvo ſumma in copia univerſa ruris bona urbi importantur. Huc armenta, huc greges prima luce pelluntur: huc poma & pyra vehuntur. Stipantur plauſtra omnigeno villæ proventu, & qvæ ad urbem via ducit, exercitu qvodam commeantium fervet. Exultat civitas nundinantium occurſu, & lætatur bonis, in conſpectum veniente totius penè

anni

anni proventu. Hic hortenſia explicantur: alibi uvæ & mella venduntur. Mox venationem taberna exponit: pendent ficedulæ & turdi, lepus aut attagines. Non capreæ deſunt aut cohortales aves, paluſtrisve anas. Alacris ubiq; contentio; hoc uno, alio aliud præſtinante. Nunc Capi, nunc anſeres, dein verveces poſcuntur: intervenit bovem fune ducens, vel majalem trahens ad laniena͞m. Multitudinis promiſcuæ voces gratiſſimo tumultu urbem miſcent. Qvoties, beatæ his pacis divitiis intumeſcens, populus conceſſa non agnovit bona, contemptu, luxuq; inſolens! Hinc accerſitæ vitiis clades incubuere, ſecutæq; vices infandis calamitatibus mortalium ingratitudinem afflixerunt. Hæc Sodomarum, Babylonisq; fata fuere: hinc Gabaonitarum ſtrages, infinitæq; aliæ populorum plagæ. Qvantum præſtat frugalitas

litas,futuri provida, & inſperatæ inopiæ ſuperflua reponens: ut Joſephus, reſervatis è fertilitate frumentis, ſeptennalem Ægyptiæ famis, vicinorumq; neceſſitatem prudenter explevit.

Inſeqvitur November rigidiore cœlo immitis, ſed nec oblectationum exſors, qvæ à lapſis menſibus transmittuntur. Et novo propemodum menſe liberalibus hoſpitiis indulgent mortales, invitante S. Martini celebritate, qvem conſpicua in egenos pietas inter divos evexit. Nec dubitem, ante temporis felicitatem cultam, ſuper vindemiâ gratitudine exoriente,cum nova primum vina libarentur. Propendere eò & Gentiles, divinis beneficiis provocati: Athenienſes hoc menſe Vinalia feſta celebrabant, Pithœgia nuncupata, in Lenæi Dionyſii honorem; & in hilaritatis tum commercium ſervos & mercena-

cenarios acciebant. Reliniebantur enim muſto plena dolia, ac proinde, facta re divina, Dionyſiaci doni uſus omnibus promiſcue patebat. Innoxiam tum, ſalubremq́; ipſis fieri medicamenti hujus potionem, teſte Plutarcho, comprecabantur. Nunc continuata pietas ſtato die hilaritatem effundit, durante moderatis gaudiis favore, qvi luxui, intempeſtivisq́; contuberniis negatus.

Eqvidem in memoriam redeo felicium temporum, dum hæc ſcribo, qvæ Judaici populi caſus varia vicisſitudine conſeqvebantur. Nunc, cum ex hoſtibus celebris illos victoria maneret, vel poſt longa exilia, protactæq́; captivitatis ſqvalorem patria reduces videret: ut fleverit præ gaudio populus, cum antiqva ſacra; cum legem & fœderis arcam repeteret: ut Tabernaculorum feſtum infanda, ſed ſancta hilaritate celebrarit, ſacerdotum

voce

voce ad gaudia invitatus; qvi præconum more proclamabant: *Dies ſanctificatus eſt Domino DEO noſtro, nolite lugere, & nolite flere. Ite & comedite pingvia, & bibite mulſum, & mittite partes his, qvi non præparaverunt ſibi: qvia ſanctus dies Domini eſt, & nolite contriſtari. Gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra.* Egregium profectò lætitiæ exemplum, qvą Dei benefacta expendenda! Qvem triſti, moroſoq; cultu non delectari, tot feriarum dedicatione manifeſtum eſt? dummodo laſcivia abſit, interq; conceſſas delicias ſeveritate caro dometur. Sacrificia priſcæ legis ſanctis epulis transacta; qvæ triſtitia contaminare nefas erat: obſtitereq; ſemper pii, inter placita mundi, affectibus, ne luxu inſoleſcerent. Tantum poterat moderatio, morum integritate ſuſtentata. Abraham, cum Iſaacus filius ablactaretur, facto convivio, lautius genio

nio indulſit. Joſephus, Ægypti Princeps, cum fratribus largiore vino regni curas ſolvit. Tobias junior nuptias cum amicis hilares, ſed in Dei timore celebrabat: qvi ſi temperet convictus, & cauſa lætitiæ ſit, levitati locus non vacat.

CAP. XXVI.

De Lini & Cannabis præparatione: dein altilium cura & lignatione: mox fugacitate vitæ.

PORrò rei familiaris uſus Cannabi, Junco & Sparto idonea qvoq; loca aſſignat, ubi funibus, maculis, retibus & plagis utilis materies generetur. Linum imprimis neceſſaria humano corpori velamina confert, cujus culturâ ob id matresfamilias impenſè delectantur, patientiſſimæ laboris, qvo tractandum, anteqvam impendi poſſit. Et, Apulejo referente, Orphei & Pythagoræ ſcitis inter optimas fruges, qvæ terra oriuntur, lini

ſeges

ſeges computata eſt, ſacerdotumq́; amictui & rebus divinis velamenta linea, ut mundisſima, deſtinata; laneo, ut profano veſtitu, proſcripto. Magno itaq; ſtudio, ob uſum, præparatur; propiore verò hyeme fermè in ſtatum redigitur: cùm, qvod à ruris laboribus hactenus otium negetur; tum, qvod ex intervallo ſuccedentibus operis indigeat. Primò enim erutum paludibus maceratur, modicaq́; putredine coqvitur; hinc ſiccatum ligneis dentalibus frangitur; mox flagris penitius domatur, donec crudior membrana decorticetur: reſiduæ poſt fibræ carminantur, pectunturq́; ferreis hamis, in tenuisſima fila, tanqvam capillamenta, ſparſæ: & tum deniq; colo aptatur telis, domeſticis neceſſitatibus ſuffecturum. Hinc familiæ amicula; hinc lectiſterniis involucra, ſtragula & lodices; hinc mappæ & mantilia fiunt; mun-

dumq; domus & ornamenta telæ egregia concinnitate miniſtrant: qvorum pretia Batavæ nurus, & ſi qva præterea ſolers natio, tæniis, reticulis, redimiculisq; exqviſitisſimi operis ampliſſimè oſtendunt. Taceo Linum Asbeſtinum ſeu vivum, cui toto orbe principatus olim tributus. Hinc facta tela in ignem valebat, qva Regum cadavera involuta cremabantur, ne reliqvo cineri collapſa compages miſceretur, flammisq; purgata magis nitebat, pretioſisſimis margaritis valore æqvata. Par pene Byſſo dignitas, ſubtilisſimo Græciæ lino; nec Carbaſo, ex India advectæ telæ, minor: qvas pretioſisſimas qvondā fuisſe Plinius memorat; poſt minus curioſa ætas, ut alia plura, perire ſuſtinuit.

Cum extremi ſub occaſum Auctumni dant ſylvæ arbuti, porcorum greges pingveſcunt, ſylveſtri pabulo læti. Nam & nemorum ſpatia, Chaoniiq;

oniiq; fructus carnem laborant ſvavius, qvam cum ſaginaria ſocordes claudunt: & aprorum plurimum naturam induunt, hoc cum victu ſylveſcunt libertate, parum etiam à venatione alieni. Ac proinde, qva qvercu, ſubere, fago, cerris, ilicibus, corylis, pomiferisq; ſylveſtribus aliis, ut arbuto, pruno, cornu & pinu locus freqvens eſt, optimè paſcuntur: & ſucceſſive, miteſcente arborum fructu, toto pene anno ſaturantur. Qva negatur commoditas, per æſtatem promiſcue per campos paſcuntur. Paluſtre tamen ſolum ſitienti præfertur; ubi umbroſior locus, qviq; meridie fervente pecus defendat. Illic & in luto volutari, perq; ſtagna, huic generi gratisſima, dulces ſcirpi, junci & cannæ radiculas conſectari, vel lumbricos eruere licet. Poſt demesſis frugibus, cum æſtas intepeſcit, ſtipulâ, cæterisq; leguminum frugibus ca-

 ducis

ducis aluntur. Noviſſimè ex horreis largiore victu ſaginantur, & de manu ſemper datur. Objiciuntur &, ubi fundus præbet, vinacea, ſiliqvæ & feces, ſi negent cibos nemora, qvos non usqveqvaq; qvotannis producunt. Glans tamen, reliqvaq; ſylveſtria poma, qvando ſuppetunt, omnino præſtant, & jucundiſſimum carni ſuillæ ſaporem conferunt. Qvapropter, dum licet, per qverceta paſcuntur, cuſtodesq; & moloſſi gregi adduntur, ne luporum rabies deſtitutis obſit, jam tum nocturnis furtis prædantiū. Pruinoſas noctes accenſa ornus mitigat, cui circumfuſi ſubulci fiſcellas ſcirpeas, aliaq; uſui futura vimina nectunt, ne deſidia otium corrumpat. Supra autem, qvam credibile, apud priſcos ſuillum pecus æſtimatum: adeò, ut immolandi initium Varro ab hoc genere ſumptum putet. Et initiis Cereris, & cum fœdera inibantur;

deinde

deinde & nuptiarum initio ab antiqvis Regibus & ſublimibus viris Hetruſcis, ut & Latinis, Græcisq́; in Italia immolatos porcos, idem memorat. Imo & Græcis olim ab immolatione ſues, & ſacres antiqvis Romanis decimo à partu die ad ſacrificia idonei porcelli dicebantur. In virginibus deniq; naturam, qva fœminæ ſunt, porcam nutrices appellabant. De cætero ſummis caro in deliciis habebatur, (ſumina præſertim & vulvæ porcarum) qvam ad epulandum à natura donatam cenſebant: qvod anima porcis pro ſale data ſit, qvi carnem ſervaret. Itaq; ipſi ingenti cura hosce greges tuebantur, & aliunde, ubi excellebant, coemebant. Gallicas autem ſuccidias cunctis aliis prætulêre, qvas etiam Cato commendavit. Et qvotannis Romam pernæ, tomacinæ, taniacæ, & petaſones è Gallia apportabantur. Nunc Lombar-

dici, ubi Caſtanetis greges lætantur, præcellunt: deinde Weſtphali petaſones, & promiſcue, qvos Saxonia miniſtrat, appetuntur. Sed vulgò ſui qvæq; regio ſuccidiis contenta eſt, bonitatem ſaginæ dexteritate conferente, qva res nunc domeſtica plurimum pollet.

Sed & urgenti Brumæ ſylvarum ſtrage ſubſidia paranda: qvanqvam paterfamilias prudens tempeſtivius lignile inſtruat, ut ſiccari robora ante uſum posſint; qvo minore fumo cum foco, vaporariisq́; pabula miniſtranda obſint. Sæpè tamen aliæ occupationes huic rationi obſtant, differuntq́; lignationes mesſis, vindemiæq́; præcipitati labores. November otia indulget, qvibus cædi ſtipites qveant. Rigor tum aliqvalis operarios urget, ut gnavius inſtent labori, & delectat induſtrios per qverceta errans ſuum agmen, glandibus ferox.

Hic

Hic roſtris luctantur, pabula ſcrutantur, eruuntq́; ceſpites, fragore cadentium arborum, vel defluentium comarum territi diffugiunt, & mox concurrunt. Porrò non domeſtico tantum uſui proſpexiſſe ſatis eſt; ſed &, ſi ſylvarum vaſtitas patitur, venditis lignis reditus prædii extendere licet. Ita tota ſæpè hyems impenditur, & cæſa, fiſſaq́; ligna ingentibus ſtruibus erecta ſiccantur: poſt vehibus, cum via favet, viciais oppidis inferuntur; vel, qvà loci oportunitas eſt, æſtivo tempore per torrentes devehuntur. Imprimis, ſi ſalinarum beneficium natura loco indulſerit, copia ingens lignorum reqviritur; qvibus pretium conſtituit vis focorum, qva ſalſugo in ſalem cogenda. Præterea cereviſiæ coctores, piſtores, & omnis urbana multitudo lignis indigent, qvibus, borealibus præſertim plagis, hyemis acerrimæ ſæpius algorē fran-

gant: qvo nunc, defuncto Auctumno, abeundum.

Sed mihi, in hoc argumento verſanti, vitæ hujus mortalis fugacitatem, fragilitatisq; humanæ figuram Annus ſubjicit, &, almum qvæ rapit diem, hora. Ut enim temporum, ſic & vitæ irreparabilis eſt curſus. Nunc Ver viget; hinc Æſtas effervefcit: mox Auctumnus remittit; tandem iners Bruma recurrit. Pari modo Infantia perit; Adoleſcentia diffluit; ſtata ætas flacceſcit: optimâ qvâq; die fugiente, ſuccedit langvor & labor, tandemq; Mors ipſa effœtis incumbit. Fluxa adeò eſt ætas, textorii more radii volans. Mira celeritas perſeqvitur humana: umbra eſt, fumusq; vita, tam pernici fugæ objecta. Torrentis inſtar labitur, herbamq; refert momentanei floris, qvem aurora provocat, veſper premit. Primo ævo cum vegetior natura mortales produceret,

in

in longum trahebatur vita, nec minus tanta dierum moles vaneſcebat. Mox pauciores, pejoresq;, Jacobi judicio ſecuti, non æqvavere dies Patrum, qvibus peregrinabantur. At, qvæ nunc temporum velocitas? cum breviore longè gyro ætas arctatur. Sed in tanta ætatis feſtinatione incertitudo periculoſisſima eſt. Parca illi ſpes ſupereſt, qvem in rupis præcipitio veſtigia ægrè tenent, aut in maris prærupta crepidine immanes circum inſaniunt fluctus: minor eſt in vitæ hujus ſcopulis hærenti fiducia, cui fragilitas novisſima ſemper objicit, & impendentis termini neceſſitatem. Prudentem fugere non poteſt mortalitas, cujus ſemina trahit, asſiduo ſenſu, caſuumq; freqventiâ, qvotqvot eunt dies, memoriæ objectâ. Panni qvippe inſtar caro atteritur, jam ex priſco pacto morti deſtinata. Et ut comæ formoſæ arboris jugi viciſſitu-

 dini

dini objacent; fugientibus his, aliis prodeuntibus: ſic hominum alii cadunt, alii naſcuntur. Hunc inſidiæ, illum latrones & vis aperta conficit; alium ruina ſepelit; alium aqvæ aut ignes, infinitæq; mortes aliæ tollunt. Tanto diſcrimine obſidetur vita: momentanea, ætatis fugâ, nulla, caſuum inconſtantiâ. Nullum ſecuritati ſpatium eſt. Curſus ætatis brevis eſt, vitæ brevior, ætatis ſæpe ingresſu interceptus. Hinc ſomno, nugis & fabulis, vel ſi qvid vanius eſt & fugacius, æqviparatur: qvæ indies recolligere, prima meritò ſapientia judicanda. Communi nempe omnia occaſu comprehenſa ſunt, cui natura ſubjacet, cujus portio ſumus, ne nos lateat infirmitas, à qva finis pendet. Mens ſola æterna eſt, immortalitate divinitati ipſi confinis.

CAP. XXVII.

De Hyeme, naturæ ejuſdem & occupationibus.

HYems noviſſima Anni tempeſtas eſt, cum natura rerum cultum, qvo orbem veſtiverat, ſubducit: humus viroris nuda, arbor comæ; nulla nemorum umbra eſt: cœlum nubilum, aër Aqvilonis flabris horreſcens; ſterili omnia facie caliginoſa. Agricola villæ incluſus focum amat, pecus ſtabula; nec rus, vaſtato decore, ut ſolebat, ridet. Ita ſua omnipotens Pater etiam naturæ partitur otia, ut vi, brumalibus induciis collectâ, res hæ teneræ immiſſum ſemel laborem ferre poſſint; delectetq; viciſſitudo, nunc floribus, nunc fruge, deinde pomis, & mox uſu fructuum anno formoſo. Hyems autem frigida & ſicca eſt, cumq; ſenecta nocte & terra ex elementis vulgo confertur. Ver qvippe pueritiæ, auroræ & aëri collatum;

tum; humidum, calidumq; ab aſtrologis ſcitè judicatur. Æſtas juventæ, igni & meridiei correſpondet; calidaq; & ſicca habetur. Auctumnus ſtatæ ætati, veſperi & aqvæ comparatur; jureq; humidus & frigidus dicitur. Geminus nempe humor eſt; tam ad geniales uſus aptus, qvam marcoris patiens. Siccum autem perperam Auctumnum, ut & Hyemem humidam cenſeri opinor. Nihil enim Auctumno ob imbrium freqventiam humidius; nec putrefactio procederet absq; humore. Siccare autem frigus potius, qvo hyems riget, qvàm humectare, in aqvis evidens eſt, hyberno gelu conſiſtentibus: cujus intenſiſſimi conſtantiâ Cryſtallum durari, fide digni asſeverare non verentur.

Cæterùm, initium accipit Bruma, cum Capricornus ſolem contubernio excipit: qvem menſem antiqvis Decem-

cembrem dicere libuit. Huic parti totus annus ſervit, cumulataq; lapſis menſibus ubertas camporum ſterilitatem explet. Huic prata, horti, arva, collesq; vitiferi fructus ponunt. Huic glande ſues læti redeunt: huic omnis generis altilia pingveſcunt. Nunc partis fruendum: hyems de transactis laboribus triumphat: ceu, cum portum ſubiere naves, caſuum ſecuri nautæ lætantur, & antemnas, malumq; coronant. Hinc genialis dicta, qvod remisſionis ſvavitate, convictuumq; freqventiâ fesſos reficiat. Et à Romulo jam Brumalia inſtituta legimus, qvibus hyeme Senatum convivio excipiebat. Ergò patribusfamilias penuariorum modo, culinæq; cura eſt: ac ſalſamentis, duratisq; aëre piſcibus tempeſtivius domui proſpexêre. Nunc boves, nunc verveces, majalesq; mactare tempus eſt, minus frigore carnibus noxio,

noxio, qvàm ſi mitiore anno intepuiſſent, graveolentiâ mox corripiendæ. Ex eo matrumfamilias ſtudia eminent, cum ſubitaneis epulis lucanicas, tomacula, tuceta & botulos concinnant. Sed ſalſura carnibus plurimum confert; nam & tota hyeme muriâ maceratas ſervare licet. Pars ſiccatur, donec, crudis fumo abſumptis humoribus, tutò per carnaria digeri poſſint. Illic petaſones, coxæ, ſuccidiæ de trabibus pendent; ſuccedunt anſerum partes: mox abdomina & ſevum, locupletis villæ honeſtamenta. Magni qvidem nunc Orbis cultus abeſt, terraq; qvieſcunt; at oporothecæ, promptuaria, horrea & cellaria totius anni proventu turgent. Et qvi ridente naturâ aures mulcebant avium chori, nunc hyemante cœlo palatum placant. Longioris noctis tenebræ, denſius hyeme incubantes, facum ſubſidio illumi-

nan-

nantur, tempeſtive è ſevo vel cera fictis candelis. Sed conditurarum genera, qvibus herbæ, radicesvè ſalubres matronali ſedulitate præparantur, rerumq́; auctumnalium compoſitiones, vindemiam ſecutæ, non modica rei familiari ornamenta ſunt. Sic Cichorii, ſic Inulæ, Siſerisq; radices ſaccharo vel melle; aliæ aceto, ſaleve condiuntur: ſic lactucæ, aliiq; caules conſervantur. Porrò & è re eſt, Cydonea mala, Seſtiana, Melimela, Granata, Citria, aliaq; ſalgama doliis ſeriis, fictilibus, ſcrobibus, & ficulneis foliis à corruptione vindicare, liqvidisſimove mergere melle, lautiora decoratura convivia, febricitantibusq; profutura, qvibus ſine noxa dari conſvevere. Cæterum, non dapium duntaxat lautitiam, ſed & peritiam, ſolertiamq́; matrisfamilias hæ curæ egregiè commendant, ſi penus talium rerum varietate referta ſit.

ſit. Si caſei ſapidi in promptu ſint; herbis, aromatibusq; conditi; ſi pyra, mala; ſi olivæ & ollares uvæ; ſi rapa, oxigala, oxigarum, ficus aridi, pasſumq; habeantur. qvibus, qvamvis minutis rebus, atteſtante Columella, humano victui tributum qvaſi qvoddam conferre, cum à bellis otium fuit, magni ſcriptores Pœni, Græci, Romaniq; non dedignati fuere. Ruſticæ autem ſimplicitati ſufficiunt, qvæ ex facili qvaq; plaga ſine magna impenſa contingunt.

CAP. XXVIII.

De tritura, granariis, & hyberna ex pecudibus oblectatione.

DE cætero Brumæ frugum tritura convenit, qvam vindemia, aliaq; Auctumni ſtudia hucusq; diſtulere. Asſiduus tum villas labor exercet, ut grana, ſpicis excusſa, vitæ præſidiis reponantur, cui omnis ruſticatio confert. Olim eqvis terebatur frumentum;

tum; adhuc Italiæ ſuperſtite more: qvi ſi pauci, tribulis, trahisq; additis facilimè culmi minuebantur. Fuſtibus tamen aptius tundi ſpicas, receptum erat. Nunc flagellis qvatuor, pluribusve in numerum qvatientibus, expeditisſimè grana ſolvuntur. At paleis immiſta vento ſeparanda, cui operæ Favonius, ut lenis, à priſcis convenientisſimus habebatur, & æſtivus præſertim ejusdem flatus: ſed opperiri nocuit, ſævâ interim ingruente Brumâ. Ac proinde profuit, exaggerare frumenta, per aream omni vento objecta, qvo excernantur. Vannis autem purgantur tutisſimè; qvod nec ventorum ſegnities operam tardet, nec tranqvillitatè inſecuta tempeſtas ſpem fruſtetur. Modicæ verò auræ ſi ventilationi ſubveniant, gratisſimus labor eſt. Sed in annos recondenda frumenta exactisſimè primo repurgari debent, antequam gra-

nariis

nariis inferantur: qvæ qvò puriora, eò minus à curculionibus vaſtantur. Porrò utile ruſticationum peritis habitum; triticum, ſimiliaq; farra ſublimibus condere granariis, qva Eurus, Aqviloq; pervadat, qvæq; nulla aura, humore inimica, è vicinia infeſtet. Solum & parietes opere tectorio incruſtandi, aut argillâ, miſto frumentorum acere, & amurcâ ſolidandi: ſic nec murem, nec vermem patientur, granaq; durabunt. Qvibusdam, amurcâ, chalcidicâ caricâ, aut abſynthio aſperſiſſe triticum, ex uſu fuit. Nonnullæ gentes ſub terra fruges condidere: qvales Bactriani, Cappadoces, Thracesq;, & etiamnum Hungari; ſpeluncis, qvas olim Syros vocabant, ſubſtrato paleis ſolo, in granaria aptatis. Sed hi, ne humor aerve tangeret, cavebant; gnari, qvo ſpiritus non penetrat, curculionem non naſci. Sic plurimos durare annos

Ceres

Ceres comperta. Nos ſublatioribus vulgo granariis ſtudemus, qvorum latera feneſtris aperta ſunt; ut venti ad placitum admittentis permeare, àq; ſolo ſubtus regyrare posſint. At uſui protinus deſtinata frumenta tātâ curâ repurgari nihil attinet, ſufficitq; in umbra refrigerata recondi. Par leguminum, qvæ ſuperiorum, cura; niſi qvod, cinere perfuſa olearijs vaſis optimè ſervari, experti dicẽnt. Atq; ita demum paterfamilias veros induſtriæ fructus, creditiq; fœnora capit. Hinc divitiæ ingentes, ſed juſtæ; cum urbibus, portuum hoſpitalitate & commerciis peregrinorum celebribus, frumentum communicatur. Ex hoc proventu Sarmatarum præcipui ſplendorem, opesq; tuentur, qvi Genti iſti inſignes: hinc vicini non vivunt tantum, ſed & diteſcunt: adeo frugū ferax ager, ut disſitarum qvoq; terrarum inopiæ, ſine indigenarum diſpē-

dio,

dio, annona ſufficiat. Qvæ diſpoſitio ſapientisſimi Creatoris, Conſervatorisq; rerum providentiâ inducta; qva terræ, non omnia omnes ferentes, mutuam indigentiam ſupplerent. Eqvidem divitiarum innocuas acceſſiones, laborumq; honeſtatem, jugi oblectatiône mixtam, facile arcere crediderim faſtidia, ne ſordeat vita tam ſincerâ pace beata.

Sed hyberno tempori pene æſtivâ major ex aſpectu per aream promiſcuè errantium pecudum voluptas eſt, cum ſereniore cœlo ſtabulis emittuntur: cum Meleagridum greges, Pavonum, gallinarumq; ad objecta cibaria concurrunt: cum boves, laſcivæq; juvencæ ſuſpenſa pasſim fœna trahunt, tauri mugiunt, eqvulei per nivem diſcurrunt, ſues ad aqvaliculum ſorbent, aut plenum villicæ ſinum ſeqvuntur ſuculæ. Laſcivit vagans pecus, cœli libertate poſt cuſtodiam

diam lætum: oves balant, hœdi cornibus concurrunt: Rhodii gallinas premunt galli, eruuntve ſimeta. Hinc turtur gemit cereus, aut columbæ circa turrium loculamenta plaudunt; mox facto agmine per tecta ſparguntur, intentæ, cui ſe gregi ad pabula miſceant. Hinc morſus concertantium, & in vanos ſæpe conatus effuſa ira. Hæc ſecurè arbitratur fundi Dominus, nobili ſpectaculo innocui certaminis delectatus. Qvibus tranqvilliorem adesſe animum reor, qvam qvos Circi, theatrorumve ludi juvabant; ſi beſtiis objectus verna frangebatur, aut Pyctes cadebat. Inteſtinis hæc ſuppliciis qvæſita delinimenta, qvibus pertæſo luxu, crudelitate, aut nil profutura vanitate, parentabant.

Satiatus ludicris paterfamilias, rurſus ſeria obit, ſuis pariter ſolatiis plena. Nunc granaria explorat, nunc horrea

horrea aut fœnilia; mox fœtus eqvinos, aut vitulos, cortemq; luſtrat, increpitans familiæ, ſi qva deprehenſa, negligentiam. Ipſe pabula curat, armentorum, gregumq; obſervantisſimus: ipſius præſentia ſaginat eqvum, abſentiam damna ſeqvuntur: ſtructuris ruina, granariis fures, frugibus ſitus, mucorve incuriâ metuendus. Oculus nempe, veſtigiaq; domini tam agro, qvam villæ, res ſaluberrima, cujus nec otia patitur res familiaris, cum defuncta laboribus natura rerum otiatur.

CAP. XXIX.

De Natali Dominico, & ejusdẽ ſvavitate.

SUpra omnia verò Brumam ſanctisſima dulcedine Dominicus exhilarat Natalis, decedente Decembri orbi celebris. Sed agreſtibus præ cæteris ſolemnis, qvos, in deſperata penè ſeculi vecordia, primos tam immenſa felicitas reſpexit. Contabuerat expe-

ctatione

ctatione genus humanum, langvente ſpe boni, qvod differri videbat, variaq́; perplexi agitabant mortales. Lætior præterea facies hyemali torpore, etiam noctis obſcuritate abſceſſerat, & inter gregis curam vigilias, cogitationesq́; trahebant paſtores: & ecce discuſſa caligine errantium noctis & mentis exoritur ſerenitas, longè creaturarum jubar ſupergresſa, lætitiâ redundans, præ temporaneorum fugacitate duratura. Nox auguſta, & immenſæ claritatis prodigio ardens, lucis producit autorem: nox felix, tot olim votis fatigata. Hæc remotisſimo ſeculo Patriarcharum; hæc ſancta poſtmodo Regum; hæc Prophetarum erant deſideria, impatientiæ plenis vocibus effuſa: qva cœli rorarent deſuper, & nubes pluerent juſtum: qva aperta terra germinaret Salvatorem. Tot cauſa votorum nox naturæ tædia infandâ luminis amænitate discusſit,

cusſit, exhibitâ ſalute mortalitati memoranda: qvam præſentem Domino carisſimo generi agreſtibus Angelus indicavit. Nec temerè fit, qvod exultationis pleno affectu cumulata tot gaudia divinus præco deducit. *Nolite*, inqvit, *timere: Ecce, annuncio vobis gaudium magnum, qvod futurum eſt omni populo. Qvia natus eſt vobis hodie Salvator, qvi eſt Chriſtus Dominus in civitate David.* Omnino ad ſecuritatis fiduciam facta oratio, cujus Orbis exemplum non habet: Nolite timere! clementia Dei vicit iram, qvæ longo vos timore exercuit: non jam urget pernicies, tot ſeculis animabus intentata. Nolite timere! conjunctum jam illud par, qvod capitali diſcordia disſidebat, Deus & homo, in æternum non ſeparandi. Hinc gaudium illud magnum nunciatur nato Salvatore Magnum: *Verbum caro factum eſt.* Ut amisſam in homine DEI imaginem

nem inſtauraret, nominis imaginem aſſumpſit DEUS: utq;, qvam ſcelera infeſtabant, carnem purgaret, carnem induit. Magnum! & qvod majus dari poſſet gaudium; qvàm, DEUM hominis cauſa fieri hominem? Homo DEUS fieri non poterat, DEUS factus eſt homo. Magnũ! qvia, qvod concipi non poterat, offenſus noxium, deſertus deſertorem, DEUS hominem ſecuritati ſuæ incubantem reqvirit. Magnum! qvippe omni populo profuturum. Non hoc Judæos tantum concernit gaudium, è qvorum ſtirpe naſcitur: omni populo futurum eſt, & in omni populo omnibus. Paſtores primo ut populares, mox gentes remotiſſimæ ſtellâ duce vocantur, ne dubitent viciniores, ne univerſi: Gaudiũ univerſale eſt. Ante Virginis partum ſæpè gaudii occaſio data; nunc Pharaonis jugo ſubducto, nunc victoriis exultante, Babylonisve

lonisve exempto catenis populo: ſed hoc Judæos tetigit. Romanis, Spartanisq; felicitas, victoriæ, triumphi, ſpectacula; Perſis Regum luxus gaudia peperere: ſed definita hæc & vana pleraq; fuêre. Hoc univerſos comprehendit, clauſurum mundi cardines, manſurumq; in animis hominum famâ rerum, æternitate temporum. Nam cætera gaudia velut parca præſcriptus terminus finiet; Natalis Dominicus, Orbi ſalutaris, in immenſum ſvavitatē, gaudiaq; ſparget. Et ſane, ſi ſanctisſimi partus acta recolimus, plena gaudii, infinitæ dulcedinis plena omnia. In cœleſtis militiæ conſortio natus infans vagit; puerpera virgo Creatorem intuetur; novum ſidus natum Regem deſignat; cœleſtis Genius, admirando lumine circumfuſus, paſtoribus Salvatorem nunciat: mox angelici exercitus circumplaudunt, aperto ludunt ſub æthe-

there, ad præſepe Domini in ſvaviſſima luce refulgent, hominibus intereſſe geſtientes, nova alacritate erectis. Qvorum ſucceſſibus ineffabilis gaudii ſinceritate gratulantur: cœlum, terramq́; glorioſo concentu ſuſcitant, & exclamant: GLORIA IN EXCELSIS DEO, ET IN TERRA PAX, ET HOMINIBUS BONA VOLUNTAS. Cœlũ ſe ad autorem ſuum demittit, cujus delicias libare paſtoribus hac in mortalitate licuit: licuit cœleſtes concentus auribus, infandiq́; luminis majeſtatem oculis uſurpare, coramq́; intueri mundi Salvatorem, infantem inter filios hominum formoſiſſimum, in fœno faſciis involutum; ceu nubibus immerſum ſolem, cum crepuſculo diei auroræ ritu exſurgit. Naſcitur omnium rerum Creator, paſciturq́;, qvi paſcit univerſa. In præſepi reclinatur, matriſq́; cingitur amplexibus, qvem Orbis non capit. Pauper,

 vilis,

vilis, humilis eſſe eligit, in qvem reſpiciunt Angeli; & in ſtabulo egentem debita Majeſtas non deſerit. Jam exilium proſpicit tener, & lacrymas fundit, mox fuſurus ſangvinẽ; & huic æther ſervit. Stupet præ gaudio animus, necè ſufficit dulcedini, ſanctisſimi temporis ſolemnitate iteratæ. At potior longè paſtorum felicitas, qvi cœleſtibus auſpiciis ad CHRISTI cunas deducti; qvos æternitatis fulgor confirmavit, Autorem, Redemptoremq; Mundi natum. Tantum familiæ ſanctitas valuit, ruſtica ſimplicitate ſervata. Spreti, qvos, vanis mundi merſos, peritura gaudia diſtinebant: ruri qvæſiti juxta greges, qvi animarum paſtorem expectabant. Dedicatum eſt, Viri Agreſtes, eminentiæ veſtræ privilegium ortu humanæ ſalutis. Bruma memoriam renovat victuræ dignitatis, qvam ſancto in otio, & plena partorum poſſesſione,

ad

ad Salvatoris glcriam, veſtræq; profesſionis prærogativam, toties integrari conceſſum. Sed exactiori hæc meditati[oni] debentur.

CAP. XXX.

De domeſticis ſtudiis, pecudum hybernis, & partu.

CÆterum toto hoc tempore, qvo aſperioris cœli pervicacia terras claudit, domeſtica fere curantur, qvæ ad focum, vel alias in villa parari posſunt. Nam aut, convulſis opere ruſtico armamentis, jacturam reparant agreſtes, aut nova fabricant. Nunc aratri robur dolant, aut burim flectuat, poſt rures & dentalia, mox ſtivam aptant: non raſtra, non plauſtra negliguntur. Virgeam ſupellectilem reſtituunt operæ; vimineas crates, piſcellas, nasſas; aut è junco, ſarmentisvè plectunt alvearia, caniſtra, cohortaliumq; avium nidos. Alius ad piſcatum lintrem; alius pecori cana-

les aut alveum cavat. Penora tractat villica. Sic per hyberna otia culturæ de inſtrumentis proſpexiſſe, è re fuit; ne, cum uſus poſcit, negl[illegible] lapſarum partium ſegnitiem accuſent: Dominum ipſum cum urbana familia venaticam qvandoq; curare non piget. Juvat nunc maculas feris, nunc pedicas avibus nectere, aut retia piſcibus. Uxor alia parte cœnaculi in puellarum medio penſa trahit, aut facit lanam. Qvarum hæc fila glomerat; alia arguto pectine telas percurrit, aut pingit acu: miſcentur fabulæ & cantus. Focus largo igne lucet, ſpirantq; calorem penetralia. Hortorum munera, poma, nuces & Caſtaneæ, jucunda commercia, exhilarant. Placida omnia & ſvavia, procul omni moroſitate, qvam ruris ſinceritas neſcit.

Intercedit pecudum cura, exqviſitior duriore cœlo, qva temporis qvoq;

torpor

torpor mitigatur. Qvanqvam enim nemoroſa montium, convalliumq́; rigua præ tectis pecori, dominoq́; functâ formoſitate placuerint; tamen & hyberna curatio voluptatem ducit. Nam & paſtionis peritia, & ſuis qvæq; locis diſtributa cibaria armentis, gregibusve, debita obeuntem præſepia patremfamilias non perfunctoriè oblectant. Utut enim familiæ labor ſit; inſpectio tamen, diſpenſatioq; dominum ipſum concernit. Qvæ niſi in pabuli diſtributione juſta, accurataq́; ſit, nil copiam proficere, damno pecoris deprehenſum. Romani initio frigoris validisſimis cibis, viciâ, cicerulâ, & prætenſi fœno armenta tuebantur: nec paleas ex tritico, ordeo & milio negligebant. Dabantur & ex freſſo, maceratoq́; ervo, lupino & vinaceis alimenta, uti & fabâ freſſa, qvoties ex proventu vilitas erat: qvibus pabulis mire roborari pecudes

compertum habebant. Hisce plagis fœnum, & qvæ ſuppetunt de leguminibus, conferunt. Vulgo etiam ſiligineas paleas, mox ejusdē frumenti, hordei, avenæq; ſegmina, qvod vires juvent, præbent. Sed cum granis inciſa prævaleat; interim his qvoq; excuſſis non promiſcuè ſtramenta negliguntur. Convulſi culmi pecori ſubjiciuntur, ſelectioribus villæ culmina reparantur, partem tremulus capſi fundus ſectoris ſcirpiculæ ad armentorum uſum ſubjicit. Nempe, vexatum ſterilitate annum ſi hyemis faſtidia proferant, parcè tractanda pabula; ne exhauriatur pecus, ſi ſumptuoſiorum penuria ſurrepat. Sed gregum ſollicitudo minus etiam inertiam domini ſuſtinet: nam & copia obeſt, & villici fraude detracta pabula cladem ovibus intulere; qvo cautius habendæ. Cordo autem, qvod mollius reliqvo fœno, deinde repoſi-

tis

tis ulmeis,fraxineisq; frondibus optimè aluntur. Cythiſus qvoq; cum vicia ſativa tunc,& fresſæ cum ſuis valvulis fabæ, maximè per hyemem profuere : interdum & arvis immiſisſe oves; qvod, cum nive vacant, fieri conſvevit, ad ſanitatem, domini voluptatem & parſimoniam fuit.

Sed matutinis horis intra ſepta continentur, donec dies campo gelicidia detrahat. Qvæ paſtionis ratio primo itidē vere obſervatur: qvod pruinoſa crudioribus diebus herba pecudi gravedinem creet. Pari diligentia reliqva pecora curantur,& ipſa varietas,laborumq; vicisſitudo moleſtiam frangit. Nunc cibaria promenda, nunc ad puteos pecus agendum,mox exploranda ſtabula,peſtisq; , qvæ conſiſtere ſolet, removenda. Novisſimè corti, variis avibus plenæ, proſpiciendū. Hic voluptas ex forma,habitu, voce & colore eſt; ſupra,qvàm inexpertus æſtimare poteſt.

Porrò & boum partus in Brumam vulgò incidit; qvi qvo propius ab hyberno ſolſtitio abeſt, hoc robuſtior ſoboles hisce plagis habetur, ſeqventiū ætatum laboribus ſuffectura. Fœtarū autem cura toto, qvo uterum gerunt, tempore impenſior reqviritur. Per Æſtatem namqve per nemora, monteſq;, ubi virgulta & frons multa, fontiumq; frigidi lapſus, paſcendæ; mox ab occurſu, impetuq; ferociorum prohibendæ, cavendumq;, ne feriantur, neve anguſtius ſtent. Cum frigora ſævire cœperint, bene munitis ſtabulis claudendæ, frondeq; & ſtramentis ſternenda cubilia, qvo mollius cubent; Labori qvoq; ſubtrahendæ fordæ, ne uteri & operis ſimul onere graventur. Inprimis bono cibo ſuſtentandæ, cythiſusq; viridis & ordeum torrefactum, maceratumq; ervum præbendum. Tenero olere & commiſto torrido, mollitoq; milio optimè con-

confortantur, ſi nec potus de die ſubtrahatur. Cum ediderint partum, calidè habendæ, ne algor offendat: reponendaq; juxta ſtabulũ pabula, qvæ egredientes deguſtent; faſtidii, qvo vexari poſt partum ſolent, medicamina. Poſt vitulorum cura ſeqvitur. Hi principio uberibus matris admoventur, ut lacte convaleſcant: hinc ſtramine, fœnove, ne frigore laborent, integuntur. Per noctem autem à matre ſegregantur lactentes, ne ab incauta teneri opprimantur: de die tutò committi poſſunt. Cum creverint, remotis matribus viridi pabulo aluntur, donec eo roboris deveniant, ut cum armentis ſimul paſci poſſint. Vitulis propiore vere hæduli & luculæ ſuccedunt, mox etiam agni. Non modicum hoc oblectamentum temporis ſqvalidioris tot fœtibus ſtabula implevisſe, tenelloſq́ ad matrum ubera conſpexisſe; diſcurſus, luſusq́; vix natorum

noxas-

notaſſe. Nec minus eximium divinæ providentiæ exemplum, ſtatim à matre edita conſiſtere bruta, qvibus non ſpondebatur diligentia, qvæ hominis imbecillitatem levat.

CAP. XXXI.

De venatu hyberno, ætheris pulchritudine, aucupio & piſcatu.

SEd nec nemora hac tempeſtate patrisfamilias ſolatia deſtituũt. Nullo aptius tempore apri veſtigantur, canibus in obſtantes plagas truſi; vel è luſtris ſerio magis luſu provocantur, in objectum venabulũ temerario impetu ruituri. Neq; enim audacius animal, vitæq; magis prodigum, hisce plagis ſylvæ ſectantibus objiciunt, qvam aprum. Urſus circumſpectius invaſores vitat: Lupus fugit: Cervus non niſi moriturus oppreſſorem qværit. At aper opperientem, vel provocantem immani fulmine, niſi cavet, ſternit: mox incurvis dentibus membra

bra convellit, conculcatumq́; ungulis adverſarium ad internecionem fatigat. Non raro canum latera uno ictu aperit, inteſtinaq́; trahit. Plagas etiam perrumpere (tanta vis huic generi) facile eſt: ut, qvi experiri robur, agilitatemq́; tam vaſti corporis velit, audaciâ, viribusq́; promptisſimus ſit, oportet. Atq; ideo, minore impendio, bombardis feriuntur, qva volutabra habent, vel cum fœtu pabulantur. Traduntur & per ſaltus, qva iter veſtigia prodidere, indagatores ſclopos diſponere, à qvorum feſtuca, qva ſolvi ſolent, licium per ſemitam transverſum ducunt; qvod, cum tranſit, aper trahens in ſe tormentum exonerat, lethiferis glandibus noxium: qva ratione ſine periculo apri occiduntur. Sæpè etiam Cervi venatus, cum tanta nemorum vaſtitas eſt, hyemem commendat; qvamvis Auctumno nobilior habeatur. Caprearum verò ſylve-

ſtrium

ſtriũ huic omnino tempori ſolennem comperio: nec fefelliſſe induſtrios ſuccesſum, qvibus nives, frigoraq; refugiſſe mollities eſt. Solet autem, (præterqvam qvod canibus, retibusq; capiuntur) longo tractu ex implexis temerè frondibus, ſarmentisq; non adeò altè proſiliens ſepes per ſaltꝰ exſtrui, certis interſtitiis aperta. Ubi defixis perticis tendiculæ, ſeu è pilis caudæ eqvinæ torti funiculi ſuſpenduntur, modo currenti fallaces: qvâ cum canibus, clamoreq; agitata tranſitum qværit caprea, deprehenſa hæret. Qva ſolertia & apros capi, gnari docuere. At lepores nunqvam tuti, vehementius etiam per Brumam vexati, cum prætactâ nive fugientium veſtigia cedunt, à venatico ſæpe & molosſo capiuntur. Qvo cœli ſtatu univerſi tolli posſent, niſi venantis patientiâ pars generi relinqveretur. Pari alacritate vulpes, aſtutisſimus qvadru-

qvadrupedum,pellium imprimis pretio venari licet. Sed lupos ſectari,damna ſæpius impulere, qvibus ovilia mulctant. Infeſtisſimus qvippe gregibus Januario, famis, ingeniiq́; rabie: qvo magis hyems ſævit, audacisſimè prædatur, viatores etiam indomita fame ſtimulante aggresſus. Qvo crudelius tractant captum agreſtes, exuviis in frigora uſuri. Cæterum his plurimum venatibus hybernæ favent noctes, ſtellarum amœnitate illuſtres, qvarum hyeme imperium, ut æſtate ſolis. Formoſisſimus tũ æther, & ſacro qvodam honore amabilis, præſertim,cum Lunæ pleno orbe micantis candor ſvavisſimũ jubar ſpargit, reliqvis aſtris qvaſi per puncta ſereno cœlo ſcintillantibus, qvæ ut magnitudine, ita lumine diſparis ſunt Juppiter imprimis & Venus, benignisſima ſidera, tanta facum claritate mortales recreant, ut ſatiari neqveat

qveat infanda luminis pulchritudine captus aſpectus. Mars minacibus rutilat ignibus, lividis Saturnus pallet. Hinc utraq; Arctos & Orion, qvibus fixior curſus; mox Gnoſia ſtella & Andromedæ ſidus; dein Argo & lucidus Angvis, infinitæq; aliæ ſtellæ, ceu ſolis ex adamante repercusſus fulgor, puro micant cœlo, & diffuſisſima cærulei ætheris ſpatia almâ lucis amœnitate coronant.

Porro & aucupii excellentia tempus mitigat, & perdices, exqviſitisſimas dapes, expeditisſimâ ratione hominum ſolertia conqvirit. Uti enim fœcunda avis eſt, ſic numeroſam progeniē pruriendi ordine excludit: qvæ univerſa uno grege ſe continet, donec verno tempore, fœturæ causâ, per paria ſocietur. Nemorū hoc, fontiumq; amantisſimum genus: ideoq; circa ſcatebras ob teporem, glaciei impatientiores, in ſilvis ſubter virgulta

hæ-

hæret, adnato gramine, herbulisve paſtum. Unde ſi,concretis rivulis vel effuſarum nivium copiâ excludatur, victus demum causâ in aperta provolat: mox, intepeſcente iterum vere, cùm genituræ ardor inceſſit, ad ſvetas torrentium delicias rediturum. Hyberno itaq; cœlo paſſim per arva cibum qværit,velario cum ſuis antro, vel egeſtæ nivis foveis tota familia abditur. Tum auceps deprehenſis naſſas ponit, longis alis apertas, & poſt ictum bovem occultus, perſeqvitur. ſenſim ſparſa grana legentes; intraq; alas retis urget, anteqvam animadvertat, imprudentes inſidiis claudens. Sic omnes expeditius illaqveantur, qvam cum ſclopis una atq; altera feritur, reliqvis immunibus. Qvæ res & timidiores reddit, peritioriſq; artibus pavidas ſubtrahit magis, qvam autori conſulit. Si & cervina pelle (cervos enim impenſe amare dicun-

euntur) induatur auceps, facile credentes capit. Non raro, cum vix omnia tegit, villas petunt, inq; areas, aut hortos, qvo triturâ excusſa, aut alias ſparſa temere grana, paleâve alliciũt, fames propellit: ubi misſilibus qvoq; in illa confuſione à familia ſternuntur. Magno autem ſemper in pretio habitæ Perdices; adeò, ut in cortibus qvoq; Romani aluerint, qvo paratas cœnis haberent. Ipſa deinde forma, pennarumq́; concinnitas, & laſcivientium habitus eximiè altorem oble-ctat. In Chio adeò cicures inveniri traduntur, ut cum hominibus in eodem contubernio hoſpitentur, primoq́; diluculo, à publico convocati paſtore, in agros procedant, & veſpere domum qvæq; ſuam repetant. Capiuntur & alterius generis volucres retibus, pedicis & ſimilibus inſtrumentis. Phaſianis in nemorum ſemitis laqvei traduntur, qvi circa veſpe-

ram & auroram ſylvis egreſſos illigant. Minoribus pueri inſidiantur, ne & illis aucupii voluptas negetur. Sic Paros decipulis, luteolos, paſſeresq́; retibus obruunt. Parcius namq́; cibo jam ſuppetente, minus inſidias metuit avis, ſicubi baccas, grana, aliaq́; alimenta offendit. Nunc & anates ſylveſtres occiduntur, ſi qva paluſtre frutetum fundi tepore, aut fons torrensve ſtrepitu glaciem recuſet. Ita nunqvam ferina deſit aucupii ſtudioſo; ſed & amplius, canibus venaticáq; ſupellectile inſtructo.

Deniq; nec Piſcationum voluptas abeſt. Nam aut perſeverans tepor adſtringi glacie aqvam non permittit, aut obducti lacus aperiuntur; qvam, ne ſuffocentur, piſces diligentiam poſcunt. Tum fiſcellas merſiſſe, ſi clementior aer ſit, nec aſperioris noctis metus, ſæpius profuit. Sic lucei, cyprini lati, aliiq; piſces clauduntur.

Si

Si frigora inſtent, celeritate obſtacula prævenienda. Vel & concreta per intervalla ſolvitur piſcina, circumcirca foraminibus aperta; qvorum maximo ab uno capite rete immittitur, perticarum habilitate ſub glacie tenſum, qvod, totam perverrens undam, per ampliſſimam inferioris partis aperturam extrahitur. Sic ingens ſæpe piſcium vis comprehenſa, magnæ civitatis macello ſuffecit. Qvi autem vivario incluſi piſces, tanta cura qværere neceſſe non eſt: cum, omni facile glacie remotâ, ſine impendimento tragulis, verriculisvè eximi poſſint. Hi clauſis ciſternis aut alveis continentur, longo uſui ſuffecturi. Tanta, tamq; honeſta ruri commoda ſunt, nullis periculis, tædiisq; obnoxia, qvalia ambitionem, avaritiamq; exercent, triſtiſſimo etiam tempori ruris privilegia conceſſa.

CAP.

Cap. XXXII.

Villicas oblectationes, picturarumq; elegantiam adducit.

At ſolitudo hyberna ruri opprobrio eſt: Triſti Mundus vultu horret, cœlum obſcurum, nudi montes, amnes rigent. Hic qvidem temporum lapſus eſt, ut defuncto vitori ſuccedat canities anni ſeneſcentis, pari ſqvalore urbes, ruraq; inſectans. Sic hic etiam aſpectus ſtata varietate delectare qvotannis comperitur. Voluit nempè Creatoris providentia, ut ad delici.s qvoq; mortalium conferret non unâ ſe facie oſtentantis naturæ viciſſitudo, ipſaq; cœli aſperitas voluptatem haberet. Ac proinde ventis, frigoriq; torpentia membra permiſiſſe dulce eſt; iterumq; alacriorē domum rediiſſe, & à recenti tempeſtarum horrore gratiorem cœnaculi calorem inveniſſe. Ubi libris atq; amicis indulgere, & tutam ſolitudinem,

men, genialemq́; brumam experiri licet: mox proſpicere de feneſtra, ſine offenſa, qvid hyems peccet; qvæ curi facies, qvieſcente naturâ: ut venti prælientur, nix cadat ludentibus floccis ſinuata; ut ſylvæ rigeant, flumina tradant glaciem, ſtiriæq́; laborantibus nive tectis dependeant: poſt villam, atriaq́; obire: nunc in ſtructurarum concinnitate, nunc cultu hærere: poſitis pasſim per pergulas, porticusve imaginibus, armis, majorumq́; ſignis virtutem accendere: deinde exqviſitisſimi operis picturis, omnium deliciarum compendia referentibus, animum, oculosq́; paſcere. Hic, qvam foris natura amœnitatem negat, ars intus ad invidiam promit, revocatq́; oculos externa deformitate langventes. Juvat, inter amicorum conſortia, media in Bruma Æſtatis benignitate, Verisq́; ornatibus frui, per triclinii latera artifici penicillo ſparſis. Illic & ne-

& nemora frondes, & horti flores alunt: ſalit perennis rivus, æſtum qvaſi vitaturus, intra arborum umbracula recedens: natant fluviis ruſticantes, horreſcente ſpectatore, frigoris, qvod ſævire novit, opinione; niſi ars, mitius cœlum mentita, penè de æſtu dubitare prohiberet. Similis artificii picturam vidisſe recordor, admiranda amœnitate hortum exprimentem; qvi, Palatio ſubjectus, formoſo nemore, pulchrisq; ambulacris digerebatur: parte alia exotico flore renidens, alibi cultisſima viriditate porrectus: mox vitibus, pomariove uber. Sed luci ſecesſus erat opacâ arbore latens, & augebat umbram è ſerico de ramis ſuſpenſum velum, nitidisſimo murice ardens. Fons ſtatuarii operis, ære coërcitus, laborantem undam jaculabatur fiſtulis, ſub Nympharum imagine latentibus largis laticibus ſuffuſo cratere: unde

unde in ſtrati ſoli labrum tumultuario impetu præcipitabantur. Hic ſpeciei inſignis fæmina, Bethſabeæ nomine, opacum frigus poſitis veſtibus captabat, domeſtico virginum famulitio in mariti abſentia ſtipata: qvarum hæc Attalicas explicabat veſtes, multo auro liventes; illa balſamum & ſmegma cum pectine & ſpeculo expediebat: alia horti fructus, citria poma & uvas caniſtro ferebat: nonnullæ jam fonti ſuccedentis Dominæ cruribus advolutæ, puriſſimo latice pulcherrimum corpus ſpargebant. Non fugiebat abditis tutior locis curioſi amoris oculos perfectiſſimi corporis venuſtas. E Regiæ namq; ſolario in longinqva ex adverſo proſpectus erat, cui forte inambulans Rex Davides, per arboresq; qvà umbræ contextus rarior ad fontis ſecreta penetrabat, illico tantæ formoſitatis incendio æſtuans; ut

vidit,

vidit, ut periit impotentiâ affectuum laceratus miſer. At reliqvus tabulæ cultus mirâ varietate ridebat, & de labro fontis diffuſus liqvor hortum fœcundo torrente obibat. Ubi cygnis ſtatio, aliisq; avibus, qvæ fluviis delectantur. Aderat & peregrina anas, exactis coloribus rara. Hic Pavo, alibi Numidicæ paſcebantur, aut Pſittacus frondem occupabat. Nemoris receſſus etiam capream monſtrabat vel lepuſculum. Nec minus papiliones, erucæ & id genus inſecta, foliis hærentia, rariſſima coloris luce placebant. Pari artificio in alia tabula Dianam cum virginum choro ſpecus tegebat, tam ſcite effigiatã, ut ſpirans imago non Actæona ſolum, ſed qvemvis contumacius ſpectantem ultura crederetur. Propè conſitæ arbores ſuſpenſos venantium arcus, pharetras & prædam; Damas, capreas, attagenes & Phaſianos tenebant. Et hæc

tantâ dexteritate expreſſa, ut dubitaſſes, utrum plus arti voluptatis, an naturæ, ſi intercederet, acceptum ferendum.

CAP. XXXIII.

Laus Pictoriæ.

SAnè, me Pictoriam nobiliſſimis accenſere artibus, Græcorum & Latinorum exemplo, non pigebit. Neq; enim circa hoc Univerſum duntaxat, circa decus & delicias ejusdem, circa naturam, naturæ officia & mortalium actus occupatur; ſed & Creatoris majeſtatem & miracula ſtupendo artificio effingit, mirumq; in modum rerum effigie delectat: ut divinis inprimis honoribus & immortalitati rerum Pictoriam inventam exiſtimem. Omne autem, qvod Orbis ſpecioſum habet, doctæ manus ſolertia imitatur: nam & amœniſſimi regionum tractus aptâ adeò facie in linteis deſignantur, ut rem, non effigiem, videre reris.

Qvædam

Qvædam expreſſo colore propinqva: Purpureo alia, cæruleove magis recedunt. Remotiſſima ad incumbentis penè aëris lucem accedunt. Hic frondoſa arbor, alibi rivus, mox villa aut oppidum, gratâ ſerie ſparguntur. Deinde Architectonicæ monumenta tanta felicitate exprimuntur, ut exactiſſimas ſtructuras omni ſuo cultu ad regulam in tabulas migraſſe mireris. Sic Porticus, ſic pergulæ, ſic cœnacula, pegmata, columnæ, & ſubjectæ ædificiis areæ cum ſuis fontium ſtatuis & labris pinguntur, ut nihil imago rerum veritati detrahat, nec proſpectus fallat. In Hiſtoriarum verò, actuumve humanorum effiguratione tanta dignitas, amœnitasq; relucet, tamq; vivis res repræſentatur coloribus, ut qvaſi denuò oculis ſubjecta ſit, & bellorum acies horreas, incendia fugias, ut pacis bona, agriculturam, vindemiam, mercatus, vena-

tusq; ames. Nunc diurna officia, mox nocturna ſtudia deſignat: caliginem Lunæ præmicantis fulgor aut facis diſcutit, reddito rebus, qva jubar ferit, colore. Hinc qvadrupedum, avium, & florum pictura nobilis. Excellentisſimæ autem omnium icones, qvibus humana facies, ad cœleſtis pulchritudinis concinnitatem figurata, tam ſcitè exprimitur, ut nec motus aut vita reqviratur. Qvo beneficio penè mortalitatis victor homo poſt funus ſuperſtes eſt. Sic longâ majorum ſerie baſilicas, palatiaq; exornare præcipuis ſemper familiis in more fuit; non tam, ut faciei, qvam & virtutis cujusq; imago nepotum oculis oberraret. Qvot operum vetuſtate dilapſorum memoria interiisſet, niſi picturæ vindicasſent? Nihil de antiqvitatis majeſtate conſtaret, ac penè facta mortalium inumbrata obſolevisſent, niſi ars hæc thermas, theatra, ſtatuas,

ſtatuas, coloſſos, urbes, & ipſas gentes in chartas contuliſſet. Ut non immerito Raphaelis Sanctii Urbinatis pictoris, vel, ut alii volunt, Michaelis Angeli tumulo inſcriptum ſit: Illo ſoſpite naturam nec vinci nec mori potuiſſe. Cæterum magna ingenii, judiciiq; vis, dein doctrina, Mathematicarumq; diſciplinarum ſcientia reqviritur, qvi in hac arte perfectionis laudem ambit: ut & conditiones rerum, & proprietates exprimat; animos, hominumq; affectus indicet: ſuo qvæq; loco diſpenſet, debitaq; elegantiâ, gratiâ & artificio digerat; coloris, lucis, umbræq; ſtudioſiſſimus: ut tabulæ, linteive planities exactiſſimas corporum formas, dimenſionesq;, rotunda, qvadra, concava & convexa effingant. Tam ampla ſcientia eſt, qvæ Pictorem perficit. Hinc infinitum arti decus, ingentiq; pretio Picturæ commendatæ, & una Apellis

ſeu Protogenis tabula artificioſisſimè picta, Rhodum, obſidente Demetrio, ab interitu ſervasſe, & trecentis amplius talentis æſtimata dicitur. Sic & maturè apud Romanos Pictoriæ honos obtigit, ipſiq; proceres urbis & auguſti olim operam eidem impendere. Fabio, nobilisſimo homini, laudi datum, qvod pingeret, Cicero tradit. Et, dicente Plinio, clarisſimæ Fabiorum Genti à Pictoria cognomina obvenere, princepsq; ejus cognominis ipſe Ædem Salutis pinxit. Nero, referente Tacito, impenſisſime Picturá amavit. Hadrianus Imperator picturæ peritisſimus erat. Marcus Antoninus Philoſophus ſub Diogeneto eidem ſtuduit. Alexandro Severo egregia pingendi dexteritas tribuitur. Nec noſtrâ patrumq; memoriâ defuere auguſti, aut impenſe hoc ſtudio delectati, aut ipſi artifices exqviſiti. Et jam olim (tanta fuit artis dignitas) ſeverè

ſeverè edictum ſcimus: ut ingenui eam exercerent; mox, ut honeſti: perpetuo interdicto, ne ſervitia docerentur. Poſt ſuccedentium ætatum leges à muneribus perſonalibus Pictores exemerunt; ut otium esſet artes diſcentibus, & ipſi peritiores fierent, filiosq́; erudirent. Deinde & Privilegium datum, qvo pergulas, officinasq́; in locis publicis ſine penſione obtinuere. Sed hæc artis pretio, antiqvitate, Fautorumq́; autoritate per ſe nota ſunt.

CAP. XXXIV.

Februarii ſtudia: Bacchanalia & Nundinæ ruſticæ.

NOviſſima Hyemis ſolatia Februarius promit, cum jam impendentem culturam, vernaq́; ſtudia proſpiciunt agreſtes, armamentis, qvibus ager eget, tempeſtive inſtructi. Sed tempore uſi, qvantum rei familiaris cura permittit, honeſtis otiis robur

colligunt, ut alacriores renaſcentis naturæ ruſticationes obeant. Interea tamen præter occupationes, qvas villa reqvirit, negotia induſtriis identidem ſe ingerunt, qvibus opera impendenda, Nam viis nive ſtratis, paluſtribusq́;, ubi virgulta naſcuntur, frigore concretis, vel ligna in ædificiorum uſum ſilente Luna cedenda, ne caries lædat, vel ſepibus ſudes & vimina congerenda. Nunc tempeſtate læſa ſtabula munienda, aut reficienda horrea. At plus ad ludicra ſpatii eſt, anteqvam agrorum cultura revolvatur, qvàm cum ſuccedentes ſibi ingruunt labores. Ergo trahis qvandoq; non ſine cultu vicos obire juvat, in circulos habenarum regimine eqvum, vehiculumq́; venuſtè ſinuare, vel baxeis ferratis glaciem perniciſſimo lapſu transmittere, non ſine ſpectatorum voluptate. Incidunt & Bachanalia ſveſâ mortalium laſciviâ cele-

celebrata, à gentilibus traducto more, qvo jam priſcis ſeculis Libero Patri hæc inſania ſacrata. Tenet hanc, ex parte, ſanioris ævi licentiâ, ad vana humano ingenio proclivi; & totæ urbes luxu, ludis & choreis perſtrepunt. Qvæ res qvantum decoris ſuſtineat, autores viderint. Ruri nil ſimile occurrit. Palæſtra agreſtibus gratior, & eqveſtribus præludiis ſparſa arena. His præmia proponuntur; huc trahit victoria, ſpectatæ virtutis experimento redimenda. Non labor, non pericula abſtrahunt virtutem, gloriâ ignaviam ulciſcente. Maſcula ſunt, qvæ villas oblectant; & majora, qvàm qvo inſolentes ambitio ſollicitat.

Adultiore menſe, cum jam Martio decedere properat Februarius, apparatus propior vernorum laborum ſuccedit, & nundinæ celebrantur imminentis ſationis causâ inſti-

tutæ. Omnis qvippe generis grana, leguminaq; ſeminibus delecta venduntur. Tum piſa, fabæ & lini ſemina proſtant: uti & vaſa, penoraq; villicis uſibus facta, qvæ domi parare per familiam operoſum eſt: Sic alvei ſeu conchæ, calathi, caniſtra, cola, cumeræ, fideliæ, & ſimilia fictilia venum exponuntur, qvæ facili pretio coëmere licet; ut & picis maſſas, cretam, axungiam, aliaq; ungvina, qvibus coriacea ſupellex, ne fatiſcat, ſubinde mitigatur. Sed oleum nundinis hisce olim magna copia præſtinatum; jejuniis, patrum memoriâ, ſolemnibus: unde & borealibus plagis nomen mercatus ab oleo mutuati fuere. Ita Agriculturæ commodata tempora, ipſæq; urbes in gratiam ruris inducias negotiis conſtituere, conventus, foraq; ordinavere, qvæ ruri neceſſaria miniſtrarent; ne

qvid,

qvid, ſoluta Zephyro tellure, in orbem actos labores moraretur.

Admonebat me res pluribus perſeqvi, qvæ hanc vitam ornarent, ſi id inſtitutum ferret; ſed invidioſè excreſcere non debuit labor, oblectationi, non oſtentui qvæſitus. Iis eqvidem, qvæ delectare viſa, calamum negare non ſuſtinui; minutis legentium animos differre, procul ſcriptionis ſimplicitate putavi. Et jam, finita hyeme, avis, veris nuncia, in procinctu eſt, præſtatq; relicto ſtylo ad ſtivam properare, coramq; frui deliciis, qvæ rura pollicentur.

CAP. XXXV.

Repetitio bonorum ruris: Privilegia obiter adducta, & votum pro concluſione.

MAneat nunc Rus perpetua gloria tot bonis felix, & hæc vita ſeculis placeat, qvibus peſſima qvæq; mortalium actibus interceſſere: nam

& ma-

& magis priſcos mores & maſculam virtutem tuetur, avaritiæ neſcia, honorum ſecura, cunctis, qvæ à juſtitia disſident, inimica. Non fœnus, inteſtinave latrocinia ſectatur, aut adolationes amat; continentiâ, manuumq́, labore dives eſt. Ager cultorem alit & oblectat, nihil macello opus, rus omnia induſtrio ſufficit. Et hic diſciplinæ tenor non committit, ut ad otia juventus dilapſa per ſocordiā inſoleſcat; ſed opibus, ſed amœnitate culturæ invitata, omnes anni curas pari alacritate perſeqvatur. Nec ullibi plus tranqvillitatis negotia comitatur: dies in lætitia transeunt, qvia Deo hæc opera placent: membra, diurno labore exercita, facilis ſomnus placat; animus à fortuna non pendet, ſimplicitatis dulcedine liber, & innocentia in omnes caſus obfirmatus. Nihil deſideranti nihil deeſt. Frugalitas cupiditatē, Dei providen-

videntia deſperationem domat. Qva morum, vitæq; integritate in tantum erecti agreſtes, ut potentiorum injuriis minores maluerint patrocinia accisâ libertate amplecti; qvàm municipiis, illâ incolumi, ſociari: ut proprii olim homines, adſcriptiiq; glebæ qvam plurimi agrorum amore ſint facti. Ex qvo, & intuitu innocentiæ, legibus & ſanctionibus qvoq; ruſticæ ſimplicitati impensè fautum comperimus; ne oneri esſent, qvorum ingenio culta juſtitia adoleverat, qvæ cuiq; præſidio eſt. Utili namq; ratione proſpectum Gratianus reſcribit: ut innocens & qvieta ruſticitas peculiaris patrocinii beneficio defenſoris locorum perfruatur. M. Aurelius Aurelianus memorandâ benignitate agros agricolasq; defendit. Alexander Pontifex Lateranenſi Concilio conſtituit: Cultores agrorum & boves aratores in tutela fideq; publica

publica militum omnium dehinc perituros. His multa, præter Juris communis regulas, agriculturæ cauſâ Imperatores ſancivêre. Namq;, ne in ruſtici operis aſſiduitate interpellarentur, qvicqvid ad agriculturam opus, ſeu perſona ſeu bos fuerit, vel inſtrumentum, pignori capere vetitum. Et ſi qvis auſu temerario auferre præſumeret, in qvadruplum ablata reſtituit, & infamiæ notam ipſo jure incurrit: Imperiali animadverſione nihilo minus puniendus. Par ferme privilegium Normannis villicis Franciſci I. conſtitutione datum, Choppinus recenſet: At Phrygum inſtituto, qvi ruſticum inſtrumentum, agricultioni aptum, ſuſtulisſet, morte multabatur, referente Stobæo. Qvi rigor Saxonum propè Jure perſeverat. Cæterum nec Thracium fœneratorum commentum Antichreſis in prædio agricolæ locum habet; uſurarumq;

rarumq́, modus ejus favore à Juſtiniano temperatus. Deinde ad extraordinaria onera nunqvam trahendi agricolæ, aut ad ullum aliud obſeqvium, cum congruam annonam præſtiterint, devocandi; nec mularum fiſcalium aut eqvorum miniſterium ſubire cogendi. Providentiæ enim eſt, oportuno tempore neceſſitatibus illos mortalitatis, ſationibus, vel colligendis frugibus ſatisfacere. Ita B. Gregorius reſcripſit: ne ruſtici oneribus aliis præter agriculturam graventur. Deniq; profeſſionis privilegio & à publicis oneribus perſonalibus, ſæpè patrimonialibus, interdum & à tutelâ excuſantur. Qvæ Renatus Choppinus peculiari libro, qvem de privilegiis Ruſticorum inſcripſit, accuratius deducit.

Utinam, decurſâ tot caſuum, malorumq; periodo, pax aurea tandem refloreſcat, redeantq; ſecula, qvibus attritus

tritus ſulco vomer in pretio ſit, & defuncta periculis mortalitas reſpiret. Ut, agris honore reddito, ſub ſuæ ficus & vitis umbraculis tuta qvivis habitet nemora, duraturæ pacis munera ſancta gratitudine celebraturus. Ego verò, ceu hactenus, tantum huic obnoxius voto vitam tranſigam: ut carus Muſis, veraq; pietate ardens, in Factore omnium acqvieſcam; rura mihi placeant, & cordata integritas, qvæ mortalium potius ſtudia agnoſcat, qvam miſceri iis contendat.

FINIS.

VITÆ RUSTICÆ
ENCOMIUM
VIRI ILLUSTRIS
DN. ANTONII DE GVEVARA,
Epiſcopi Accitani,
D. CAROLI
V. IMP.
Conſiliarii & Hiſtorici, &c.
PORTUGALLIÆ REGI
Hiſpanicè inſcriptum.

Candide Lector.

INcideram forte, dum præcedens ſcriptum ſub prælo erat, in ſeqventem Illuſtris Viri ANTONII de GVEVARA diſcurſum &c. per Jacobum Singe Erphordiæ Anno 1594. Germanico idiomate impreſſum. Et qvoniam argumento conveniebat, ut negotia & feſtinatio ferebant, coronidis loco latinè jungendum cenſebam, qvod brevibus plura comprehendat, qvam pluribus alii dixere: non ingrata, hoc ſeculo, futura ratus, qvæ Regibus ſuperiore placuisſent. Vale.

Cap. I.

QVisqvis ruris amans fundos colit, qvi vel hereditario jure vel emptitio obvenere, nec Syrenes audit, ut ambitioſa appetat, qvo Charybdes & Syrtes cautius vitet, Homerico Ulyſſe prudentior eſt. Nempè propria posſidens, liber eſt, nec ulli obnoxius magis, qvàm, qvem aulæ urbesq; tenent. Ideoq; felicior, qvàm ſi omnibus Regum palatiis carus, nationum, orbisq; peritus foret.

Non offenſas metuit in ſuo, iis, qvæ ſors tribuit, qvanqvam modicis, contentus. Ex ſuo victitat, curarum immunis. Certos habet fundi reditus, bonâ conſcientiâ partos, &, qvandocunq; eget, paratos. Non longo demum obſeqvio vel importunitate merita extorqvet. Raro fortunæ ſplendor meliora tulit, appetita bona ſæpè ſpem fefellere, pejoribus oblatis.

Nobilis aut civis, ex agricultura vivens,

vens, integritate, honore & autoritate magis pollet, qvam ſi, qva ditiores & ſumptuoſiores ſuſpiciuntur, qvos longa majorum ſeries, vel clientelæ, deliciæ, aut uxorum venuſtas prolixe elevat, viveret; ubi parvi fieret, potentiorum cultu præeminente. At in ſuo ſolus ipſe dominus, & uxor ipſius ſola domina habetur, omnibus illic honoratus & acceptus. Qvapropter bene Julius Cæſar ſe in villa primum, qvam Romæ ſecundum, eſſe malle dictitabat.

Ruri pietatem magis, decusq; tueri licet, qvam alibi, dum ſtudiorum & impenſæ fructus ſperantur, infamia & livor exerceat levi vix cultu aut opibus ſublatos. Hinc non pauci ſubito caſu præcipites eunt, cunctisq; partis ambitu exuuntur. Qvo & amicos trahunt, qvos ad munia, negotiaq; evexerant viribus majora. Privatus ſorte ſuâ contentus, &, qvo

ege-

egenos ſublevet, habet. At, qvi ſublimia ambit, æmulos invenit, ut invidia deniq; minorem conficiat. Scholas ſectari aut ſtudia publica, vel ex opificiis & bello vivere, deniq; medicinam profiteri, longè ſecurius eſt.

Qvi in fundis ſuis aut villis à Deo conceſsis agit, verâ pace fruitur. Neq; enim qvisqvam eò divertit: qvi turbet, & luxum qværat, aut abſentis familiam corrumpat. Omnis illic occaſio peccandi ceſſat. Non voluptatum ſtudia, ſed rei familiaris, educatio liberalis, & domeſtica diſciplina præcellit. Non inſanum illic mare patremfamilias agitat, ſed placidæ auræ qvietum recreant. Semper commode aditur, ipſe prudenter vitam, non pro vulgi arbitrio, diſponit: vivit mortis memor; non, ut perpetuo victurus: non, ut alibi, hoſpitii incommoditatem aut peregrinorum fraudes metuit: non mulis aut eqvis pro

pro ſuppellectile eget; &, qvæ alibi freqvens moleſtia, non præcipitem Judicem, vel iniqvam ſententiam formidat. Et, qvod præcipuum eſt, in fundo nec impoſtores aut improbos, nec meretrices videt; qvæ hominem in beſtiam transformant, aut promiſcuas ſectantur libidines, unde lites & cædes ſæpè oriuntur.

Ruri degenti ad cuncta ſatis temporis ſuppetit, qvæcunq; expedienda ſe offerunt, dummodo ipſe horas bene digerat. Nihil Muſis, nihil Sacris, nihil familiarium obſtat colloqviis. Sin & venatus voluptas remiſſum exſtimulet, vel convictuum deſideria, nihil hæc ſolatia impedit. Secus, qvos munia diſtinent, qvorum omnis in obſeqvio vita eſt, velut carceri incluſi latitant, ſæpè peregre inviti ablegantur, optimũ tempus negotiis tranſigunt; imo ſuſpiciendo, honorando, ſupplicando & humiliando

ſe,

ſe, vel potius ſuſpirando: ut opportunè in ipſos Auguſti Cæſaris in negotioſum nimis civē oratio qvadret. Qvi, mirari ſe, ajebat, cum negotiis defuerit, ut ad mortē illi ſuffecerit tempus.

Nobilis vel civis, in fundo ſuo agens, absq; dignitatis jactura ſolus obambulat. Dominus non ſtragulis, non pulvinari eget, non famulo, non pediſſeqvâ Domina: qvemadmodum in aulis & municipiis ſimilia, & clientum globos trahere coguntur, qvi ludibria æſtimant.

Ruri, qvando lubet, ſine offenſa, ut dictum, recreationis cauſâ exſpaciari, omnemq; pervagari viciniam licet, & de villa in villam migrare, exiſtimatione illibata, revertiq; domum ſine impedimento, alienis negotiis non revocantibus. Non ſervit cuiqvam: non, ocreis & calcaribus inſtructus, mandata; vel & belli, pugnæq; ſigna expectat.

Ruri

Ruri Nobilis qvivis & colonus, qvocunq; & qvomodocunq; placet, commeat: nulla re, niſi penulâ & amiculo, opus eſt; ſecuris, fiſcellæ, gladius, venabulum vel bombarda eunti ſufficit. Cum ſtrictiores calcei urunt, laxiores induit: ſi frigus offendit, pellibus ſubductas promit tunicas, facili cultu contentus. Nec minus ruri Nobilem viliſſima veſtis, qvam precioſiſſima alibi toga ſuperbum ornat.

Sive Nobilis ſit, ſive ignobilis, qvi in fundis degit, non deſpectior habetur, aut infelicior, cum annuos mercatus eqvâ vili adit, qvam ſumptuoſiſſimus alibi generoſiſſimo caballo vectus. Immo tenuior, in fundis ſuis frugaliter vivens, melius agit aſino hærens, qvam opulentiſſimus, ex pretioſiſſimo jumento virum bonum deprædatus.

CAP.

Cap. II.

RUra colenti nec optima frumenta; nec bene coctus, lapidusq; panis deſit: qvæ in aulis, urbibusq; rariora. Nam corrupta illic paſſim farra, vel non bene molita, aut aqvæ vitio laborantia piſta, qvæ morbos ſæpe & mortem incolis peperere. Cæterum, qvod imprimis memorabile, ruri & in Nobiliũ prædiis ſalubria magis exercitia, meliusq; uti tempore licet, ac in aulis & urbibus. Multa illic ſimulatio, parcus ſermo, oculi neqvam, vafricies, vindictæ jugis molitio, incesſus gravis, conjecti in ilia lacerti, compoſiti numeroſe pedes, rarus in publicum accesſus, ſplendida ſemper & tumida verba: crebræ illic calumniæ, diffamationes, exſecrationes; ut ſurditas præ auditu ſæpè optanda ſit. Ambitio, animæ inimica herba, huic horto freqventisſima.

Optime Regum! Pene Deus alli-

mandus, qvi ruri ex fundis ſuis vivit, illicq́; moratur: absqve namq́; periculo nudam tractare veritatem licet. Illic in factis libertas, adulatio nulla, qvæ malos evehat, bonos ſugillet, & Polypi inſtar aut Prothei in omnes ſe formas induat, & tandem nihilominus omnium invidiam provocet; inprimis, ſi ſermonum in taxando vitia liberior ſit. Ruri qvotidie familiaribus ante domū, vel de feneſtra, absq; exiſtimationis damno colloqvi integrum eſt; interim de arcanis Magnatum conſiliis parum ſolicitis. Multa enim ſæpe ſparguntur, qvæ plus tædii, qvam oblectationis, creant. Potius tranqvillo in ſilentio utiles evolvit hiſtorias, vel ſacros & politicos libros, vel in Dei aſſurgit laudes, hymnum canens & piam cantiunculam. His ſvavius longe corpus & animam paſcit, qvam ſi fabulas audiat aut Cytharædos, qvi ad faſtidium usq aures

obtun-

obtundunt. Parcitur & expenſis, qvibus Calendis anni oberrantium clamores placantur, ut illi, de qvo bibant, habeant.

Agreſtes ſaniores ſunt multò, nec tot valetudinibus objacent, qvàm aulici & urbani. Hic namq; ædificia excelſa, anguſti vici & luto ſordidi: hinc aer torpens tabe morbos ciet. At ruri villæ longius disſident, homines ſanitatis ſunt ſtudioſiores, aer ſalubrior, ſol clarior, tellus minus exhalationibus noxia. Qvicqvid privatim aut publice incidit, ſine lite dirimitur. Crebræ operæ nunc campo, agris, nunc pratis & hortis impenſæ, vel domi labor tenet. Hinc vigor & robur, ſecuritas ſumma, & præcipuè minus curarum, oblectationis magis.

Hoc etiam privilegium agreſtibus competit: qvod nec juvenes Medici, nec veteres morbi ibidem inveniantur. Cum ex adverſo aulicus, in qva-

tuor bonis portiones diviſis, primam adulatoribus, ſecundam rabulis forenſibus, tertiam Pharmacopœis, qvartam Medicis debeat. O qvam felix præ his rura colens Nobilis & Agricola! ubi nec de lue Venerea, nec aliis hujusmodi morbis liqvet. Qvid Cancer ſit, etiam minus conſtat: nihil unqvam de Apoplexia auditum: Podagra ibi nulli hereditaria: nemini hic unqvam, qvid Jolabium, Bolus, Syrupus aut Apoſtema ſit, conſtitit.

Ruri tot curis nemo & moleſtiis frangitur, unde ante fata mors properetur; & corpus, animaq; pereat. Summatim, ruri nec, qvid lateres aut calx esſet, innotuisſet, niſi ad mapalia his opus fuisſet: cum nihilominus tuguria lignea, luto & ſtramentis munita, boni conſulant. Et qvæ ruri viſuntur ædificia, & ſuburbana magis ſplendent, qvàm qvæ per aulas pasſim & urbes palatia ſurgunt.

Ruri

Ruri in villis & pagis dies longior apparet, meliusq; qvis uti luce, qvam alibi, poteſt: ubi tacitis labuntur annis tempora, diesq; diem trudit, ut nec ſatietatem, nec voluptatem inde habeat. Et qvanqvam propria tractantibus rura abunde deliciarum ſit præ civitatibus, tamen & provectior dies ibidem, qvam annus in aulis. Ex qvo meritò agricolæ felices habentur, qvibus Sol longius diem extendit. Lubet mane ſummo ad iter ſe accingere? aurora nullibi citius emergit, nec tenebræ euntem morantur. Protrahunt rediturum negotia, nox tam repente non præcipitat, ut ſub Heſperum reverti liceat, cum tamen in oppidis & alibi vix diei lapſus ſatis animadvertatur. Qvæ, ruri obſervata, ad exactiorem tantò temporis rationem, pluraq; negotia impellunt.

Inſignis & hæc prærogativa fun-

dorum poſſeſſoribus, qvod ligna, fœna, ſtramina, avena ruri vilioris pretii ſint, qvam in oppidis. Præterea cibus capitur, ubi, qvando & cum qvo libet, etſi non ſemper adeo delicatus, cum in oppidis & aliis locis tardè & intempeſtivè menſa inſtruatur. Dapes crudæ, & longâ morâ inſipidæ, & tamen omnia fere famelici percipiunt: &, qvod peſſimum, cum invidis, inimicis & perſecutoribus communicandũ, ut in faucibus ſæpè bolus hæreat etiam lautisſimorum ferculorum. Hinc ſubitæ mortes, vel præcox ſenectus: hinc lenti morbi. At agreſtis paterfamilias ad votum vivit: tempeſtivè prandet aut cœnat, idq; ſine ſuſpicione, fretus amicorum fideli conſortio; qvi rari adeo alibi, ut pro monſtro habeantur. Sed & ſolus pudica cum uxore, dulcisſimis liberis, & piâ familiâ cibum capit, qvæ optima dapium condimenta: Et

qvan-

qvanqvam non ſemper æqve opiparæ ſint, nullus interim Dei bonitate fame perit. Ruri domi cuiq; ſuæ lacticinia, & exiguæ lancis ſcitamenta ſapidiora ſunt, qvam alibi cœna dapalis, aut convivium ſaliare: immò parvi facit, ſi viliora eſculenta ſint aut poculenta; nec nardus & flores, aut aromata pretioſa victum commendent.

Sed & hoc privilegium rura beat, qvod ſemper habeant, ex qvo uſus ſit & oblectatio, qvæ civi vel aulico negantur; cui abunde inimicorum eſt, amicorum parum, qvos amet, qvos re & conſilio experiatur. O cariſſime Regum, qvanta voluptas agris, ubi piſcatus cum omnis generis inſtrumentis, ubi venatus & aucupia cum bombardis, canibus & retibus exercentur: ubi ſumma cũ oblectatione ſpectare licet, qvis nemori, qvis vinetis labor conveniat, ut cantu opus temperetur: ubi

campi prata & horti coluntur: ubi joci cum ſenibus colonis delectant: ubi ſine impedimento qvis obambulat, & cum defunctis loqvitur, cum libros Doctorum itineris ſocios, ut Cato Cenſorius, adſciſcit, & ita laudes illorum recolit: ubi cum pio & erudito ſuo Sacerdote vel familiaribus aliis amicè converſatur & colloqvitur, alios autem vitat, qvos ſupina ſapientia inflat, qvorumq; ambitioni religio obtentui eſt. Cuncta hæc privilegia Agreſtes habent, ab Aulicis & Urbanis fruſtra deſiderata.

CAP. III.

RUris incolæ nec tot laborum faſtidia, nec moleſtiarum experiuntur, & cum dominicus dies vel aliæ ſolennitates incidunt, ſinceriori lætitia fruuntur, qvàm qvi aulas ſectantur; ubi tot intricatorum negotiorum moles vix profanorum & ſacrorum diſcrimen admittit. O qvàm pium

um opus, cum ruri dies Feſti debitâ religione obſervantur, cum æditui ſacris dat ſignum campanâ, templum & altaria ornat: cum in Dei honorem cultiorem qvivis veſtitũ promit. Familia tum & jumenta qvieſcunt, religioſe templa adeunt incolæ, divinos audiunt ſermones, ad ſacram ſynaxin accedunt, & à prandio ab omnibus laboribus in vera pietate relaxantur. At in municipiis non alia feſtivitatum indicia, qvam cum virgines & fœminæ exqviſitisſimè comuntur, cum in multam lucem dormitur, cum contubernia & ambulationes freqventantur: inprimis, cum peregrini & vulgus citius, qvam aulici, in templis viſuntur; qvi, ut & urbani, Dominicum diem, aliasq; ferias luxu & ludis potisſimum tranſigunt.

Sed & ruſticolis libera venatus facultas competit, qvæ aulicis, civibusq; ſæpè negatur. Itaqve, dum aulicus

graveolenti jam ferina palatum placat, agreſtis plagas, retia, arcum & bombardas expedit, recentem prædam ſectaturus, dapibus gratiorem. Non familiâ opus, qvæ de foro omnia præſtinet, ſuo qvoqve lucro conſultura. Pro temporis ſtatu columbos ipſe, turtures, perdices, turdos, palumbes, capos, lepores, aliasq; opimas habet volucres; non propriæ tantum, ſed aliorum qvoq; culinæ, menſæq; ſufficientes. Non deſunt illi oves, veſtitui lanas ſuppeditaturæ, non verveces, non capreæ. Illic boves agriculturæ idonei, illic juvencæ & vaccæ, lacte, butyro & caſeo villæ utiles: plenæ porcis haræ; & alia ſuppetunt, qvibus rem augeat, ſeq; ſuſtentet. Sed & eqvos alit, tam ad ruris labores, qvàm, ut reditus inde acqvirat. At alibi avaritia regnat & inſatiabilis cupiditas, qvæ ex aliorum bonis opes congerit, rapitq; aliena,

ni

ut Harpyiæ Phineo obſonia, vel ſpoliis omnino incubat.

In pagis debita optimo cuiq; obtingit reverentia, vilesq́; parvi fiunt: in aulis aliter. Nec enim ob dignitatem honor cuiqvam tribuitur, ſed ob divitias; non ob merita, ſed æſtimationem: & tali plura ſubinde conferuntur, ut fluvii mare augent. At agreſtes eruditum, ſapientem, conſilio bonum, non ſatis æſtimare; ob fidem, candorem & officia non ſatis demereri aut remunerari ſe poſſe arbitrantur. Qvicqvid ager, qvicqvid hortus profert, bene merito communicant, omnemq́; eidem favorem ut genuini amici declarant: cum alibi indignis & paraſitis inprimis honos habeatur; vir ſapiens, probus & propoſiti tenax negligitur, ceu ſterilis arbor, commilitonibus celerius evectis, plurimisq́; eorum nec merito paribus: mali præmia, boni pœnas ferunt.

Nobilis paterfamilias & agricola filios & filias magis in officio continet, ne palantes infamiam reportent. Paria illic vicinorum conjugia, adeoq; geminata officia & gaudia, angvinis, cognationisq; nexu conciliata. Non hæc aulico felicitas, qvi liberos longè disſitis elocat, magisq; abſentium deſiderio maceratur, qvàm præſentiâ recreatur.

O fortunatos agricolas, qvi liberis juxta ſe uxores, maritosq; conqvirunt, dum propinqvis jungunt. Ita generos, nepotes, & totam familiam ſumma cum voluptate in conſpectu habent: qvi majores ſuos amant, ſuſpiciunt, & omni officio colunt; langventes ſublevant & fovent: qvæ ſumma ſenectutis ſolatia. Non alienos talis hæredes, non fiſcum, aut bonorum translationes formidat.

Eſt & hoc ruris privilegium, qvod incolæ tot importunis viſitatoribus

non

non arctentur, nec tamen ſolitarii vivant: qvæ in aulis ſæpè, urbibusq; reqviruntur; ubi argento non raro leves, interim negotiis graves vivunt, ut nunqvam ſecurè qvieſcant, aut vigiles pace fruantur.

O felix agricola in prædiis ſuis agens, qvi nec horâ conſtitutâ curias obire cogitur, ut conſilia emendicet, munia aut beneficia eccleſiaſtica nundinetur, inania verba perdat; janitoribus, miniſtris & cauſarum patronis ſupplicet, latinitatemq; illorum rudis ipſe cum dolore audiat; deinde & adulatoribus & paraſitis blandiatur, (qvos fruſtra tamen ſæpè adit) deniq; magiſtratum extrema humilitate veneretur, vereaturq;, ne à cyclopibus & leſtrygonibus devoretur. Felix agricola, talium immunis, qvi procul hac ſuperſtitione in fundis ſuis rura, agros, prata, hortos, fontes & rivos ſumma cum voluptate con-

contemplatur; ut Deus & natura ſapientisſimè omnia & mire operentur, & nova ſubinde creent: Immenſa Numinis bonitate erigitur, ovium & agnorum balatu, boum mugitu & eqvorum hinnitu qvotidie oblectatur: dulcisſima Luſcinia & reliqvarum avium chorus aures mulcet, catelli diſcurrunt, arietes ſaliunt, hædi luctantur, pavones variegatam caudam explicant, gallinæ cucuriunt, galli crocitant. Multa illic manſveta & fera animalia occurrunt, colludunt, & laſciviunt, ex amnibus virentibus & gelidis fontibus bibunt, & per amœna paſcua & nemora oberrant. Felix atq; iterum felix agricola, qvem hæc indies oblectant, qvi tranqvillo in ſilentio debita cum gratitudine hiſce fruitur: qvanqvam humi ille in ſtramine vel ſcamno decumbat, ſvavius dormit, qvàm qvi ſericum aut mollisſimas plumas premunt.

De

De cætero & aliâ prærogativâ agreſtes gaudent, qvod in villis majus virtuti ſtudium ſit, minorq; malitiæ occaſio, qvam in aulis & emporiis ſplendidis, ubi latisſima peccatis & ſceleribus feneſtra patet. Illic enim immenſa populi freqventia, ubi plurimi à bono abſterrent, & infiniti ad mala impellunt, præcipuè verò exemplo irritant: ut externa qvis potius, qvibus induitur, æſtimet; qvam interna, ut erga Deum & proximum inſtructus ſit, examinet. (Qvos prudentisſimus Seneca miſerrimos judicat, dum extrinſecus, ut parietes & tabulas, ornatos dicit, ut vel ipſa Pallas fallatur.) Tantum abeſt ſimplicior, quamvis dexterrimè inſtitutus.

Ruri viventes ſeptimum etiam hebdomadæ diem colunt, & ſolemnisſimas qvasq; feſtivitates inqvirunt, templa freqventant, conciones audiunt, & animarum curam gerunt: Alios

Alios non curant, ſeu probitatis hos ſeu malitiæ gloria ſtimulet, qvibus actæ vitæ rationem committunt.

Porrò hoc etiam ex capite ruris decus eminet: qvod tam crebra damni ibidem occaſio non occurrat, ut in aulis, urbibusq;. Nullus altero fit pluris, omnes ex agris, ex pecuaria victum qværunt, nec ſplendida nimis dignitas latentium invidiam proritat. Illic nec nummularii ad fœnora inſtigant, peccatisq; fœdant: non popinæ illic & œnopolia interdiu & noctu gurgites & helluones tenent, ut omnis ſæpè angulus vomitu ſordeat, tolerabilioraq; ſuum ſint, qvàm potorum, hujusmodi contubernia. Ruri & in villis nullæ ſumptuoſæ familiæ, pedisſeqvarum gregibus ſtipatæ: nullæ illic lites, qverelæ, cædes: non paraſiti, non lupi, cum qvibus ululandum: nulla res iras ſuſcitat: nulla illic ſtadia & carceres, in qvibus curritur: nulla athletica

certa-

certamina, aut pugilatoria, cum periculo juncta. Nullus judiciorum pavor, & tamen liberè de injuriis conqveri licet. Et, qvod præcipuum eſt, ruri nullæ voluptates & illecebræ, unde impietatis, epicureismiq; flagitia extimeſcenda. Nec ob culicum, muſcarumq; copiam, ſi qvæ ſit, Herculis auxilia imploranda. Tamen & alibi crabrones pungunt, larvarumq; freqventia omnem medentis curam, laboremq; reſpuit.

Præterea & hæc prærogativa ruricolis ſpecialis: qvod cenſum augere, minoreq; ſumptu, qvam in aulis & oppidis, rem familiarem curare liceat. Omnibus qvippe notum, qvantæ in aulis impenſæ reqvirantur, qvibus nullus modus: hoc inprimis tempore, qvo in veſtitu & victu tam immanis luxus in aulis & in urbe invaluit, ut acerrimâ magiſtratus cenſurâ, vel Dei etiam ipſius animadverſione opus esſe videatur.

O qvanta in agris pax & ſecuritas! Parvi illic aulæa fiunt Belgica & ſericum Batavicum. Non aureis & argenteis eget vaſis paterfamilias, non gemmis; non, qvæ ad iter & peregrinationes pertinent; non acu pictis veſtibus; non carpento, aut longâ & inutili, ultroq; ſe ingerente familiâ opus habet. Parciſſimi qvoad hoc ruri ſumptus, nec æmulatio ſtolidi aut prodigi cujusvis confert, ut in oculis ſit cũ divitiarum damno; qvæ dilapſæ paulatim inopiam trahunt.

In villis tenuis ſuppellex patrifamilias ſufficit: menſa ſimplex, uſitata ſedilia, non laqveata qværit cubilia, ſtanneis utitur poculis, & ſimilibus vaſis, vilibus ſtragulis, hybernâ & æſtivâ tunicâ, eqvo valido, famulo & famula: his contentus vivit. Et hujus ſuppellectilis, bonorum & vitæ reſpectu, agricola, tam nobilis, qvam plebejus, in conſcientiæ puritate æqve felix

felix, pariſq; exiſtimationis eſt, qvàm ſplendidisſimus aulicus, qvem divitiæ ingentes, aurum & argentum, à Regibus, Principibus & aliis expresſa, commendant. Præ qvibus corvi, cadaveribus infeſti, tolerabiliores cenſendi; qvam hi, qvi vivorum bona abſumunt. Perdat Deus, qvi tot bonos Principes & terras perdunt, inq; clades præcipitant. Cæterum & laudabile, vel in ſenectute tranqvilla ſectari. Turpe, bovem cum cauda deglutire. Validi hoc ventriculi, qvi bene concoqvat, & in ſangvinē omnia vertat, qvod raro contingit. At hæc humana calamitas eſt: ut, qvamvis nota ſit vitæ malitia, emendare tamen nemo valeat; vel, qva ratione emendanda ſit, ſciat. Facesſat ambitio, humilitas ſuccedat. Hæc felix mutatio pium finem habitura.

DECAS

DECAS METRICA EGIDII van der Myle:

Argumentis præcedentis Exercitii qvibusdam reſpondens.

I.

Pſalm. CIII. Benedic anima.

Grates ſuperant benefacta Jehovæ.

Immenſis ditata bonis anima usq; Potentem
Concelebra, atq; imis qva vis concepta medullis
Emicat, auguſtum Factoris nomen honoret.
Redde Deo grates mea mens, nec tanta favoris
Indulta infamis tegat âtrâ oblivio nube.
Ipſe etenim ſceleris labem premit, ipſe dolores
Sanat, qvos primi inflixit contagio morbi.
Qvandocunq; vices, qvando aſpera fata minantur
Interitum vitæ fugientis, prorogat annos,
Et favor & trepidam recreat miſeratio ſortem.
Nec ſatis hoc: Vultum manifeſtâ luce ſerenat,
Inq; aqvilæ morem novat acta dona Juventæ.
Non patitur fraudes, non impia facta potentum,
Juſtitiæ vindex; tollit ludibria preſſis.
Principio Moyſi confeſtim juſſa miniſtro

Cælica

Cœlica commiſit, natis ſua facta Jacobi.
Larga Dei eſt bonitas, larga indulgentia Patris:
Eſt mitis, blandus, quærit differre furorem,
Nec memor æternas alit implacabilis iras.
Non hominũ meritis rigidus vaga crimina pœnis,
Nec ſævis infanda modis deliƈta coercet.
Latius, excelſo quàm Terra abſcedit Olympo,
Cœleſtis bonitas, juſtos complexa, coruſcat:
Longius infandi ſceleris commiſſa removit,
Sol oriens primùm Heſperiâ quàm diſtat abyſſo.
Non tanta in dulcem eſt patris indulgentia natũ,
Quanta fovet jugi Numen pietate colentes.
Novit enim vires hominum, mortalia novit
Robora, quàm fragili hæc coaleſcat pulvere maſſa,
Quamq; brevi in veteres pereat reſoluta favillas.
Tota viri ætatis ſpolio permiſſa venuſtas
Herbæ inſtar, Tyrio aut ridentis Murice floris:
Quem Boreas, vel cum libavit fervidus Auſter,
Marcet, nec lapſæ ſuperant veſtigia plantæ.
At favor & cunctis perſtat Clementia ſeclis;
Juſtitia æternat ſeros rectum Nepotes
Pactorum memores, mandatorumq; tenaces.
Ipſe excelſa ſacræ nactus faſtigia ſedis,
Imperio totum exercet memorabilis orbem.
Vos Genii, æternas Domino depromite laudes,
Magnanimi Heroes tanti parere Monarchæ
Aſſueti juſſis, fremitu vox ſancta ſecundo
Intonet, & quotquot cœleſtia caſtra ſecuti

Obſequio

Obſeqvio ſtatis, plenius qvæ continet Orbis,
Immenſi eximias Autoris pangite laudes.
Tu qvoq; tum Sanctū mea mens, tu nomen adora.

II.

Pſalmus CIV.

Summi eſt Majeſtas mira Parentis.

TOt mens læta bonis ſancti memorare Parentis
Facta aude, & tanti miracula condere Regis:
Magne Deus, Majeſtatis ſplendore ſupremæ
Conſpicuus pulchro celebres agis ordine pompas.
Fulgidus æterni de luminis igne coruſcas
Veſtitus, clari ſuperans incendia Solis.
Tu liqvidum cœli complexum extendis in orbem,
Ebria ceu Syrio volitant aulæa veneno:
Tu ſuperas curvâ effingis teſtudine lymphas,
Et curru pernix celeri per roſcida vectus
Nubila, ventorum rapidis innitere pinnis.
Angelicas teneris acies diſcurſibus auris
Præfers, illuſtri ſuccingisq; igne miniſtros.
Stat vi terra tuâ ſolidæ libramine molis
Nixa, perennantis ſæcli manſura diebus.
Qvondā terra nigro horreſcens abſcondita ponto
Ceu velo riguit, montes latuere ſub undis;
Ut tua vox nymbos movit, tonitruq; tremendo
Flumina conſpicuo juſſit conſiſtere rivo,

Emicuere

Emicuere jugo montes, formoſaq; campi
Æqvora porrectos mox procubuere per agros:
Et jam clauſa Thetis præfixo limite, fluctus
Juſſa premit, ſociam metuens effundere Terram.
At riguas ſudant ſcatebras, ſinuataq; valles
Flumina per virides volvunt trepidantia montes:
Qvo potum veniunt pecudes per prata vagantes
Florida, qvoq; onagros vertit ſitis improba feſſos.
Gens pennata loci dulcedine læta virentes
Hic habitat frondes, lingvis loca pulchra canoris
Concelebrans, auras argutâ voce laceſſit.
Tu Pater excelſos montes felicibus undis
Deſuper humectas, ut pleno germine tellus
Rideat immenſo cœli ſaturata favore.
Hinc armenta boum carpunt ſua pabula, veſcum;
Hinc olus humanis progerminat uſibus; & qva
Flava Ceres paſſim cultis exuberat arvis.
Hinc liqvor exhilarans mortalia corda Lyæi:
Hinc oleæ ſuccus, vegetæ qvo gratia frontis
Floreat, hinc lapſum revocantia liba vigorem.
Nec minus arboribus ſtudiũ eſt: genitabilis humor
Te curante ſubit Libani per compita Cedros,
Qvas ſeris, & pulchrâ, Pater optime, fronde co-
(ronas,
Paſſer ubi& dulces ponit Philomela penates,
Aera ſi qva Abies vincit, ſtruit Ardea nidos.
At celſi montes Damas, nemora alta tuentur
Veloces capreas, gaudetq; Cuniculus antris.

Tu

Tu regis errantis candentia ſidera Lunæ,
Temporibus metas; Sol juſſo tempore cedit.
Hinc tenebras terris & cæca ſilentia noctis
Inducis, tacitis quæ læta animalia luſtris
Procedunt, Libycæ quæ pignora ſæva leænæ
Singultu prædas & anhelis faucibus eſcas
Te, Domine, expoſcunt; roſeo at cum Cynthius ore
Mane redit, fugiunt foſſis, latitantq; cavernis.
Tum ſolitas repetit curas mortalis, & agros
Exercet, donec nox reddit amica quietem.
O Pater! ô quanta eſt operum vis, quanta venuſtas!
Quamq; immenſa regit res has Sapientia! Tellus,
Quæ patet, infanda rerum bonitate ſuperbit.
Porro etiam Oceani moles, ſpaciumq; patentis
Grande maris varios volvit ſub gurgite fœtus.
Innumeri hic paſſim piſces, unctæq; carinæ
Inſanos ſulcant fluctus; hic miſſa profundo
Laſcivos agitant luſus immania cete.
Sic juſſum, Pater alme, tuum, ſic omnia nutum
Nempe manent, juſtoq; expectant tempore victum.
Proficiunt, Te dante, bonis, opibusq; beantur
Te pandente manum, faciem velante fatiſcunt:
Te tollente animam in tenues collapſa favillas
Deficiunt, iterum ſpirante animata creantur;
Et renovata redit facies pulcherrima rerum.
O vigeat ſine fine decus, divina perennet
Gloria, & Autori placeant opera optima ſummo,
Cujus vel viſu Tellus tremefacta dehiſcit,

Reclu-

Recluditq; chaos, tactu exardeſcere montes
Et vapidos jactare globos viſuntur aduſti.
Hic mihi carmen erit ſemper, modulisq; benignum
Concelebrabo Deum, mea dum calor oſſa pererrat.
Saltem illi eloqvium placeat, mea victima lingvæ,
In qvo deliciæ atq; uno mea ſola voluptas.
Extorris gens prava ſolo, mala factio mundo
Exulet, & nunqvam ſtirps cœlo inviſa reſurgat;
At mea mens ſummum canat indefeſſa Parentem.

III.

Pſ. LXV. à v. 10. usq; ad fin. Annum Bonitas Divina coronat.

TU Pater exhilaras, tu vultu cuncta ſereno
Erigis, immenſi qvæ continet area Mundi:
Non tam mane redit Phœbus, tuus occupat ortum;
Non tam nocte fugit, favor occaſum occupat idem.
Tu Pater in gremium terræ deſcendis, & imbre
Proluis, irriguam magnis proventibus implens.
Usq; Dei ſcatebræ ſaliunt, fons ſemper abundat,
Almæ telluris complexum tu ubere fructu
Induis & campos Cerealis mergite culmi.
Atq; hæc culturæ ratio (ſapientior alter
Qvo non) agricolæ; Tu parturientis alumnæ

Sulcos perfundis ſitientes, jugera lymphis
Humectas, largis emolliſq; imbribus agros,
Et fœcunda ſuis diteſcunt fructibus arva.
Ceu formoſa roſis Virgo caput abdit odoris,
Multiplicis ſerti: ſic verſicolore corona
Pulcher & eximiis excellens dotibus Annus
Stat bonitate tuâ, Pater. Hinc veſtigia manant,
Qva graderis, vegeti nimium pingvedine ſucci:
Hinc ager & nemorum virides, loca pulchra, receſſus
Pingveſcunt, vitreis madeant ut gramina guttis:
Herboſi circum colles, lætiſſima Tempe,
Exultant, ovibus ſunt ruraq; plena capellis:
Alma ſeges cultis turget lætiſſima campis.
Ut canat, & viridi propè flumina fuſus in umbra
Agricola ingenuo jactet pia jubila plauſu.

IV.

Pſalm. CXXVII.

Pietas ditiſſima Virtus.

FElix, ô nimium felix, qvem læta timore
Cœleſti exercet pietas, veſtigia legum
Qvi premit, & Domini geſtit mandata vereri;
Ille levi manuum qværens alimenta labore,
Qvos bene cultus ager gignit, qvos vinea fructus

Subſidio

Subſidio vitæ numeroſa per horrea condet,
Reddet & innocua hæc creſcentem cum beatum.
Quin dulcis domui felici germine conjux
Inſtar erit vitis, ſuavi quæ prodiga fœtu
Spargit opes, nimium formoſis turgida botris.
Mox ſoboles læta cinget dulciſſima menſæ
Circuitum, cultæ frondes imitata Minervæ.
Tanta viro obvenient, cultus quem Numinis armat.
Conſtans ille favor ſit, ſanctaq; dona ſequantur,
Quæ Deus exhibeat felicis ab arce Sionis,
Ut Solymæ videas juges florentis honores;
Progeniem videas dulcem, longosq; nepotes,
Et pacem, Iſacidas quæ complexura mœrentes
Erigat, & vinci Furiis ignara perrennet.

V.

Proverb. X. v. 22.

Domini indulgentia ditat.

CUrarum indocilis, reſonans Philomela canoris
Gutturis arguti modulis, per frondea ſylvæ
Compita læta volat circumplaudentibus alis,
Seu veſper cœlum ſeu pulchra aurora ſerenet;
Unius ſtudio ſummi ſecura Parentis.
Non ſerit, aut duro terram molitur aratro:
Non metit, & fruges ſucciſis congerit agris;

Aut prolixa penu largæ extruit horrea meſſis:
Nec tamen aut victus deſit, vel damnat egeſtas
Fidentem, votis facilè aſpirante Jehovâ,
Qvi munus gerit hoc nutu, qviq; omnia paſcit.
Omne opus, omnis res, labor & contentio vana eſt,
Vix & avarities ingrato ſordida qvæſtu
Coget opes; fœnus ſvave inter præmia ducet,
Si non una Dei juvet indulgentia curas.
Præſidia incertæ cumulat tutiſſima vitæ,
Qvem ſpes, fiſa Deo, conceſſa in munia vectum
Erigit, & pietas, defectus neſcia, munit.

VI.

Deuter. XI. à v. 13 *usq; ad* 16.

Obſeqvii largiſſima merces.

SI mea, qvæ ſanxi, prudens mandata capeſſes,
Et magnũ usq; Deum ſolido amplecteris amore,
Obſeqvio addictus toto de corde Potentis:
Tunc ego cœleſti perfundam nectare terram,
Tempore maturo pluvias largitus amœnas.
Mane ſub auroram tellus tepefacta madebit
Imbribus, egelida noctis ſtupefacta rigore.
Et cum Solſtitio campus contabuit, Heſper
Udus agrum tinget fœcundi aſpergine roris.
Non tibi mane novo deerit, non veſpere nimbus:

Ut

Ut multo exhilarent plauſu ſata læta laborem,
Cum fructus cumulas: Seu culmi farre graveſcent,
Quos ager eduxit, ſeu prægnans vinea prælis
Subjiciet fœtus, pleno & vindemia labro
Stabit, Palladia aut frangetur bacca trapetis.
Ipſe tuo pecori dabo gramina, plurima campis
Herba virens, cythiſus, ſuaviſſima pabula ſurgent:
Ne quid deſtituat victum, ſed copia menſas
Inſtruat, atq; epulas non defectura recondat.

VII.

Syracides cap. XXIX. v. 28.

Vivitur parvo benè.

Sufficit inſtanti, ferè opum quam vana cupido
Sollicitat, vitæ juſto data tempore panis
Portio, & irriguo poti de fonte liquores:
Hinc veſtes, teneris velamina debita membris,
Moxq; , ubi mortalis ſit tutus ab imbribus, ædes.
Præſtat enim tenuis frugali condita farre
Menſa ſub exigui malè compacto aſſere tecti,
Quam centũ ambiguæ ſtructiſſima fercula cœnæ,
Quæ domus, extorri hoſpitium, peregrina miniſtrat.

Secula Judæi vicinis maſcula regnis,
Qvem juvenem teneris ſapientia prætulit annis.)
Ut dubio rerum tandem defuncta tumultu,
Ut tot poſt clades, poſt funera ſæva virorum,
Gens læta exultet, viridisq; umbracula ficus
Pulchra per obſcuros habitet ſecura receſſus;
Propter aqvæ rivum ut gravidæ ſub fornice vitis
Extollat ſanctæ cæleſtia munera Pacis.

X.

Syracides cap. XIV. v. 18.

Mors omnia ſolvit.

EGregio artificis ceu veſtis texta labore,
In tenues ſenſim floccos attrita fatiſcit:
Sic perit omnis item caro, ſic dilabitur ævo.
Illa etenim antiqvi fixa eſt ſententia pacti,
Ut mortalis homo, perituræ portio ſummæ,
Immoti ſubeat decreta noviſſima Fati.
Ac veluti virides formoſæ ex arbore frondes
Qvædam ſolvuntur Boreâ aut putredine, qvidam
Sponte renaſcentes diffuſo germine rident:
Sic Homines; qvidam mortis carpuntur ab ungve,
Qvidam vitales iterum naſcuntur in auras.
Qvicqvid in hoc fragili complexu volvitur Orbis,
Omne perit, metuuntq; ſuum mortalia finem,
Tractantemq; rapit properus mortalia finis.

Cantic. cap. 7. v. 11. & 12.

VEni, DILECTE mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Mane ſurgamus ad vineas, videamus, ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica: Ibi dabo Tibi ubera mea.

URbis amatores, mea lux, negleximus agros
Hactenus, arctati, blando ceu carcere, muri.
Tandem eluctati ſtrepitu migremus, & ultro
Captantes placidi ſecura ſilentia campi,
Secretæ tacitis villæ recreemur in hortis,
Ruris amatores. Nil nos laqveata retardent
Atria Numidicis latè fulgentia cruſtis:
Nil valla, aut validæ ferrata repagula portæ,
Hoſtili pulſanda manu. Pax tutior agris,
Et vincunt parvæ ſpatioſa palatia villæ.
Illic ars Pariis ſe qvamvis multa columnis
Efferat; hic ſatius naturæ Rector & artis
Altius humanis ſenſus rapit. Arva viretis,
Saltibus & ſcatebris, convallibus, amnibus, umbris,
Turbida multijugis excedunt oppida donis:
Et nitet ingenuis Bonus ipſe Creator in arvis.

Inde

Inde repurgatus ſanis magis hauſtibus æther
Carpitur, agnatas afflans dulcedine mentes,
Seceſſuq; favet; tenebris ſeu pulchra ſolutis
Splendida regali Pallantias ardeat Oſtro,
Seu Phœbus gelidas ſublimior urgeat umbras,
Vel croceo ſubeant jucunda crepuſcula cœlo.
Plenius hic noſtro ſoli indulgebimus igni,
Et caſtos vacui ſub fronde loqvemur amores,
Divus in humanis ut Te demiſeris artus,
Plauſerit ad teneri ut ſacer incunabula cœtus,
Ut lethū atq; erebum magno confeceris auſu;
Et qvæ plura piis locus addet amantibus: Ipſe
Sub Juvenis ſpecie, nondum has homo natus in auras,
Stipatus geniis, notum eſt, Dulcisſime, Mambres
Convallem, & tacitæ ſubiiſti umbracula villæ,
Nempe beaturus carum conviva colonum.
Exemplo reliqvos tenuarunt rura Nepotes:
Hîc probitate Lothus, virtute hic inclytus olim
Fœcundis Iſaac Numen veneratus in agris,
Hic Jacob, Moyſes, ſucceſſoresq; beati,
Deliciis læti ſuperis, raroq; favore,
Æmula venturæ coluere habitacula vitæ.
Deîn qvoq; cœleſti fruiturus ſanctius hauſtu,
Orbi collapſam reparans, MEA VITA, ſalutem,
Liqviſti muros, defunctus munere, pulchræ
Prædia Bethanes luſtrans; nunc avia Eremi,

HORTOLINUM TIMÆANUM

Ad Dn. COSMAM à SIMMERN in Simmers Campo, Aulicum Cæſareum.

QVa procul hybernam prope declinata ſub Arcton
Læta Diœceſis (cathedrali à ſede Caminij
Cui nomen) Calpes Tarteſæ ſpectat ad oras,
Vulſa per errantes communi à corpore rivos;
Florida felici ſparguntur jugera campo,
Et nemus & ſpatiis ridet locus uber amœnis,
Pasſim etiam liqvidis manans pellucidus undis
Prata inter: NOSTRI pulcherrima rura TIMÆI
Hinc dixere NOVUM ſeniores primitus HORTŨ,
Nunc HORTOLINUM Dominus vocat herbida Tempe.
Sed comprenſa ſuis pagi dimenſio ſeptis
Qvinq; patet villis, qvarum qvamq; adſita cingunt
Commoda, ſeu cultum ſpectes, ſeu ditia rura,
Hic horto & pratis, illic felicia ſylvis.
His paulùm à reliqvis vici ſummota colonis
Succedit Domini, ſpatio lætisſima, ſedes.
Tu decus, & noſtri ſvavisſima portio cœtus,
Sæpius

Sæpius hîc qvo cum curis, SIMMERE, ſolutis
Liberior pulchras ſubter colui otia fago,
Lætus ades, mecumq́; jugo te credere Pindi
Delige, dum cari memoro ſolatia Amici.
Alma Dei placito mortalibus edita tellus
(Poſt lapſum certis qvæ favit legibus ævo)
Tota qvidem vario nitet ornatisſima cultu,
Immenſis ſpecioſa bonis, ſeu molibus agros
Erigat urbanis, aut ſolo munere certet
Naturæ, humano bene gratificata favori.
At Rus præcipuo pulchrum præcedit honore,
Deliciis plenum caſtis, felixq́; laborum,
Immunes ſcelerum cœlo teſte adſtruit artes.
Illic lætus ager fœcundis ſemina glebis
Concepit, & plenis mox reddit flavus ariſtis:
Hic miliū & putres te promunt medica ſulci,
Ervum alibi & jactis ſinuata legumina piſis,
Aut lini ſegetem, campumq́; urentis avenæ.
Nunc plana ingenti procumbunt æqvore rura,
Nunc collis tumet, & viridem juga vitea vallē
Subjiciunt liqvidæ ſalientem gurgite lymphæ:
Mox nemus arbuteis frondeſcit lætius umbris,
Qvercus ubi & patulis ſociat ſe Betula ramis,
Et Tilia & florens longo ordine Fraxinus altos
Producunt ſpatiis per devia teſqva receſſus,
Alitibus nidos, levibusq́; cubilia cervis.
Hinc fons per frutices electro purior undas
Vol-

Volvit, & irriguo percurrit gramina rore,
Qvo potum veniuntq; feræ, volucresq; canoræ
Præcipitant dulces nemoroſa per avia voces:
Aer ubi Zephyros, ubi frigus captat opacum
Venator, placitæ lætus dulcedine ripæ.
Et qvamvis vincat rus dotibus inclyta rura,
Nec natura locum totam ſe cogat in unum;
Omne hoc frondoſũ ſibi vendicat Hortolinũ,
Tam vario dives cultu, ut nec jugera Tulli
Anteferã, aut Bajas propter loca caſta Literni,
Non Variæ, Argæo non prædia nota colono,
Non Surrentino poſitos ſub littore fundos,
Qvà præclara videt Polli prætoria Limon,
Aut qvæ flaventem proſpectant ruraGarumnã.
Principio viridi cultisſima villa recesſu
Arboreâ ſub fronde latet, prope vitreus amnis
Labitur, & gratâ tegitur lætisſimus umbrâ
Accubui nemoris, gelidas ubi plurima ripas
Fraxinus, & ramis florentibus Alnus opacat.
Hic in circuitu qvadrato condita ſepto
Clauditur, & pulchris prætenditur area tectis,
Qva data porta patet ſubjectum verſa per amnem.
At ſpatio in medio, qvo mox prætoria ſurgunt,
Conſtrato circum depresſa eſt area ſaxo,
Perq; gradus fidens ciſternâ ſuſcipit undam,
Qvam procul haut vitreo deducit fonte canalis,

Qvi poſt iligneâ ſaliens memorabitur arcâ.
Hæc domui latices, hæc ſufficit urna culinæ
Purius, herbiferam qvam qvi vehit alveus un-
Plena ſalutari venæ dulcedine potu. (dam,
Hinc domus egregio transverſim ſplendida ductu
Surgit, & adverſis obicit cœnacula ventis,
Eurum atq; occaſum ſpectans: latet obdita Cauro
Crypta penu Cereris, donisq; referta Lyæi.
Triclinium oblongæ incumbit memorabile Cryptæ,
Toto grande loco, multisq; illuſtre feneſtris,
Et picturatis tabulis, pulchroq; camino.
Inde ex oppoſito tendunt hypocauſta cubili
Juncta, exſurgentis jubar excipientia Solis.
In medio interjecta patent geminâ atria portâ,
Cochlea qvâ junctis ſupera ad conclavia fulcris
Ducit, & erecto ſinuatur ad oſtia tigno;
Scita ubi ſubjectam referunt ſpacia omnia formam. (pellex
Multa locum illuſtrant ſpecularia, munda ſu-
Exornat latera, & vario laqvearia fuco.
Hinc, magis ut longi ſibi conſtent acta diei,
Orneturq; domus, ſummo brevis Exedra tecto,
Atria qvà tereti deſpectat ſubdita fronte,
Mobi-

Mobilibus diſpoſta rotis atq; indice, ferro
Artifici juſto ſe pondere machina librat,
Deſignatq; horas, & pulſo denotat ære.
Qvod Sol officium qvoq; præſtat, virgula cyclo
Indita projectâ numeros cũ verberat umbrâ,
Qvale genus paſſim tempus notat; & tenet hortus
Et villa & læti frondentia compita pagi.
Svavius hinc Oriens ubi purpurat, aurea Phœbo
Otia dat doctis dives conclave libellis. (des
Subtus aqvæ tremulo volvuntur murmure, frõ-
Jactatæ Zephyris nutant, & Fraxinus umbrâ
Florida ſuppoſitis inducit tegmina ripis,
Unde domus multâ ramorum condita ſylvâ
Promicat, & viridi latitat pulcherrima velo,
Transmittitq; vagis penetrantia lumina rimis.
Sed ripas foliis circum contectus opacis
Pons jungit, trabibusq; latus munitior æqvis,
Semita diſpoſito benè qvà planiſſima ſepto
Limite conſpicuos ſatis amplo dividit hortos,
Tendit iter; porta at junctâ qva ductus ab acta
Ut lubet, aut dubii poſcunt diſcrimina ſecli,
Tollitur, & mediis verſatilis inditur undis.
Illic læta modos animat Philomela, comasq;
Subſultans inter, vernis concinnius auris
Excolit autorem; reliqvum hîc ſe vocibus agmen

Jungit, & accentu reſonantia teſqva ſerenat.
Hinc armenta Boum, hinc errantes proſpicit agros,
Diſtentumq; pecus Dominus, mentemq; qvietis
Impendens Muſis, votorum immania temnit.
Multum adeò intererit, qvibus hic qvis moribus ævo
Se probet, & pulchro componat pectus honeſto;
Ne faſtus ſcopulos penetrare aut limina Regũ
Cogat, & infido fortunam credere vulgo:
Spe freta, ne rutili tonſis laſſare metalli
Tentet, & extremos ratibus petat improbus, Indos,
Aſvetus ruri, vitæ melioris alumnus,
Propoſitiq; tenax. Qvod ſi furioſa qvieti
Subtraher ambitio; variis præcordia turbis
Fervere, & inſano captos mirabere motu.
Hunc Puteal tenet & populi tabularia; qvosdã
Commisſæ exercent lites, dubiumq; Tribunal.
Sunt, qvi perpetuo perdunt patrimonia luxu,
Aut occulta petunt ferè moto furta fritillo:
Ille voluptates ſibi vendicat, ære pudorem
Vendit, & infandis ſe polluit artibus alter:
Nil ubi jura valent ſuperis ſancita Tabellis,
Nec recti cultus movet aut reverentia famæ.
Qvà domus humenti ſurgens obvertitur Auſtro,
Porticus in triplices habilis diſpeſcitur arcus.

Huic

Huic Podium tecto impoſitū ſe planius horto
Infert, & junctis circum ſublime columni,
Loricæ ritu, tranqvilla è ſede remotos
Proſpectat campos, & læti jugera fundi,
Qvo ſuperæ ducit gradientem janua partis.
Qvæ digeſta ſatis viridaria floribus halant
Subtus, & intextâ didunt topiaria ſepe, (bris
Torrentem comitata ſuum,frondentibus um-
Denſantur, virideſq; comas dat fertilis arbos.
Hic roſa conſtituit ſcenā; mox bacca graveſcit
Idæa, aut Urſina rubet, vel cominus albet,
Interſecta viam, qvâ adducunt compita rivo.
Et Ceraſus fronde & ſpacia abdita pomus in-
umbrat,
Ut camerata cavo ſe fornice florida tendat
Porticus, & plexo foliis porrecta receſſu
Differat excluſum viridi caligine Phœbum.
Mox decus herbarum variū nova gratia veris
Ridet, & areolas pulchro diſcrimine Flora
Lætius exercet. Non mollis Amaracus hortum
Deſtituit, non Malva levis, non Menta virore
Criſpa ſuo, triſti non Ruta inimica veneno,
Rosve maris cerebro,aut Lactuca ſalubrior al-
Non alii menſis grati cū germine caules, (vo:
Aſparagus, Fragumq; & amaris Intyba fibris,
Radiceſq; Inulæ, roſeum niveumq; papaver.
Porro Venus florum dulcis, rariq; colores
Impri-

Imprimis oculos mulcent: hic purpurat oſtro,
Luteus ille comis, aut multo flammeus auro
Bracteolis teneras accendit ſvavibus herbas:
Alter coccineo ſe tollit vertice, qvidam
Cæruleo, niveo qvidam velatur amictu,
Multiplici tinctas varians aſpergine crenas.
Hinc facies pulchris florū diſtincta figuris
Blanda placet, dulciq; tenet vaga lumina vul- (tu:
Hic calicem effingit foliis, pictamve Tiaram;
Ille refert cidarim glomeratæ turbine mitræ
Criſpatus circum; mixtum candore galerum
Alter deſignat: verùm, exqviſita coronæ
Qvos ſpecies nomenq; probat, generoſa viretis
Ornamenta ferunt, precioq; alia omnia vincunt (horæ.
Germina, qvæ Zephyris promunt ſpirantibus
Et cuncta hæc crebris rident admisſa feneſtris,
Lumina non tantum ſpectantûm hilarancia cultu,
Seu teneant pranſos cœnacula, ſive Thalia
Muſeo Dominum, podiove oblectet amœno;
Verùm & jucundā florentibus undiq; plantis,
Qvarum aer ſvavi fragrat perfuſus odore,
Totam in circuitu ſedem factura ſalubrem.
At potius modicis ſpatium nunc addidit hortis,
Et, rivum extentâ transgresſus ſepe, feraces
Hinc

Hinc campos, atq; hinc clauſit viridantia pra-
Conſevitq; ſolũ Dominus felicibus herbis. (ta,
Paſcua, qvæ multo nuper jacuêre virore,
Braſſica nunc foliis tollit capitata globoſis
Divite proventu; Lupulo dat glebula ſedem
Lætior: Hic Thyrſos frondoſis criſpa racemis
Æmula Nyſæis complectitur uva corymbis,
Atq; inter denſos ſufflavens pendula lucos
Diſtribuit pulchro latebroſos calle receſſus.
Trans amnem longa ſerie viridaria contra
Arboribus turgent Pomaria conſita, crebris
Fœtibus eximia: Hos ſinuoſos Pampinus hor-
tos, (hosdem
Hos Pyrus & Ficus commendant, Meſpilus
Et Rubus exornant, varioq; è ſemine Pomi.
Ver ferè multiplici ſeſe induit utile flore,
Autumnũ fructus decorant, Cererisq; caniſtro
Condita felici funduntur munera cornu:
Ridet ubiq; decus rarum, qvo veſtiit arvum
Herba novũ grato paſſim variata colore. (bro
Verùm horti ſepem propter gelidiſſima la-
Piſcibus unda fluit, jugi profuſa meatu,
Fonte foris juncto, qvi proſilit editus agro,
Et prope porrectis pagi in munimina foſſis
Fundit aqvas, longum comitatus gurgite vallũ.
Hinc deducta tubis geminã decurrit in arcam
Lympha fremens, triplici ſaliens puriſſima
rictu,

Neſcia vinciri glacie, dum murmurat unda.
Hic ſemper ſtructis natitant obſonia menſis,
Prompta capi, ſonituq; liqvor dulceſcit acuto.
Nempe magis grato ferit aures lympha ſuſurro,
Piſcibus impoſitis Domini placitura palato,
Qvam ſtrepitus populi, qvamvis gratantis, & aulæ
Turpis adulator, qvem fingit, ſubdolus arte,
Aut plauſus, caveâ ſeqvitur qvi miſſus ab ima.
O! tot qvi pulchro largiris commoda ruri,
O decus, ô ingens ſcatebrarũ, ô gloria fundi,
Te ſaliente NOVI nomen qvi protinus HORTI
Induit, undarum rivis hilaratus amœnis.
Tu ſplendore vitrum vincis, cryſtalla nitore,
Æſtus tu pellis febriles, non tibi thermæ,
Non certent Acidæ, Podaliria pocula, venæ:
Non ſibi Bajanæ meliori fonte Napææ (dicæ
Complaceant, alia aut habitent Nymphæa pu-
Najades, huc poſito concedat Cynthia telo.
Sylveſtri primũ clauſus, FONS INCLYTE, fago,
Deſpectus tenui per roſcida gramina ſulco
Serpebas, ranis & pictis præda lacertis: (bro
Nunc laticem qverno Domini indulgentia la-
Excepit, circumq; novo te ceſpite cinxit,
Et læta induxit viridi laqvearia ramo,
Ne Procyon lædat, ne pulvis miſceat undam.
Te Dominus, dulces qvotiens adducit amicos,

Sæpius inviſit; qvi te venerantur, amantq;,
Otia dum qværunt, dum miſcent ſeria ludo.
Tu reficis feſſos, tenuit ſeu Delia luſtris,
Seu pedicas avidis poſuêre per avia Turdis,
Aut vada piſcatu placuêre: Hic blanda volu-
Hic ſecura qvies curas excludit amaras. (ptas,
Te crebro inviſiſſe juvet! Tua gaudia vires
Inſtaurent, creperiq; abigant faſtidia ſecli!
Proſis perpetuò terris, latebriſq; recedes,
Et ſpecus umbroſũ multa teget abdita fronde,
Ne pateas vulgo ſpretus. Sin ſecula temnis,
Labraq; deſtitues, aucturus ſidera, cœlo
Te locus Eridanum propter deſiderat; illic,
Ceu nuper noctu Tua FAX, nova ſtella micabis.
Deniq; plantatis nemoroſo germine campis
Explicat ad Zephyrum læto ſe ſylvula ſaltu,
Hortum circumdans, partim reparataq; prata;
Ut tamen infuſis rivus loca florida lymphis
Irriget, & leni circumfluat agmine ſulcos,
Exhilaretq; nemus, floreſq; aſpergat amœnos.
Aſt Auſtrum verſus, ſepes ampliſſima villam
Qvà claudit circum, lætiſq; obvertitur agris,
Veſtibulum primæ, cuſtodis manſio, portæ
Surgit, & ad pulchræ ducit prætoria ſedis,
Arboribuſq; novis ornatos proſpicit hortos.
Hinc viridi ſepes munitur denſa ſalicto,
Ordine producto geminatum ſvavibus aptam
Qvod

Qvod ſpatiis confert ſociatis frondibus um-
(bram,
Exhilarans totos crispis ramalibus agros.
Qvà laticem inſinuans rivus circumvenit
hortum
Occiduus, ſparſusq́; amplis ſe dividit undis;
Inſula cancellis circumdata prominet, alnis
Primo in circuitu prætentis obſita ripis,
Qva ſpatium eximio lætū pons addidit horto.
Sed media obtecta eſt frondentibus inſula ra-
mis,
Scenaq́; complexu ceraſos connectit opaco,
Cujus ſumma teres faſtigia contegit umbo.
Ut tamen intextis asſurgat ubiq; frutetis
Ambitus, & læta ſe criſpet pergula fronde,
Qvà lapſum fixis prohibet lorica tigellis:
Hic menſæ & pictis ornata ſedilia velis
Accipiunt dulces, fidisſima pectora, amicos.
Sed juvat, immisſis qvod lympha coercita
clauſtris
Illabente ſono ſuffuſa repagula plangit,
Et brevis eliſos geminat cataracta ſuſurros.
Lætior ô qvoties ſocios hic cœtus honeſtos
Junxit, & æſtivæ compendia contulit horæ,
Cum Panopæa tulit ridens, ſua votaq́; nautæ
Glauco ſolverunt, aut Inoo Melicertæ.
Nulla magis vita eſt ſincera, & nulla beata
Aut

Aut tranqvilla magis, qvam ruri exacta, fideli
Sancta ſodalitio, votisq́; decora modeſtis.
Dicta at hyperboreos ubi percipit area fluctus,
Structura excurrit variis diſtincta tabernis:
Hic laqveos, pedicas, amites & retia condunt,
Aucupium, piſces qvibus & venatio cordi eſt.
Mox olitor, cui cura novi committitur horti,
Sedem habet, & pluvio domus hæc obtenditur (axi.
Hic primus vivis cinxit viridaria ſeptis,
Hic formam, ſvavesq́; loco florere colores
Fecit, & artifici proferri umbracula texto.
Hinc nitidas pictâ referens tellure figuras
Indita tonſilibus variè viget area buxis.
Ille omnes volucrem fallendi callidus artes,
Novit is immiſſo piſces ſuſpendere lino,
Et caveas avibus ferratis jungere filis;
Aut factâ ornithonas teſtudine condere, jugi
Ut chorus alituum reſona impleat atria cantu.
Tota hic transverſo concluditur area ſepto,
Ut tamen è medio pateat deſcenſus ad ima,
Villa ubi procumbit ſociatis ruſtica tectis;
Qva ſtabula aut horti, patulisve ingentia cel-(lis
Horrea ponuntur, Cereris ditisſima donis.
Parte aliqva putris ſqvalent congeſta fimeti,
Reſtagnatq́; palus avidis gratisſima porcis.
Nec minus arrident præſertim armenta, greges;

Plena ubi ſub primam demittunt ubera noctē,
Et nivea exundant dulci mulctralia lacte,
Seu vaccæ veniant, ſaturæ ſeu fronde capellæ,
Lanigerive greges, ſociati mollibus agnis,
Cum ſvetas repetunt villas, caulisq; propinqvant.
Qvàm delectat Herum, ſub ſera crepuſcula capras
Commixtas tauris, hædos, tenerasq; juvencas,
Cũ tranqvillus eqvas totis concurrere campis,
Cum properare domum videt, & facto agmine pontem
Pertranſire, vagum qvi ſternit ligneus amnem,
Florida ubi patulam commonſtrat ſemita portam:
Cũ videt ad plenos fluviali rore canales
Certatim gelidos pecudes ſorbere liqvores,
Mox recubare ſolo conſtrato ſtramine & ulva,
Et trahere impavidos ſecuro pectore ronchos.
Porro Anates lymphis innant, hic ſtridulus Anſer
Per vada deducit pullos, juvat amnica terga
Subter fraxineos agiles penetrare receſſus,
Et liqvidas junctim fruticum natitare per umbras,
Qvi viridi longum condunt freta cærula luco.
Grex gallinarum per pingvia jugera ariſtas
Excutit, & pugnant commiſſi in gramine galli.
Hic caudam Pavo geminantem, hic explicat alas,

Africa qvam mittit guttatis copia pennis:
Hic volitat Turtur, placidi circumq; columbi
Ædiculas plaudunt, faſtigia Graculus orni
Occupat, & multo nidos clamore ſalutat.
Rivulus, umbroſas qvi villarum alluit oras,
Cultaq; circumdat memoratæ prædia ſedis,
Ex alto præceps deſcendit, & inter amœnos
Riparum frutices & criſpas gemmeus alnos
Murmure colludit dulci, formoſaq; prata
Inſertis ſinuũ pulchrorum ambagibus ambit.
Hæcq; adeo tam grata loci, tam florida rivi
Delectat facies, ripæq; agreſtis imago,
Ut, Satyros ſi qva, Dryades, facilesq; Napæas
Unqvam & Oreades tulerit natura fugaces,
Non alias habitasſe domos, aliumve liqvorem
Elegisſe rear, qvam LÆTI ſtagna VIRETI:
Hic poſuisſe Lares fas eſt, & fornice cæci,
Qva ſpecus atra latet, texisſe cubilia clivi.
Imprimis, virides qva roſcida paſcua colles
Excipiunt ſylvis, & ramis ſvavibus Orni (phæ,
Inducunt placidæ nemoroſa umbracula lym-
Hos cœtus primo teneros petiisſe recesſus
Crediderim, & blandis ſeſe occuluisſe latebris:
Mox liqvidis innasſe vadis, & nocte ſerena
In pratis duxisſe choros, luſusq; jocoſos
Protraxisſe ſono, fosſas cum diſtulit obex
Lapſantes, qveruloq; excivit fonte ſuſurros,

P Sicubi

Sicubi frons celeres tenuit projecta fluores,
Aut proſtrata ſalix retinacula nexuit amni.
Talibus in ſcatebris nemoris deprenſa profundi
Veſtibus exutis qvondam Dictynna procacem
Aſpectu Cadmi mutatum eſt ulta nepotem;
Hic Jove fœta vagam ſe ſenſit Parrhaſis Urſam.
Sed Phorci chorus hic, ſuperus qvemq; inferus amnis
Nutriit, innatis tutus grasſatur in algis:
Illic puniceis commendans fercula pinnis
Perca natat, tremulis latitans prope Lucius (herbis
Inſultat ranis, maculis inſignis & albo
Fundulus, ingenuas inter qva calculus undas
Volvitur, & viridi ſubſidit glarea fundo,
Luxuriat, limo gaudetq; Angvilla paluſtri,
Hinc aurata viget rubicundo lutea fuco,
Nec vegetos longum Coracinos esſe labores,
Sicubi piſcoſæ ſeſe effudere lacunæ.
Sub ripis creber ſe Gammarus occulit, arbor
Qva patulas ramis rivum ſuper injicit umbras.
Interdum infeſtus pinnis Melanurus acutis,
Sqvamigeriq; gregis ſeſe offert Tencha Macha. (on.
Sed multo pasſim Piſcina parata labore,
Fronte tenus nemoris radix ubi limpida montis, (nivalem,
Ad Zephyrum partim & Boream porrecta

Ebul-

Ebullit tacitos ſubjecta per æqvora vivos)
Aggeribus digeſta ſuis & condita ſeptis,
Qvæ torrens negat, impertit: ſic Carpio, Trut-
Suppetit, & tenero ſervit Muſtella palato. (ta
Hi piſces: cultas, ſupereſt Venatio, menſas
Qvæ decoret. Verni cum floret gratia ruris,
Mane novo leporẽ nemus offert fertile lignis
Betuleis, Corylis, denſumq; paluſtribus Alnis,
Qvercubus & Fagis, frondoſisq; utile Cervis.
Hinc canibus pulſi lepores, qva retia junctum
Inſedere jugum, capiuntur, ſcirpea circum
Prata ubi tuberibus turgent ſalebroſa ſolutis:
Obiicit Autumnus, dejectæ grandibus Ornis
Cum ſtrepitum pavidi metuunt agnoſcere
frondis.
Mesſis qvamprimum flavis excesſerit agris,
Jamq; vacat campus, nocturna ſilentia prædas
Sufficiunt lautas, anates lacus, arvaq; alaudas,
Retibus injectis qvas callidus occupat auceps.
Sic Perdix nasſis capitur, ſic ſæpe Coturnix,
Ruri prenſa cohors, Merulæ, falſiq; voraces
Tendiculis hærent loca per ſylveſtria Turdi.
Obtigit, ut, Leporum ſummotâ indagine,
rete (henſas
Promſerit in tenebras Dominus, noctuq; pre-
Intulerit volucres; hinc manè hærentia ſetis
Agmina contortis, Merulas interq; Bonoſam

Hìs raram ſylvis pedicis concluſerit arctis:
Fortunâ illius noctis cumulante favorem.
Non vulpes deſunt nemori, Capreæve fugaces,
Læti delicias gravis ut venatio ruris
Augeat, & rigui commendet commoda fundi.
O qvantum humanos divina potentia ſenſus
Exſuperat, celebriq; beat ſua facta favore!
Nec vitam tantum confert, & plura manenti
Subſtituens ſupplet pereuntia corpora mun-
Et de præſidiis mortali proſpicit ævo; (do,
Verùm & delicias addit, pius omnia vultus
Erigit, & longo commendat munera cenſu.
Hoc varii pulcher commonſtrat circulus anni,
Tot donis felix revoluti gratia cœli
Qvæ promit, vicibusq; ſuis ſe devovet Orbi.
Ver oculos roſeum recreat, ver ſpargit odores:
Æſtas, farre tumens, gravidis premit horrea
glumis: (fœtus
Poma dat Autumnus, cum plurimus arbore
Decuſſus multo locupletat fœnore cellas.
Ille feras, leporesq; ciet per luſtra fugaces,
Mille voluptates referens & commoda mille.
At pretio aucupium vincit, cum licia Turdos
Involvunt, Merulasq; ſapor cum pellicit uvæ.
Dulce nimis, tortas per ſaltus tendere ſetas
Suſpenſas lino, geminâ qvod nexile cerro
Inſertas lento deſpectat vimine baccas,
Sangvi-

Sangvineo tinctas fuco, minioq; rubentes.
Hic dum alata cohors petit inconſultior eſcas,
Vincla pedes ſtringunt, vel nodo lapſa ſeqvaci
Collum arctant: Turdus ſummâ vi pendulus obſtat
Multa gemens, qvatiensq; alas, pedibusq; reniſus,
Ut ſeſe expediat; ſed lentis fixus habenis
Immoritur luctæ: non ars, non ſolvere vires
Sufficiunt; dulces urgent retinacula prædas.
Nec ſola hæc hominum nunc implet corda voluptas:
Et naſſis Sturnos capiunt, nox plurima tædas
Cum poſcit, juncoq; latens conſederit agmen.
Inde Galeritas ſectatus, pronior umbras
Cum Sol inducit, laqveis complectitur auceps,
Emenſus ſecto flaventia jugera culmo,
Qva tulit enatas ſulcis ager arvus avenas.
Nunc Anates maculis aut jactis retibus undæ,
Qvatenus arboreâ diffunditur herbida ripâ,
Occupat inſidiis; vel, ſi qva tardius ales
Obſeqvitur, fusâ procumbit grandine turma,
Innatitans ſtagno, aut fluvios ſcrutata virētes.
Vimina qvid lento referam circumlita viſco?
Cum tepor Autumni favet, aut cum tegmina junci
Tranſit ames, volucremq; dolo diſpoſta fefellit
Noctua, qva denſas intra latet area frondes,

Illicibus reſonans ſuſpecta per æqvora lingvis.
Tantus amor generis, nato qvod nobile mundo
Commiſſas ſpernens dotes, ſe perdidit, &, dũ
Deſerit autorem, donis ſpoliatur opimis.
Nec minus imperiũ rerum, Pater optime, reddis,
Exornasq; hominem, piſces, volucresq; ferasq;
Arbitrio ſubdens malè Te reverentis amici,
Dum docili varias capiendi ſuggeris artes.
Segnius, ac par eſt, recoli tua dona fatemur;
Tu tamen indulges, & vilet gratia: verùm,
Tota licet ſeſe promant præcordia, fruſtra
Munera ſollicitis certent æqvare lacertis,
In tantum humanas ſuperant ingentia laudes.
Tentavere graves Muſis, ſed lentior auſis
Obſtitit egregiis depreſſæ anguſtia mentis.
Nitimur in vanum, vacuos rapit aura labores,
Nĩ, Pater alme, tuos è cœlo ſufficis Ignes,
Inflammasq; animos; ut grato munera cultu
Tollamus memores, nec tantis invida factis
Criminibus cœcos oblivio damnet iniqvis.
Magna adeò eximiam decorant ſolatia villam,
Et ſinus, à ſtrepitu & turbis tranqvillus, amœno
Seceſſu latet, arboreis pulcherrimus umbris.
Præterqvam ſegetum, cerealisq; ubere glebæ
Qvod pene immenſæ ſua vincant horrea menſes,

Luxu-

Luxurietq; pecus felici gramine, cella
Et lacte & ſapido qvod commendata butyro;
Nec major nec ſit vicinis lautior Anſer,
Sint pernæ & nivei laudata tomacula Porci.
Tum, qvod odoriferos diffundat Flora colores,
Paſcua læta Pales pingat, Pomona rubenti
Hortos exhilaret fœtu, ſedesq; peritis
Concilians apibus dulcisſima mella miniſtret.
Verùm amor, & placidi jugis concordia vici,
Omnia degeneris ſuperant ludibria mundi:
Haut movet ambitio, haut trepidis furor excitus armis,
Rixæve, aut ſocias vellens diſcordia mentes;
Non metus infeſtat, vel livor, dulcia rura.
Simplicitas, candorq; vigent, culturaq; recti
Imperio exercet facili mitisſima corda.
Hic veterum libris, vacuisq; remisſior horis,
Vix ſtrepitum Dominus, Patriam qvi concutit, audit.
Nunc vegetus pulchri per qvadrua compita luci
Ambulat, & pictos geſtit decerpere flores,
Per rivũ inſtructâ gaudet nunc currere cymbâ,
Svave nemus viridi cui deſuper incubat umbrâ,
Qva ſeptẽ verſus prope cogitur unda Triones,
Gramineos inter colles, formoſaq; prata.

Nunc per felicis ſpatiatur jugera campi,
Et ſegetes luſtrat: nunc læta armenta pererrat,
Aucupiove vacat, jaculatriciq; Dianæ;
Vel vada pertentat reti,& trahit humida lina.
Mox repetit dulces,HeliconiaNumina,Muſas,
Pæoniisq; pias miſcens devotius artes,
Crebra Creatori ſervit THYMIAMATA cœlo
Grata adolens,venâ dum promtâ pangere carmen
Sacrum avet, & meritos ſupremo condere honores.
Nam neq; tam cœli oblitus mortalia prono
Suſpicit affectu, totâ hæc ut gaudia mente
Depereat, vel non credat peritura, vicesve
Æſtimet ignarus rerum : dudum omnia Patris
Subdidit æterni placito. Sic posſidet, ac ſi
Non habeat, curamq; Deo committit agelli.
Qvantumcunq; placet, ſummi præſentia dona
Numinis agnoſcit, tanti veneratus amorem
Factoris, penetransq; polos ſe jungit Amato;
Miſſurus, cum fata volent, hæc ima, ſuperna
Capraturus ovans,jā nunc qvæ mente pererrat.
Moribus his rigui felix ſors obtigit agri,
Et ſancta ingenuam fovet indulgentia vitam,
Conſeqviturq; favor populi, Procerumq; Ducumq;,
Principis usq;adeò, ut Pomerani inſtante Senatu,

Nobi-

Nobiliumq́; choro, dignatus honore Clientis
Jam Feudi teneat nexu lætisſima culta.
At nos tam gratæ maneat pars candida vi-
Ut, belli exactis furiis & triſtibus armis, (tæ,
Aurea pax noſtris vigeat rediviva ſub oris:
Ut Patria, immiſſo tandem eluctata tumultu,
Tranſigat auſpiciis placidum melioribus ævũ:
Sicq́; iterum ſociâ juncti pietate, probisq́;
Deliciis, tuto lætemur in HORTOLINO.

CONVALLES MAMBREA & PRUNEA:

Ad

JOHANNEM SIGFRIDUM à Barchmin/ *Conballis PRUNEÆ Dominum.*

THARIADES cultus cum deteſtatus aniles
Linqveret UR monitus patrium, & Chaldaica rura; (arva:
Primò HARAN, hinc SICHEM venit, Niloticaq;
Inde redux adiit CANANÆOS ditior agros,
Qva celſum ante alias HEBRON caput extulit Urbes,
Cui qvondã à primis mundi illic credita cunis
Ornavit junctos Terebinthus florida campos.
Hinc ſtadiis diſtans prope ſex nemoroſa virebat
Vallis, & irriguis manabat frigida lymphis;
Formoſosq; ſinus tendens frondentibus umbris,
Stipabat denſo penitus vada vitrea luco:
Unde pecus, celeresq; feræ, pictæq; volucres
Lætius auguſtæ coluere umbracula ſylvæ,
Sparſaq; frondoſis placuerunt pabula luſtris.
Hanc MAMBRE atq; ESCHOL & fratrum tertius ANER
Poſſedere; dedit Convalli nomina MAMBRE.

His

His ABRAHAM pacto conjunctus fœdere, læti
Parte nemus fundi ſedem delegit amœnam:
Hic Villā exſtruxit, pecoriq; mapalia, & inter
Unanimes vixit fratres jucundus amicus.
At Qvercus JUSTI ſeſe vicina COLONI
Veſtibulo viridi tollebat florida luco,
Et ſenis exhilarans tranqvillā frondea villam
Condebat patulis ſubjecta ſedilia ramis.
Sæpius huc cœlo ſeſe conferre ſereno
Sveverat, & totam pietate accendere vallem.
Hic Deus in triplici vacuo comparuit ore,
Dum ſedet ad portam; hic grata reqvievit in umbra,
Hoſpitii dapibus poſitis exceptus amici.
Seu Divina TRIAS fuit, aut comitantibus HEROS
MESSIAS Geniis, duo qvi Sodomæa petebant
Mœnia, THARIADES multo ſermone JEHOVAM
Dum tenet, & ſævas placare annititur iras,
Hic nova decrepitis dilatæ gaudia prolis,
Promiſſumq; Genus, SARA ridente favorem.
Credibile eſt, junctos veniſſe huc ſæpe ſodales,
Convictuq; locum facili recreaſſe beatum,
Sæpe Dei hoſpitiū memoraſſe, & munere gra-(to
Evolviſſe ſacri divina oracula Verbi
Doctore ABRAMO; qvandoq; indagine ſaltus
Cingendo, aut liqvidas ſcrutando retibus un-(das.
Dulcia ſollicitæ duxiſſe oblivia vitæ.

Vix

Vix mihi fœcundi ridentia jugera ruris
Inferiora illis, pulchri aut SIGFRIDE receſſus,
Qvi tibi, qviq; tuis florent: nil germine ab-
horrent.
A ſimili, aut cedunt gelidi felicibus umbris,
Qvas nemus implexis diffundit nobile ramis,
Seq; alia acclinat VALLIS Tibi conſita MAM-
BRE.
Non hic ſecuros rumpit via publica ſomnos,
Nec temerè admittit qvasvis villa hoſpita tur-
Secreto vallata ſinu; tantũ audit ovantes (bas,
Nunc pecudes, alacri nunc lætos gutture Gal-
los, (agmen.
Aut reliqvum lingvis qverulum ſub frondibus
Hic Fagi ingenti ſpatio denſantur, & altæ,
Qva Zephyrus ſpirat, ſterilisq; admurmurat
Arctos, (ni,
Confertim ſpiſſis cumulantur frondibus Or-
Tam multis mixtæ Corylis, vix ſemita eunti
Ut pateat, tenuiq; viam vix præbeat amni
Se tollens Prunos inter creberrima Cornus.
Imprimis geminũ blandâ nemus accubat um-
Ilicibus crebris; qvales Dodona ſacravit (bra
Cara Jovi denſos frondoſo robore lucos. (tes,
Frigus ubi & dulce eſt auras captare moran-
Seu qvis amat Boream, aut meliores flatibus
Euros,

Qva

Qva penetrat foliis patulas via regia Qvercus;
Tum, cum mane rubet, cava vel cum littora Ponto (dumi.
Halcyonem placido reſonant & Acanthida
Per ſpatia hæc gelidis ſcaturit fons plurimus undis,
Progresſuq; lacũ format. Hic cærula lymphis
Stagna hilarant lætas ſinuoſo gurgite ripas.
Hic decus arboreum, lateq; virentibus herbis
Se jungunt teretes cannæ & fluvialis arundo:
Dein ſalices, ſparſæq; udis ſub frondibus ulvæ
Formoſo incinctu. Hinc vario diſcrimine piſces,
Et Perca, & furvum ſqvamoſus Carpio dorſum,
Vix aliis veniunt usqvam felicius undis. (næ.
Nec conchæ deſunt, qverulæve in margine ra-
Crebrius hic roſtro dulcis Philomela canoro
Perſonat, huic rauco ſociat ſe gutture Coccyx.
Hic nidos Pasſer, fovet hic Curruca penates.
Garrula turba lares lingvis cultura ſonoris
Per frutices: Ut ſe nemorum vocalis imago
Tollat, & excelſo procedat clamor Olympo.
Dulce, greges illic, alacresq; videre juvencas
Frondoſos inter ſua carpere pabula colles,
Aut gelidas propter ſtratas reqvieſcere ripas,
Qvà tremulus puro torrens ſecat arva liqvore,
Et pulcher teneris conveſtit gramina ſylvis.

Non

Non procul effuſis ſe pandunt jugera campis
Læta, laboratis Cererem generantia glebis,
Præcipuè longos Oriens qva proſpicit agros,
Et DATIUM ad ſtagnum rura obvia ventilat Auſter,
Qvæ tua degentes ibi vertunt arva coloni.
Sed domus in medio nemoris conſtructa patentem
Prætendit villam, conclavibus apta decoris.
Illic qvæ primo ſe porrigit area, ſordes
Averſata, pecus disjungit; ut altera cultq
Veſtibulo ſtabula & Cereris penuaria nectat.
Succedunt Horti ſcenis pulchriq; racemis:
Hic Ficu ſubter propria, Ceraſove freqventi,
Et ſparſæ foliis vivis ſub tegmine vitis:
Hic non una comis ſua crispat brachia Qvercus,
Sub qvibus æternũ tua captet fœdera Numen.
Cum canis aut oras, cum dulcia pignora nati
Se ſiſtunt precibus, vel ſera crepuſcula votis
Implent, cum Dominũ renovatâ luce ſalutant;
Tunc tecũ eſt, caras tunc ditat Conditor ædes,
Tunc agros, plenas tunc piſcibus inſtruit undas.
Dira licet crebris vexarint ſæpe rapinis
Arma lares, graſſata minis necdum omnis Enyo
Ceſſet;

Ceſſet; laſſatos Dominus tamen usq; Penates
Inſtaurat, jugi reparans ſurrepta favore,
Nec perimi patitur fidi patrimonia ſervi.
Sic Tharâ nato LOTHUM, ſocialibus armis
Adjuto MAMBRES, & opes, qvas agmina Regū
Abſtulerant, Sodomis ſpoliatis reddidit oris.
Ipſe Deum hic ſenſi: Natum cum morbus anhelum
Frangeret, & curis patrem morderet acerbis,
Tunc inter nemoris ſpatia abditus imploravi
Auxilium, & rediens ſanato in pignore ſenſi.
Non ESCHOL deſit, non ANER, non tibi MAMBRE,
Vicini dulces prope ſunt; SMELINGUS uterq;,
Atq; alii. ERNESTUS ſed enim ceu proximus, apto
Ceu ſermone valet; tibi ſic ſvaviſſimus unus.
Colloqvio ille moras fallit, ſeu jungere greſſus
Per campos libeat, ſeu vos vocet Ilicis umbra,
Vel focus, hyberno dum pendet ſtiria tecto,
Spernitis infeſti ludibria perdita mundi.
Ipſe ego felicis qvoq; fundi ſæpius hoſpes
Percurri ſylvas tecum, viridesq; novales;
Nunc ſclopo inſtructi Fulicas, qverulamve Palumbem
Sectati, hinc laqveis leporem concluſimus artis,
Stagnorum aut plenas reti perverrimus undas,
Qvæ

Qvæ digeſta locis tibi ſunt opulenta paratis.
Mox laſſi motu, multo data prandia ludo
Et ſalibus, vacui curis, transegimus aptis.
Nunc etiam grati dulcisſima prædia luci,
Defesſum qvoties dimittunt, publica viſo:
Hic vires recreo, hic admisſas exuo curas.
Delectant vitreiq; lacus, viridesq; recesſus,
Et tremulis jactæ tenues de frondibus umbræ,
Cum fert Veris honos, cũ læta viroribus Æſtas.
At, cũ formoſum gravidis caput extulit arvis
Autumnus, Pomona placet, celerisq; Dianæ
Spicula: ſeu pavidas involvant retia Capras,
Seu Merulam autTurdos tenſis ligetarea ſetis,
Agminaq; illicibus ſuſpendat credula baccis.
Tunc varii rident fœtus; dant arbuta ſylvæ,
Glande ſues læti redeunt, cenſusq; Patrono
Reſtituunt nemora, & pernis carnaria replẽt.
Sed neq; me tantum formoſi gratia campi,
Non nemorum, lacuumve decus, non picta virore
Paſcua delectent, vel, qvam facit Arbutus, umbra,
Non tot opes, non qvæ commendant commoda fundos;
Qvam ſecura qvies, qvæ pulchri candida ruris
Deliciis favet, & caſtos complectitur agros,
Simplicitatis amans, & cultu læta modeſto.
Non ille exoſas, fortunæ obnoxius, aulas

Lambit,

Lambit; non populi ſibi nutu ſumere faſces
Cogitur, atq; iterum populari ponere nutu.
Non timet infidũ vulgus, ſua munera ſubdens
Arbitrio indigni, vel qvamvis mutat ad auram
Obſeqvium: ſanctâ totam ratione gubernat
Teſte Deo vitam; latebrisq́; beatus amœnis
Incolumis, ſanusq́; viget Septembribus horis,
Qvi ſibi ſeceſſit. Qvin magnum opus ille Supremi
Dignius expendit; ſeu pulchri lumina cœli
Miretur, Solisq́; jubar, Lunæq́; nitorem:
Unde vices Anni, ſeræq́; crepuſcula noctis:
Unde Oriens Tyrio fulget Pallantias oſtro.
Seu juvet aereo ſpeculari oſtenta theatro,
Aut Ponti, laticumq́; vias, terræq́; decorem.
Tantarum intuitu rerum qvàm ſplendidus autor
Emineat, qvantosq́; Deo depromere honores
Et ratio & feriens ſenſus Natura reqvirat.
Talia præ vanis mundi bona debita cœlo
Conciliant ſacro ſapientia pectora ruri:
Atq; inde innocuæ facilis recreatio vitæ
Arridet, refugitq́; Urbes & inertia vota.(nam,
Geſtit adhuc animus lucem meminiſſe ſere-
Cum fortuna Bonos tibi nuper jungeret, & cũ
Longos convictu ſoles traheremus amico,
Vix demum ſerâ faciles diſcedere nocte.

Nempe

Nempe tenet Ruris favor, oblectatq; voluptas
Blanda loci, carasq; vetat divellere dextras:
Præcipuè, Hoſpitium decor & cum jugis honeſtas
Commendat, caſtamq; effert reverentia villã.
Sæpe dies redeat felix, qvâ viſere vultus
Tã gratos liceat junctis, Paxq; alma reductos
Sub frondes Ficus tutas, & palmitis umbram,
Exhilaret, fidosq; tegat victura ſodales.

FINIS.

Errata typographica craſſiora.

Pag. 12.	*Lin.* 22.	*Leg.*	ſapientis.
84.	1. & 2.		diſcurrere.
117.	21.		obduci.
149.	14.		jactus.
217.	1.		hominis.
223.	17.		pratenſi.
230.	ult.		aſtutisſimos.
233.	16.		animadvertant.
238.	3.		qvæ pecori facies.
240.	2.		præcipitatur.

AΦ1
1456412

Digitized by Google

Digitized by Google